

Årsredovisning 2019

Foto: Drago Prvulovic

Innehåll

Årsredovisning 2019	1
Inledning	4
Nuläget för våra målgrupper	6
Om årsredovisningen	8
Intern styrning och kontroll	9
Om Specialpedagogiska skolmyndigheten	10
Året i korthet	12
Länsvisa skolchefsdialoger	14
Samverkanskontor	15
Målbild 2022 och måluppfyllelse	16
Nyckelmål och måluppfyllelse per nyckelmål	17
Resultatredovisning	19
Specialpedagogiskt stöd	20
Om vårt specialpedagogiska stöd	20
Vårt samlade specialpedagogiska stöd	22
Stödmaterial och studiepaket	33
Läromedel	35
Statsbidrag	39
Åtterrapporering av regeringsuppdrag	43
Kostnader specialpedagogiskt stöd	47
Specialskola	48
Om våra specialskolor	48
Språk och kommunikation	51
Utbildning i Specialskolan	53
Elevers inflytande, rättigheter och trygghet	60
Boendeverksamhet	62
Utåtriktad utbildning – på deltid och fjärr	64
Teckenspråk syskon och CODA	66
Kostnader Specialskola	68

Sprida kunskap om villkoren för våra målgrupper	70
Vi sammanställer och sprider forskningsresultat och kunskap	70
European Agency for Special Needs and Inclusive Education	73
Samverkan med aktörer som företräder våra målgrupper	74
Vi samverkar med myndigheter, lärosäten och intresseorganisationer	74
Vårt rättighetsarbete	76
Rättigheter i fokus	76
Personalredovisning	79
Personalredovisning	80
Resultat av myndighetens arbete med attraktiv arbetsgivare	80
Ekonomisk redovisning	85
Kostnader, intäkter och avgiftsbelagd verksamhet	86
Resultaträkning	89
Balansräkning	90
Anslagsredovisning	92
Tilläggsupplysningar och noter	95
Sammanställning över väsentliga uppgifter	106
Sammanställning av återrapporteringskrav från instruktion, regleringsbrev och regeringsuppdrag med hänvisningar	108

Inledning

” Jag känner stor stolthet över årets resultat och våra medarbetares insatser

När ett verksamhetsår ska summeras sker det i tabeller, diagram och analyser. Den här årsredovisningen är inget undantag. Uppgifterna baseras på de många tusentals dialoger och möten som är våra medarbetares vardag.

Foto: Janice Thelander, Fröken Fotograf.

Under 2019 genomförde vi cirka 30 000 digitala möten via Skype eller videokonferenser där vi gav rådgivning till skolhuvudmän på distans eller där medarbetare verksamma i olika delar av Sverige tillsammans utvecklade vårt arbete. Till detta ska läggas den rådgivning som skett dagligen med våra experter på plats i verksamheterna, i skolor, kommunhus och på andra platser från Karesuando till Ystad.

Vi ger stöd från individnivå till den övergripande strukturella nivån. Låt mig ge några exempel. Lärare till en elev som är blind får stöd att göra undervisningen i klassrummet tillgänglig. Kommuner får stöd att utveckla sitt arbete för elever som har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Fristående skolor får råd om tillgängliga läromedel. Elever i specialskolan erbjuds en skolmiljö där de kanske för första gången känner tillhörighet.

Staten har under mycket lång tid genom specialskolor, läromedel, särskilda resurscenter och specialpedagogisk rådgivning säkerställt stödet till

elever med funktionsnedsättning. Ett stöd och en kompetens som ofta är helt avgörande för elever i målgruppen, men som också bidrar till att utveckla och förbättra lärmiljön för alla elever.

Situationen i Sveriges skolor är på många sätt utmanande och inte sällan svår för våra målgrupper. Skolhuvudmännen kämpar med att rekrytera behörig personal, den ekonomiska situationen är utmanande, elevantalet växer på alla nivåer och utbildningarna ställer precis som samhället i övrigt höga och växande krav på elevers förmågor. I det tuffa läget finns det en betydande risk att utvecklingen går i fel riktning, att vi får en skola där våra målgrupper sorteras bort från början. Där särlösningar inte grundas i elevens behov utan i en återgång till ett förlegat tankemönster som innebär att man ger upp ambitionen om en skola tillgänglig för alla.

Det är ett läge som ställer stora krav på vårt specialpedagogiska stöd att utvecklas, komma närmare skolhuvudmännen, bli mer tillgängligt och i högre grad proaktivt och uppsökande. Om rollen tidigare varit att vara en expertmyndighet som finns tillgänglig för rådgivning när huvudmännen så önskar krävs i dag ett betydligt mer proaktivt arbetssätt där staten erbjuder stöd och inte heller enbart till skolhuvudmännens specialistfunktioner, utan till betydligt fler yrkeskategorier.

Specialpedagogiska skolmyndigheten formulerade under 2018 en uppfordrande målbild utifrån vårt uppdrag som innebär att vi ska vara en främjande stödaktör, en erkänd kunskapsaktör, en ledande och innovativ utvecklingsaktör och en pådrivande aktör för att de mänskliga rättigheter som finns i vår myndighetsinstruktion ska prägla alla insatser.

En ny organisation från den 1 januari 2019 har gett oss bättre förutsättningar att säkra utvecklingen av vårt nationella stöd samtidigt som vi med inrättandet av sexton lokala samverkanskontor ska säkra att vår dialog och vår analys fångar skolhuvudmännens lokala behov och förutsättningar. Under 2019 genomförde vi också 19 skolchefsdialoger på 17 orter i Sverige tillsammans med våra systemmyndigheter. Resultatet av dessa dialoger visar att vi är på rätt väg när vi tar vårt stöd närmare huvudmännen, vilket i hög grad skedde under 2019.

Hur har vi levt upp till vår målbild under året?

Främjande och förebyggande. Våra rådgivningsärenden i form av interna initiativ har ökat, vilket är ett resultat av rådgivningsavdelningens ambition att arbeta mer uppsökande.

Erkänd kunskapsaktör. Besöken till webbtjänsten Frågor och svar har ökat, liksom antalet frågor till tjänsten Fråga en rådgivare. På samma sätt har också antalet användare av tjänsten Hitta läromedel vuxit. Besöken till webbplatsen spsm.se fortsätter också att öka.

Våra specialskolor har definierat rektor som pedagogisk ledare och utvecklat formerna för kollegialt lärande. Andelen behörig personal i specialskolan har ökat samtidigt som antalet elever i specialskolan växer för sjunde året i rad. Den teckenspråkiga miljön har stärkts i våra skolor. Vi har en högre upplevd kvalitet i våra elevboenden.

Innovativ utvecklingsaktör. Vi har etablerat ett nytt format för spridning av forskning, ”forskningsutblickar”. Vi har också tagit fram en modell för att kartlägga skolhuvudmännens behov som kommer att användas i samverkanskontoren redan i år. Modellen hjälper oss att rikta vårt stöd dit där det behövs bäst.

Pådrivande rättighetsaktör. Nästan alla medarbetare har genomgått en grundläggande barnrättsutbildning. Barnombudet har besökt samtliga specialskolor och diskuterat trygghetsfrågor och delaktighet.

Även vårt interna stöd uppvisar goda resultat. Medarbetarna på SPSM är mycket nöjda med stödet från verksamhetsområdet stöd och styrning och nöjdhetsgraden ligger på 70 procent.

Vi har ett viktigt samhällsuppdrag och jag känner stor stolthet över medarbetarnas engagemang och insatser för att ge barn, unga och vuxna oavsett funktionsförmåga förutsättningar att nå målen för sin utbildning

Fredrik Malmberg

Generaldirektör, Specialpedagogiska skolmyndigheten

Foto: Lasse Forsberg

Nuläget för våra målgrupper

Det finns ett starkt band mellan utbildningsnivå och ekonomisk självständighet, god hälsa och demokratisk delaktighet i vuxenlivet. Att få möjligheten att välja och genomföra utbildning är en av grunderna för en likvärdig utbildning.

Det är dock en förutsättning som elever med funktionsnedsättning alltför ofta saknar likvärdiga möjligheter till¹. Många elever upplever att deras funktionsnedsättning påverkar deltagandet i skolan². Elever med funktionsnedsättning upplever min-

dre trivsel i skolan och är i högre grad utsatta för mobbning än andra elever. Det är dubbelt så vanligt att elever med funktionsnedsättning utsätts för mobbning³. Kränkningar och brist på särskilt stöd är också fortsatt de områden som får mest kritik i

1 Myndigheten för delaktighet – uppföljning av funktionshinderpolitiken 2018

2 Folkhälsomyndigheten – skolbarns hälsovanor 2017

3 Intervju med Maria Fridh Skolporten – Dubbelt så vanligt att funktionsnedsatta elever utsätts för mobbning

Skolinspektionens tillsyn utifrån individärenden⁴. Då elever med funktionsnedsättning i högre grad känner mindre trivsel och är mer utsatta för mobbning kan vi anta att elever med funktionsnedsättning finns representerade i många av dessa ärenden.

Det är angeläget att kunna följa upp kunskapsresultat samt trygghet och trivsel i skolan för elever med funktionsnedsättning, men eftersom det saknas nationell uppföljningsdata i Sverige är det svårt att fånga upp förändringar i våra målgruppers situation.

Elever med funktionsnedsättning skattar sin egen hälsa sämre i jämförelse med elever utan funktionsnedsättning⁵. Däremot är upplevelsen av skolarbetets omfattning eller svårighetsgrad densamma oavsett om du är en elev med funktionsnedsättning eller inte. Att elever generellt svarar lika på om skolarbetets svårighet och omfattning men att elever med funktionsnedsättning är långt mer stressade vittnar på en tuffare psykosocial skolmiljö för våra målgrupper.

Elever med funktionsnedsättning är eniga med lärarna om att det överlag finns för få vuxna i skolan. Alltför få vuxna ute på rasterna skapar en otrygghet utanför klassrummet. I klassrummen känner sig eleverna överlag mer trygga men får inte tillräcklig hjälp vilket gör att det lätt blir stökigt och svårt med koncentrationen⁶.

En fungerande skolgång är en stark friskhetsfaktor för alla elever, inte minst för elever med funktionsnedsättning. Men när skolan inte fungerar kan konsekvenserna bli förödande. Våra rådgivare ser i sin vardag att den problematiska skolfrånvaron är ett fortsatt stort problem och vi ser att problematiken kryper ned i åldrarna⁷.

Livsperspektivet och framtida livschanser

Unga med funktionsnedsättning är överrepresenterade bland de som inte klarar skolan eller inte får ett framtida arbete. Avhopp från gymnasiet är vanligare och färre har en eftergymnasial utbildning. Även inom högre utbildning är studenter med funktionsnedsättning generellt mindre nöjda och uppger i betydligt större utsträckning än övriga studenter att de inte känner att de hör hemma på högskolan och att de ifrågasätter sitt val att studera⁸.

Omgivande faktorer som påverkar

Kommuners försämrade ekonomi, vilket ofta medför neddragningar och nedskärningar, kan direkt påverka våra målgruppers möjligheter till likvärdig utbildning. Andra riskfaktorer är lärarbristen samt en brist på pedagogisk kontinuitet, då det finns en snabb genomströmning ute i skolorna av både rektorer och lärare. En tilltagande ökning av nya yrkesgrupper i skolan kan också att utgöra en risk då dessa yrkesgrupper ofta inte har tidigare kunskaper och erfarenheter om lärandet för elever med funktionsnedsättning⁹.

Avslutningsvis vill vi lyfta att flera viktiga beslut har tagits på policynivå som vi bedömer kommer att förbättra förutsättningarna för våra målgrupper. Bland dessa är att barnkonventionen har blivit lag och att garantin för tidiga insatser har införts. En annan viktig förstärkning är regeringsuppdraget specialpedagogik för lärande. Vår uppfattning är att dessa förändringar kommer att göra positiv skillnad för våra målgruppers möjligheter till likvärdig utbildning.

4 Skolinspektionens årsrapport 2018

5 Folkhälsomyndigheten – skolbarns hälsovanor 2017

6 Specialpedagogiska skolmyndigheten – Barnpanelsrapporten 2019

7 SPSM i Dagens Samhälle – Så kan vi hjälpa skolans hemmasittare

8 Myndigheten för delaktighet – uppföljning av funktionshinderpolitiken 2018

9 Specialpedagogiska skolmyndigheten – Barnpanelsrapporten 2019

Om årsredovisningen

I 3 kapitlet förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB) anges att myndigheterna ska redovisa analyser och bedömningar av verksamhetens resultat och dess utveckling. Under 2019 har vi tagit steg i att anpassa vår uppföljning till de förändrade kraven i förordningen. I 2019- års årsredovisning finns därför ett tydligare fokus på analyser och bedömningar av verksamhetens resultat än tidigare år. Vi har också valt att ta bort vissa av de prestationer vi redovisat tidigare år eftersom de inte legat i linje med de förändrade kraven i FÅB.

Något som också påverkat årsredovisningens utformning var att vi genomförde en organisationsförändring som trädde i kraft 1 januari 2019. I den nya organisationen är specialpedagogiskt stöd och specialskola de stora kärnverksamheterna. Det blev därför naturligt att årsredovisningen skulle spegla hur vi bedriver vår verksamhet. Vi har också beslutat att tillitsbaserad styrning och ledning är vår styrfilosofi. Därför har vi utvecklat sättet att styra och utvärdera verksamheten under året.

Vår årsredovisning är uppbyggd utifrån hur vi bedriver vår verksamhet

För att följa förändringarna i förordningen, vår organisation och styrning disponeras årsredovisningen på ett annat sätt i år, både när det gäller

innehåll och form.

Resultatredovisningen är i huvudsak uppbyggd utifrån hur vi bedriver vår verksamhet

Specialpedagogiskt stöd

– här redogör vi för resultatet av vår rådgivning, specialpedagogiska utredningar, extern kompetensutveckling, stödmaterial, statsbidrag och läromedel.

Specialskola

– här redogör vi för resultatet från undervisningen i specialskolorna, boendeverksamheten, deltids- och fjärrundervisningen samt teckenspråk syskon.

Sprida kunskap om villkoren för våra målgrupper

– här redogör vi för resultatet av vår forskningsspridning samt vårt arbete i European Agency.

Vårt rättighetsarbete

– här skriver vi bland annat om hur barnkonventionen tillämpas i myndigheten och vårt rättighetsarbete.

Samverkan med aktörer som företräder våra målgrupper

– här skriver vi om resultatet av vår samverkan med andra myndigheter och aktörer inom skol- och funktionshinderområdet.

Inom varje verksamhetsdel redovisas effekter, prestationer och kostnader för verksamheten. Resultatredovisningen avslutas med en personalredovisning och en ekonomisk redovisning som även innehåller en nedbrytning av kostnader och intäkter.

Återrapporteringskrav enligt instruktion och regleringsbrev samt regeringsuppdrag redovisas under respektive verksamhet. Sist i årsredovisningen finns en förteckning över återrapporteringskraven.

Intern styrning och kontroll

Vi integrerar intern styrning och kontroll med verksamhetsstyrning och ekonomistyrning. Det innebär bland annat att:

- riskanalys och upprättande av åtgärder genomförs som ett led i verksamhetsplanering
- uppföljning sker i samband med tertial- och årsredovisning

Ledningen har ett uttalat ansvar för – och är direkt involverade i – arbetet såväl på verksamhetsnivå som myndighetsnivå, vilket är nödvändigt för organisationens riskmedvetande.

Förbättrad intern miljö

Årets analys av den interna kontrollmiljön som genomförs med myndighetens ledningsgrupp visar på förbättrade resultat. Den nya organisationen lade grunden för en enhetligare, tydligare och mer effektiv styrning och skapade förutsättningar för en förbättrad intern kontrollmiljö. Chefer uppger att organisationen har blivit tydligare och bättre anpassad för den verksamhet som ska bedrivas. Likaså har rollerna inom myndighetens ledningsgrupp blivit klarare.

Vi har hanterat våra risker

Riskhanteringen inleddes med en uppföljning av fjolårets resultat och en nulägesanalys av den interna miljön. Verksamhetsområdena beslutade om sina verksamhetsplaner inklusive riskanalyser och åtgärder, varefter värderings- och prioriteringsarbetet påbörjas på central nivå. Generaldirektören fastställde sedan myndighetens väsentligaste risker. I samband med tertialuppföljning två och tre genomfördes en självutvärdering av kontrollerlefnaden. Resultatet av denna självutvärdering sammanställdes och lämnades till ledningsgruppen som ett underlag för nästa års verksamhetsplanering.

Myndighetens väsentligaste risker uppgick till 19 stycken varav 13 bedömdes vara kritiska för myndighetens möjlighet att nå ett eller flera mål för verksamheten. Samtliga risker begränsades utom en som avser potentiella inköp utanför ramavtal och därmed brott mot LOU. Risken kvarstår under 2020.

Inga iakttagelser indikerade uppkomst av nya risker under året. Däremot uteblev en planerad tillsättning av resurser inom dataskyddsområdet vilket påverkade myndighetens förmåga att kontrollera att hanteringen av personuppgifter följer gängse bestämmelser. Förebyggande åtgärder i form av rutinbeskrivningar och upprättande av stödmaterial med mera innebar att risken ändå kunde begränsas. Myndigheten valde att låta risken kvarstå under 2020.

Sammanfattningsvis har processen för intern styrning och kontroll åtföljts och ingen inverkan på måluppfyllelsen har skett.

Internrevisionen granskar och bedömer

Internrevisionen granskar och bedömer verksamheten ur ett risk- och väsentlighetsperspektiv. Utifrån en analys av verksamhetens risker granskar internrevisionen om ledningens interna styrning och kontroll är utformad så att myndigheten med rimlig säkerhet fullgör de krav som framgår av tredje paragrafen i myndighetsförordningen (2007:515). Internrevisionen lämnade under året följande rapporter:

- Granskning av leverantörsavtal
- Uppföljande granskning, upphandlingar
- Granskning av myndighetens hantering av allmänna handlingar
- Uppföljande granskning av etik och säkerhetsmedvetenhet

Samtliga dessa delar ingår i den dokumentation som utgör en del av underlaget för generaldirektörens bedömning av myndighetens interna styrning och kontroll i samband med undertecknandet av årsredovisningen.

Om Specialpedagogiska skolmyndigheten

Alla barn, unga och vuxna har rätt att lära utifrån sina egna förutsättningar och att nå målen för sin utbildning. Det gäller oavsett funktionsförmåga.

Specialpedagogiska skolmyndigheten är Sveriges största kunskapsbank inom specialpedagogik. För att bidra till att förskolor, skolor och vuxen-

utbildningar ger en utbildning som möter barns, ungas och vuxnas behov, oavsett funktionsförmåga, erbjuder vi stöd i form av kunskap och kompetensutveckling över hela Sverige, ett stöd som är kostnadsfritt. Läs mer om våra erbjudanden på webbplatsen spsm.se

Specialpedagogiska skolmyndigheten i siffror

Vår organisation och verksamhetsområden

Vi är organiserade för att kunna ge ett nära stöd till våra målgrupper, skolhuvudmän och skolor i hela landet. Vi är indelade i fyra verksamhetsområden:

Verksamhetsområde Specialskola

Vi ansvarar för att driva myndighetens specialskolor, hälso- och sjukvårdsverksamhet och elevboenden.

Verksamhetsområde Specialpedagogiskt stöd

Vi ansvarar för rådgivning, specialpedagogisk utredning, kompetensutveckling, läromedel och statsbidrag.

Verksamhetsområde Kunskapsutveckling

Vi arbetar med kunskapsutveckling, sammanställer och sprider forskning inom det specialpedagogiska området samt tar tillvara på digitaliseringens möjligheter.

Verksamhetsområde Stöd och styrning

Vi ger stöd i myndighetsgemensamma verksamhetsfrågor som ekonomi, personal, it, rättsfrågor, kommunikation och samordning.

Vi finns i hela Sverige

Specialpedagogiska skolmyndigheten finns i hela landet. Våra medarbetare finns på 20 orter.

Året i korthet

januari – december

Skolchefsdialoger

Från februari till maj var Specialpedagogiska skolmyndigheten på turné i landet för att möta skolhuvudmän och skolchefer och lyssna in deras behov av stöd för att klara uppdraget att ge elever med olika funktionsnedsättningar en likvärdig utbildning. Även Skolverket och Skolinspektionen medverkade.

Läsa, skriva, räkna-garantin

I slutet av mars och början av april arrangerade vi nio konferenser om Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser. Detta är ett samarbete med Skolverket. Garantin innebär att stödinsatser ska sättas in tidigt till elever i förskoleklassen och lågstadiet i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

Samarbete med Skolverket för att digitalisera de nationella proven

Det är viktigt att de nationella proven blir anpassade och tillgängliga för elever med olika funktionsnedsättningar. Skolverket driver arbetet som ska pågå till år 2023. Vår myndighet bidrar med kompetens för att elever med olika funktionsnedsättningar ska kunna genomföra proven med likvärdiga förutsättningar.

Barnpanelens rapport

I april bjöd vi in till ett webbsänt frukostseminarium där vi presenterade Barnpanelsrapporten som berättar om vad elever med funktionsnedsättning säger om trygghet, arbetsro och studiemotivation.

Nästan alla elever i rapporten efterlyser lärare som har tid och kan ge individuellt stöd. De konstaterar också att de inte får det stöd de behöver, men upplever samtidigt att lärarna gör så gott de kan. Många lyfter behovet av fler lärare i klassen. När det gäller trygghet är rasten ett orosmoment som många elever nämner. De är rädda för att bli utsatta och beskriver bråk, att de blir kallade saker och att det saknas vuxna i närheten på rasterna. Det visar hur viktigt det är att det finns vuxna där eleverna är. För att främja studiero behövs lugn och ro i klassrummet och kortare studiepass enligt eleverna. Många elever har svårt att sitta stilla och säger att fysisk aktivitet är viktigt för dem. De tar även upp hur viktigt det är att förstå instruktioner.

I Barnpanelsrapporten upplever alla intervjuade pojkar stress i skolsituationen, medan hälften av flickorna uttrycker det.

Forskningsutblick

I maj gjorde vi en forskningsutblick om ”Strukturerar eller räknar: olika sätt att använda fingrarna i subtraktion”. Forskarna Angelika Kullberg, Camilla Björklund och Ulla Runesson Kempe skriver att lärare i förskolan kan hjälpa barn att se mönster och utveckla sin förståelse för talens struktur med hjälp av fingrarna. Studien visar att barnen innan de har fått undervisning använder fingrarna för att strukturera och se talens delar i subtraktionsuppgiften.

Premiär för poddradio

För att nå ut med vår kunskap ännu bredare lanserade vi podden Lika värde under året. Elever, föräldrar, lärare, forskare och representanter från SPSM samtalade om språkstörning i det första avsnittet.

Europeiskt möte i Stockholm

Vi på Specialpedagogiska skolmyndigheten har uppdraget att arbeta med European Agency for Special Needs and Inclusive Education, vi kallar det kort och gott European Agency, EA. Det är en oberoende organisation som fungerar som samarbetsplattform för 31 medlemsländer i Europa. I slutet av maj stod Sverige som värd för medlemsmötet, som ägde rum i Stockholm.

På skolgården i Almedalen

Vi arrangerade tre seminarier tillsammans med Skolverket, Skolinspektionen och Skolforskningsinstitutet hur likvärdigheten och kvaliteten i undervisningen kan säkras:
Hur skapar vi en likvärdig skola för alla?
Hur ser elevernas framtid ut i skolan?
När lärarna blir en bristvara i skolan.
Dessutom anordnade vi ett samtal om vår barnpanelsrapport.
Allt finns att se på vår YouTube-kanal.

Invgång av Hällsboskolan Mälarhöjden i Stockholm

Denna specialskola tar emot elever med grav språkstörning från hela landet. Elever och vårdnadshavare var med på invigningsdagen den 29 augusti. Undervisningen har fokus på språk och kommunikation på olika sätt och anpassas utifrån individuella behov. Under hösten hade vi 40 barn och elever i skolverksamheten, förskoleklass till årskurs 2. På skolan finns också ett fritidshem.

Vad betyder tillit för oss?

Kraften och kompetensen hos våra medarbetare och chefer behövs för att vi ska klara vårt uppdrag. Därför behöver vi sträva efter att ha tillit till varandra. I september avslutades Tillitsnätverket där vi var en av 44 myndigheter som fördjupade kunskapen om tillit som styrfilosofi. Vi omsatte den kunskapen i praktiken när vi sedan samlade våra 70 chefer på myndigheten för att skapa samtal och mening kring värdegrunden, både den som statsanställd och den som SPSM-anställd. Bland annat diskuterades hur vi kan bli en pådrivande rättighetsaktör.

Lansering av Studiepaketet språkstörning

För att skapa förutsättningar för lärares lärande tillsammans med kollegor lanserade vi detta webbaserade material. Studiepaketet har tre inriktningar: förskola, grundskola samt gymnasium och vuxenutbildning. Det bygger på kollegialt lärande i arbetslaget under sex träffar utifrån exempel på hur förskollärare och lärare kan planera, genomföra och följa upp undervisningen för att möta behoven hos barn, elever eller vuxenstuderande med språkstörning.

Samtal i utbildningsutskottet

Rådgivare och vår generaldirektör samtalade om hur vi ser på en rad viktiga områden inom skolan. Extra anpassningar, särskilt stöd och problematisk skolfrånvaro diskuterades på mötet tillsammans med utbildningsutskottet. Myndigheten ser att skolor är osäkra på vad som är vad när det gäller extra anpassningar och särskilt stöd. Dessutom brister skolor i uppföljningen av anpassningarnas effekter. Minskade resurser leder till fokus på att "flytta på eleven" istället för att ge stöd.

Stödmaterialet Mentorshandboken blev digitalt

Antalet studenter som behöver stöd inom universitet och högskolor ökar. Tillgången till en mentor är ofta avgörande för att studenter med funktionsnedsättning ska klara av sina högskolestudier. Oftast är det studenter som under sin studietid arbetar som mentorer. Den digitala versionen av stödmaterialet Mentorshandboken riktar sig till samordnare och mentorer som arbetar med mentorstöd till studenter med rörelsehinder, psykiska eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar på högskolor och universitet.

Länsvisa skolchefsdialoger

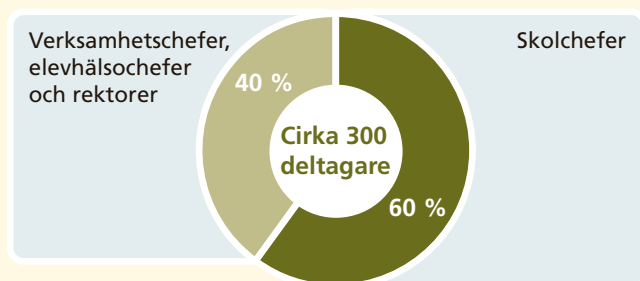
Under våren 2019 genomförde Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolverket och Skolinspektionen dialogkonferenser med skolchefer med ansvar för grund- eller gymnasieskola för att lyssna till deras utmaningar, förslag till lösningar och behov av stöd från skolmyndigheterna. Som ett svar på de behov som skolcheferna lyfter etablerar vi nu länsvisa samverkanskontor på 16 orter i Sverige.

Skolcheferna efterlyser ett nära stöd byggt på dialog

Syftet med dialogerna var att uppmärksamma skolchefer på utbildningssituationen för elever med funktionsnedsättning. Målet var att skolcheferna skulle få idéer och kunskap om hur de kan organisera och utveckla sitt arbete och kunskap om vilket statligt stöd som finns att få. Skolmyndigheterna har genom dialogerna fått en bild av skolchefernas utmaningar och behov. Utvärderingen av dialogerna visade att skolcheferna var positiva till dialogerna och att de var värdefulla till både innehåll, form och nytta för verksamheten. Deltagarna var mycket positiva till att skolmyndigheterna genomfört dialogerna tillsammans.

Totalt genomfördes 19 dialoger på 17 olika orter i hela landet med start i Hässleholm den 7 februari och avslut i Göteborg den 9 maj 2019.

Deltagare

I fokus för samtalen var skolsituationen för elever med funktionsnedsättning i synnerhet men också för elever i allmänhet som är i behov av extra anpassningar och särskilt stöd.

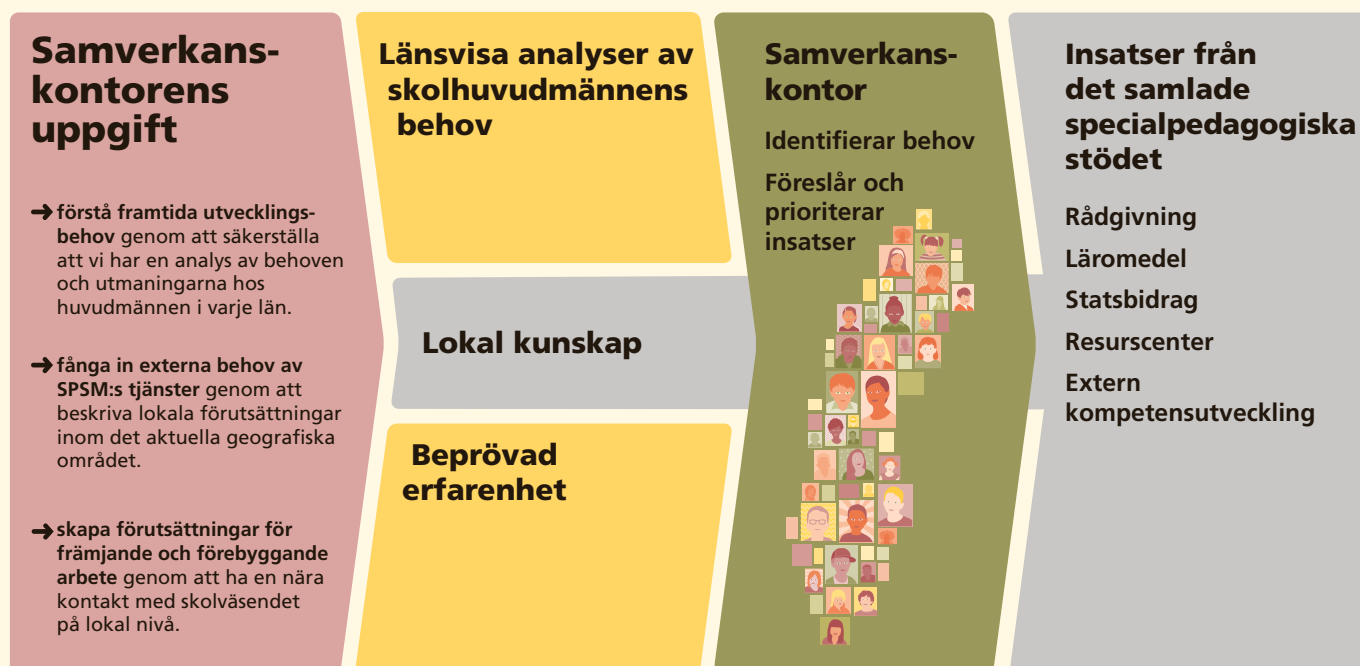
Skolcheferna beskrev stora utmaningar i uppdraget att skapa en skola som är tillgänglig för alla elever.

I dialogerna har skolcheferna beskrivit vilket stöd de behöver, och det står klart att det skolmyndigheterna erbjuder måste vara mer tillgängligt och än mer utgå från de situationer skolorna befinner sig i. Skolcheferna efterlyser ett nära stöd byggt på dialog och förståelse för huvudmännens situation.

De vill bland annat att myndigheterna ska:

- Samordna sitt arbete till exempel genom att använda begrepp på samma sätt och genom att vara tydliga i riktlinjer och råd.
- Tydliggöra vilka åtgärder som ger störst effekt på skolans kvalitet och resultat.
- Göra det enklare att hitta och ta del av information om statsbidrag och kompetensutvecklingsinsatser
- Ha en högre regional tillgänglighet och närvaro.

Samverkanskontor

Samverkanskontor startar under 2020

SPSM startar samverkanskontor under våren 2020 på 16 orter i Sverige. Samverkanskontoren blir basen för det mer nära och proaktiva stöd som skolcheferna efterlyser. Det åstadkommer vi genom att säkerställa att vi når de skolor som har störst utmaningar, och mer aktivt söka upp och erbjuda dem vårt stöd. Vi kan bidra med kompetens och råd hur skolor och huvudmän kan arbeta med till exempel förebyggande och främjande elevhälsoarbete. Vårt mål med ett mer uppsökande arbetssätt är att göra något åt den bristande likvärdigheten.

Vår satsning på samverkanskontor blir också ett svar på de behov som skolcheferna lyfte fram på de länsvisa skolchefsdialogerna.

Samverkanskontoren kommer att:

- **Ta reda på hur situationen ser ut för skolor och skolhuvudmän i respektive län.**
Det kommer att göras genom att titta på analyser, rapporter och kartläggningar från andra och att bättre ta tillvara på den lokala kunskap som myndigheten själv har.
- **Ta reda på vilka behov skolhuvudmännen och skolorna har i respektive län.**
Det kommer att göras genom att bättre ta tillvara på och systematisera den lokala kunskap som myndigheten har.
- **Ha en regelbunden nära dialog och samverkan** med de skolor, huvudmän och andra samhällsaktörer som finns i respektive län.

Utifrån den samlade bilden av behoven föreslår vi insatser som går vidare till andra delar av myndighetens samlade specialpedagogiska stöd. Det gör att det stöd vi ger på ett tydligare sätt kommer svara mot de behov som finns i länet.

Målbild 2022 och måluppfyllelse

Specialpedagogiska skolmyndighetens uppdrag

- Verka för att alla barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning får tillgång till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö.
- Bidra till goda förutsättningar för barnens utveckling och lärande samt förbättrade kunskapsresultat för eleverna och de vuxenstuderande.

Främjande och förebyggande stödaktör

Barn, elever och vuxna oavsett funktionsförmåga är delaktiga i en tillgänglig och inkluderande lärmiljö.

Innovativ och ledande utvecklingsaktör

Barn, elever och vuxna oavsett funktionsförmåga möter en framtidsorienterad, utmanande pedagogik i lärandet.

Målbild 2022

Erkänd kunskapsaktör

Beslut och stöd som påverkar barn, elever och vuxna med funktionsnedsättning i utbildning, grundas på bästa tillgängliga kunskap.

Pådrivande rättighetsaktör

De rättigheter som barn, elever och vuxna med funktionsnedsättning har främjas, tillvaratas och tillämpas i utbildningsverksamheterna.

Vi har en långsiktig målbild som utgår från myndighetens uppdrag och situationen för våra målgrupper. För att uppnå målbilden behöver vi utveckla vår förmåga att vara stödaktör, utvecklingsaktör, kunskapsaktör och rättighetsaktör.

För att uppnå Målbild 2022 samt genomföra regeringsuppdrag, uppdrag i regleringsbrev, uppgifter i instruktion och myndighetsförordningen har vi definierat nyckelmål på myndighetsnivå.

Våra verksamhetsområden har omsatt de myndighetsgemensamma nyckelmålen till mål, indikatorer och aktiviteter i sina verksamhetsplaner. Verksamhetsområdenas måluppfyllelse följs upp tre gånger per år genom uppföljningsdialoger mellan generaldirektören och cheferna för verksamhetsområdena.

Något som präglade året 2019 var att den nya organisationen trädde i kraft den 1 januari. Det har inneburit att alla verksamhetsområden har arbetat med att hitta nya arbetsformer. Samtidigt har vi startat ett utvecklingsarbete. Det är ett utvecklingsarbete som redan har väckt stort intresse i vår omvärld. Vi kan glädjande nog konstatera att vårt stöd efterfrågas i allt högre grad och vi har inte tappat i produktivitet. Många resultatindikatorer pekar uppåt när vi går in i 2020.

Nyckelmål och måluppfyllelse per nyckelmål

1 Vi skapar delaktighet i en tillgänglig och inkluderande lärmiljö

Viktiga resultat mot nyckelmålet under året

- Vi har förberett inför etableringen av samverkanskontor som syftar till att ge bättre förutsättningar för ett proaktivt stöd som utgår från nationella och lokala analyser av skolhuvudmännens behov.
- Våra rådgivningsärenden till följd av det proaktiva arbetssättet har ökat sedan 2018 vilket är ett resultat av rådgivningsavdelningens ambition att arbeta mer uppsökande inför etableringen av samverkanskontor.
- Vårt stöd är mer efterfrågat. Besöken till Frågor och svar har ökat med 40 procent sedan 2018. Frågor till Fråga en rådgivare har ökat med cirka 10 procent och antalet rådgivningsärenden har ökat något. Antal användare av tjänsten Hitta läromedel har ökat med 12 procent sedan 2018.
- Nöjdheten med vår rådgivning och våra utredningar är mycket hög. Tydligast kan man se att rådgivningen bidragit till en tillgänglig lärmiljö. Vi får positiva vittnesmål om hur vårt stöd gör skillnad för elever och arbetslag.
- Våra stödmaterial är välanvända i skolväsendet, särskilt värderingsverktyget. Samtliga av våra egna skolor använder verktyget och de upplever att stödsatser till eleverna blir bättre när hela elevens lärmiljö finns kartlagd och att personalens kunskaper fördjupas.
- Vi har stärkt den teckenspråkiga miljön i våra skolor tack vare arbetet med föreskriften för tvåspråkighet och förstärkt teckenspråkig kompetens hos personalen.
- Vi har en högre upplevd kvalitet i våra elevboenden tack vare en satsning på kompetensutveckling av boendepersonalen.
- Rektorerna på flera skolor beskriver en kvalitetshöjning av verksamheten på fritidshem utifrån att behöriga fritidspedagoger driver utvecklingen och erbjuder organiserad rastverksamhet. Flera skolor beskriver att det skapar en ökad trygghet och färre konflikter på rasterna.
- Vi har etablerat ett nytt format för forsknings-spridning som vi kallar forskningsutblickar, vilket gett ett gott gensvar.

2 Våra beslut och stöd baseras på bästa tillgängliga kunskap

Viktiga resultat mot nyckelmålet under året

- Våra specialskolor har definierat rektor som pedagogisk ledare på betedenivå och etablerat former för kollegialt lärande. Rektorerna upplever att de är mer närvarande i skolorna.
- Vi har tagit fram en modell för att kartlägga skolhuvudmännens behov som kommer användas i samverkanskontoren. Modellen kommer hjälpa oss att ge stöd där det bäst behövs.
- Fler tar del av vår kunskap. Besöken till webbplatsen spsm.se har ökat med 16 procent sedan 2018. Följarantalet i våra sociala kanaler: Facebook, Instagram och LinkedIn har sammanlagt ökat med cirka 30 procent.
- Vi har etablerat en samverkan med Skolforskningsinstitutet för att ta fram forskningsöversikter. Det bidrar till ett ömsesidigt lärande och vi bidrar med kunskap som gynnar vår målgrupp.
- Vi fick genomslag av närvaron i Almedalen. Cirka 17 000 besökare såg seminarierna i Almedalen digitalt. En framgångsfaktor var gemensamma seminarier med skolmyndigheterna.
- För att sprida goda exempel och kunskap ännu bredare startade vi podden Lika värde i maj 2019. Vi har släppt 18 avsnitt under året. Podden har haft drygt 13 000 unika nedladdningar.

3 Rättigheter främjas, tillvaratas och tillämpas

Viktiga resultat mot nyckelmålet under året

- Barnpanelsrapporten släpptes i början av året. En slutsats i rapporten är att arbete med att främja elevers trygghet i skolan gynnar både undervisning och elevernas välbefinnande under rasterna. Myndigheten för delaktighet har genomfört trygghetsvandringar baserat på rapportens resultat och påbörjat en pilotstudie för att utveckla kunskapen hos skolhuvudmän om hur de kan utveckla tryggheten i skolmiljöer.
- Vi har tagit fram en strategisk plan för att stärka och utveckla en rättighetskultur. Nästintill alla medarbetare har genomgått en grundläggande barnrättsutbildning.
- I dialog med Barnombudsmannen har vi tagit fram en vägledning för prövning av barnets bästa.
- Barnombudet har genomfört samtal om trygghet med våra elevråd.

4 Vi har en framtidsorienterad och utmanande pedagogik

Viktiga resultat mot nyckelmålet under året

- Vi ser att fjärrundervisningen ökar under läsåret 2019/2020 från cirka 50 till 100 elever i utbildning. Spridningen av eleverna är större, så vi når fler i hela landet.
- Vi har sett till att skolorna driver sitt systematiska kvalitetsarbete på ett mer likvärdigt sätt. Det bidrar till att skolorna ska kunna utvecklas på ett mer likvärdigt sätt.
- Vi tar tillvara digitaliseringens möjligheter i våra specialskolor och ser att användningen av digitala lärverktyg i undervisningen i våra specialskolor är god.
- Specialskolan som inspiration och föredöme har definierats och en första preliminär handlingsplan har tagits fram vilket bidragit till ett tydligare fokus på kunskapsuppdraget, trygg miljö och studiero.
- Vi har bidragit med vår kunskap i arbetet med digitala nationella prov tillsammans med Skolverket och tydliggjort våra målgruppers behov och förutsättningar.
- Vi har deltagit i strategiskt viktiga sammanhang tillsammans med Skolinspektionen, Skolverket, Sveriges kommuner och regioner, Myndigheten för tillgängliga medier, Socialstyrelsen, Skolforskningsinstitutet och många fler. Ett exempel är tidiga och samordnade insatser, ett regeringsuppdrag till Skolverket och Socialstyrelsen där vår myndighet deltar i referensgrupp.

Resultatredovisning

Specialpedagogiskt stöd

Om vårt specialpedagogiska stöd

Vi verkar för att alla barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning ska få tillgång till en likvärdig utbildning och annan verksamhet av god kvalitet i en trygg miljö.

Vi erbjuder specialpedagogiskt stöd till förskolor, skolor och vuxenutbildningar, svarar på frågor, erbjuder kompetensutveckling, utvecklar läromedel och fördelar statsbidrag. Vår myndighet är en samarbetspartner och bidrar med kunskap och

kompetens till förskolor, skolor och vuxenutbildningar i hela landet. Utgångspunkten i stödet är att alla barn, elever och vuxenstuderande ska få en lärmiljö som ger bästa möjliga förutsättningar för alla, oavsett funktionsförmåga.

Specialpedagogisk
rådgivning

Statsbidrag

Specialpedagogiska
utredningar i resurscenter

Läromedel

Våra verksamheter

Specialpedagogisk
utvecklingsverksamhet

Kompetensutveckling
och stödmaterial

” Jag är stolt över att vi lyckats leverera ett bra stöd med god kvalitet till skolorna trots ett år med stora utvecklingsarbeten

När jag reflekterar över året som gått ser jag det som en resa. En resa är ofta en metafor för utveckling och födelsen av något nytt. Kompassnålen pekar på skolornas behov. Därför började året med att lyssna på skolcheferna runt om i landet. Återkopplingen från skolcheferna var tydlig: skolmyndigheterna och skolcheferna behöver prata ihop sig. I mötet kan vi skapa en gemensam förståelse av vilka hinder som finns. Stödet som vi sätter in får bäst effekt om vi lyssnat in varandra.

Hur ser då vår omvärld ut? De senaste åren har Skolinspektionen påvisat att mellan hälften och två tredjedelar av de inspekterade verksamheterna brister i framförallt tre avseenden: systematiskt kvalitetsarbete, extra anpassningar och särskilt stöd. Och vi vet att alla barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning inte får det stöd de har rätt till för att nå målen för sin utbildning. Därför är det glädjande att se att vi är mer efterfrågade i år.

Oavsett om det är en skola inne i Malmö eller en skola utanför Kiruna som söker stöd från oss så ska vårt samlade specialpedagogiska stöd vara rätt. Genom arbetet med samverkanskontoren har vi tagit fram modeller för att kunna förstå skolhuvudmännens behov baserat på länsvisa analyser. Det skapar förutsättningar för att vi ska kunna ge ett mer proaktivt stöd.

För att utforma ett specialpedagogiskt stöd där våra målgruppers bästa styr har vi arbetat med hur det samlade specialpedagogiska stödet ska utformas i framtiden. En nyckelfråga är hur vi ska säkerställa att skolorna får tillgång till rätt kompetens från oss. Som chef för detta stora verksamhetsområde med 30-talet chefer och cirka 350 medarbetare över hela landet börjar vi att skönja en gemensam bild vid horisonten.

Goda samarbetsformer är inget som syns i uppföljningen i en årsredovisning, men det är viktigt att nämna. Här är ett par exempel: arbetet med strategin för språkstörning och arbetet med att utveckla bidragsformen Särskilda insatser inom skolområdet (SIS). Detta är områden där vi samarbetat och tänkt in hela vårt specialpedagogiska stöd.

Jag är stolt över att vi lyckats leverera mer stöd till skolorna än tidigare trots ett år med stora utvecklingsarbeten. Dessutom tar vi mer proaktiva initiativ till stöd där vi ser att det behövs. När vi summerar året som gått ser vi att förflyttningen har börjat, men en stor del av resan återstår.

Åsa Vikström

Verksamhetsområdeschef, Specialpedagogiskt stöd

Foto: Jannice Thelander, Fröken Fotograf.

Vårt samlade specialpedagogiska stöd

Vårt stöd utgör ett komplement till skolhuvudmannens egen förmåga att utveckla lärmiljön. Huvudmannen ansvarar för att sätta in rätt resurser i form av stöd där det bäst behövs för att skapa en likvärdig utbildning. Ett likvärdigt stöd från oss kan se olika ut då det utgår från huvudmannens olika behov, förmåga och förutsättningar.

Konsekvenserna av en funktionsnedsättning följer eleverna genom hela skoltiden.

- Utbildningen i förskolan ska lägga grunden till ett livslångt lärande, under roliga, trygga och lärorika förhållande för alla barn.
- Inom de obligatoriska skolformerna ökar kraven på en tillgänglig lärmiljö. Valet av pedagogiska strategier, läromedel och andra lärverktyg är avgörande för elevens delaktighet i undervisningen och möjlighet att nå målen.
- I gymnasieskolan är det specialpedagogiska stödet inte särskilt utbyggt och när det gäller vuxenstudier så finns inte rätten till specialpedagogiskt stöd reglerad i lag.

Stödet från oss ska vara hållbart och tillgängligt. Våra stödsätt är många. Här är några exempel: ekonomiska bidrag, produkter som läromedel och forskningsrapporter, tjänster som rådgivning, extern kompetensutveckling, utredningar, söktjänsten Hitta läromedel, frågor och svar och stödmaterial på vår webbplats.

På följande sidor gör vi en presentation av de ingående delarna i vårt samlade specialpedagogiska stöd och dess resultat.

Begreppet huvudman

Huvudmannen för samtliga skolformer ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen.

Begreppet skolformer – förskola, obligatoriska skolformer, gymnasieskola och vuxenutbildning

Med obligatoriska skolformer menar vi förskoleklass, fritidshem, grundskola, grundsärskola, sameskola och specialskola.

Med gymnasieskola menar vi gymnasieskola och gymnasiesärskola.

Med vuxenutbildning menar vi kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna och utbildning i svenska för invandrare.

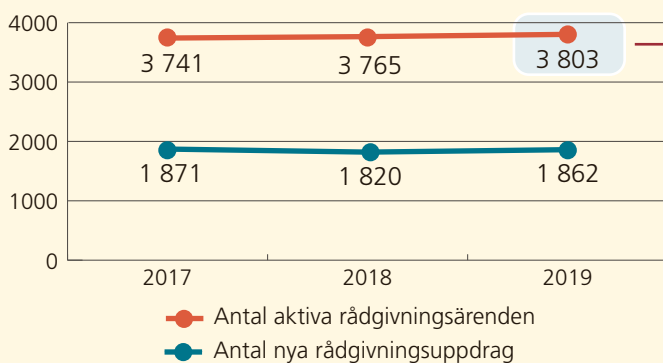
Så ger vi stöd i specialpedagogiska frågor

Rådgivningen från vår myndighet handlar om att erbjuda ett stöd som stärker huvudmannens förmåga att skapa förutsättningar för likvärdighet, tillgänglighet och delaktighet. Det vill säga att möta, förstå, anpassa för och stödja alla barn, elever och vuxenstuderande oavsett funktionsförmåga. När vi erbjuder specialpedagogiskt stöd så är det ett samspel mellan oss och huvudmannens aktörer. Arbetet startar med en förfrågan om specialpedagogiskt stöd eller utifrån ett riktat erbjudande om stöd på initiativ från oss.

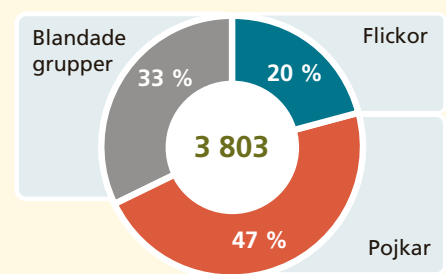
Ett rådgivningsuppdrag kan variera i längd, dels beroende på komplexitet och vilka utmaningar frågeställaren står inför, dels vilken nivå i huvudmannens organisation det gäller. Det kan vara allt

från riktade insatser under några dagar till längre utvecklingsuppdrag som löper under månader eller till och med år. Behovet är ofta ett konsultativt stöd för att utveckla kunskap och kompetens i frågor kring att utveckla lärmiljön. Det gäller såväl enskilda barn och elevers lärmiljö som lärmiljön för grupper och hela skolor. Många uppdrag handlar om att utveckla det pedagogiska arbetet i relation till extra anpassningar och särskilt stöd. Det kan också handla om hur man i skolan systematiskt kan arbeta med betyg och bedömning. Fler och fler uppdrag handlar om organisatoriska frågor av övergripande karaktär som till exempel att vara en dialogpartner för att utveckla ett elevhälsoteams tvärprofessionella arbete.

Figur 1. Antal nya och aktiva specialpedagogiska rådgivningsuppdrag

Figur 2. Andel rådgivningsuppdrag fördelade på kön.

Antalet rådgivningsuppdrag ska inte översättas till antal elever som får stöd från oss. Antal elever som nås av stödinsatser via våra rådgivningsuppdrag är betydligt fler än antal uppdrag.

Resultatet från 2019 visar att både nya och aktiva uppdrag ligger på nästan samma nivå som 2018 och 2017. I aktiva uppdrag ingår både uppdrag som påbörjats 2018 eller tidigare. Nya uppdrag är inkomna 2019.

Största delen av förfrågningarna om stöd handlar om pojkar, precis som 2018 (22 procent flickor, 46 procent pojkar och 32 procent blandade grupper) och 2017 (24 procent flickor, 47 procent pojkar, 29 procent blandade grupper). Vi tog 2016

fram en projektrapport¹ som handlar om villkor för flickors och pojkars stödbehov. I undersökningen framkommer inte några betydande skillnader när det gäller innehållet i förfrågningarna för flickor eller pojkar. Eftersom pojkar är mer utåtagerande påverkar det skolornas benägenhet att söka stöd. Då det, enligt rapporten, i högre grad är ett beteende som pojkar uppvisar rör majoriteten av våra uppdrag därför pojkar. Skolor tycks också ha svåra-

¹ Genusperspektiv i rådgivningen vid neuropsykiatriska svårigheter, Specialpedagogiska skolmyndigheten. ALL 2015: 24

re att identifiera flickors behov av stöd men vi ser i våra uppdrag att skolornas medvetenhet om att det är på det viset har ökat.

Vi vet att många av de elever i grund- och gymnasieskolan som har en problematisk skolfrånvaro även har en funktionsnedsättning. Detta blir tydligt i många av våra rådgivningsuppdrag där arbetet ofta handlar om att ha fokus på hur vi kan främja närvaro och förebygga frånvaro i skolan.

Vi ser en ökning i uppdrag där framförallt rektorer, med mandat att påverka insatserna, medverkat. Vi kan även se att vi allt oftare får möjlighet att samverka med lokal och eller central elevhälsofunktion. Detta är två faktorer vi märker ger en mer hållbar effekt av stödet.

När det gäller våra rådgivningsuppdrag är de kommunala verksamheterna de största mottagarna av vårt stöd. Fördelningen mellan uppdrag till kommunala och fristående verksamheter följer inte det totala elevantalet i landet som helhet. Under läsåret 2018/19 gick drygt var fjärde gymnasieelev i en friskola men bara tre procent av förfrågningarna om stöd kom från fristående gymnasieskolor. För de obligatoriska skolformerna var den totala andelen elever som gick i en friskola 15 procent läsåret 2018/19 medan andel inkomna förfrågningarna från fristående grundskolor hamnar på nio procent. När det gäller fristående förskolor är motsvarande siffra sex procent. Det indikerar en lägre benägenhet att söka stöd från oss och att vi inte fullt ut lyckats nå ut till fristående skolhuvudmän.

Vårt proaktiva arbete

Av årets nya uppdrag är 123 (79 stycken 2018) stycken en följd av våra interna initiativ. Ökningen är resultatet av ett medvetet arbete med att utveckla vårt arbetssätt till att bli mer uppsökande.

Det proaktiva arbetssättet kännetecknas av ett erbjudande om stöd till huvudmannen utifrån en genomförd kartläggning och analys av identifierade behov. I dialog med huvudmannen görs sedan en överenskommelse om genomförandet av valda insatser. Vårt stöd ges här på övergripande organisationsnivå.

Det kan handla om:

- Styrning kring och rutiner för barn och elever i behov av särskilt stöd.
- System för att följa upp att elever med funktionsnedsättning får en likvärdig utbildning av god kvalitet.
- Hur ansvarig chef kan arbeta främjande och förebyggande på organisatorisk nivå kring dessa frågor rörande tillgänglighet.

I det proaktiva arbetssättet har vi sett att ett utforskande förhållningssätt och en nära kontakt med någon central funktion i kommunen varit särskilt framgångsrikt.

Kartläggning av lärmiljön visade ett behov av kompetenshöjning inom extra anpassningar och särskilt stöd

Skolchefsdialogerna ledde till nya uppdrag. Ett exempel på ett sådant var att vara ett processstöd till den centrala ledningen av grundskolan gällande organisation av skolutveckling i en sydsvensk kommun. Kommunen såg ett behov av att öka samarbetet mellan skolorna och likvärdigheten. Våra rådgivare stöttade kommunen med en kartläggningsmodell som kan användas för att bedöma nuläget på en skola gällande processer och strategier för en tillgäng-

lig lärmiljö. Grundskolans rektorer arbetade igenom kartläggningsmodellen. Den visade bland annat att man för att kunna öka likvärdigheten behövde öka kunskapen om juridiken och arbetsprocessen kring stödinsatser i skolan i relation till ordinarie undervisning. Vi erbjuder nu vidare stöd i form av kompetensutvecklingsinsatser inom extra anpassningar och särskilt stöd och tillhandahåller stöd för kartläggning av lärmiljön på arbetslagsnivå.

Andel uppdrag fördelat på kön och funktionsnedsättning

Rådgivningsuppdrag kategoriseras så långt som möjligt i termer av huvudsaklig funktionsnedsättning, kön och skolform. Det grundar sig på en bedömning som görs tillsammans med huvudmannen. Det går dock inte alltid att kategorisera uppdrag då de i flera fall genomförs på en övergripande nivå.

Foto: Drago Prulovic

Tabell 1. Andelen rådgivningsuppdrag fördelade på kön och funktionsnedsättning.

Funktionsnedsättning	Andel uppdrag flickor	Andel uppdrag pojkar	Andel uppdrag blandade grupper
Dövblindhet	4	2	0
Dövhet/hörselnedsättning	4	3	2
Funktionsnedsättning övergripande	4	3	42
Förvärvad hjärnskada	1	1	0
Kombination av funktionsnedsättningar	29	28	14
Läs- och skrivsvårigheter/ dyslexi	1	2	2
Matematiksvårigheter	1	1	1
Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	14	26	13
Rörelsehinder	3	3	1
Synnedsättning	23	14	2
Tal- och språksvårigheter	10	11	10
Intellectuell funktionsnedsättning	3	2	7
Övriga funktionsnedsättningar	4	5	6
Totalt	100	100	100

Tidigare år har vi redovisat andelen uppdrag fördelat på kön inom respektive funktionsnedsättning. Nu redovisar vi istället vilka funktionsnedsättningar som är vanligast för respektive kön. Vi bedömer att det ger ett bättre underlag för att göra analyser ur ett jämställdhetsperspektiv.

Vi ser att:

- Rådgivningsuppdrag inom kategorierna dövblindhet, förvärvad hjärnskada, rörelsehinder och synnedsättning i hög utsträckning riktar sig mot enskilda elever.
- För den blandade gruppen handlar uppdragen framförallt om övergripande insatser, vilket är rimligt eftersom det då ofta handlar om att utveckla en tillgänglig lärmiljö på grupp-nivå.

Vanligt med kombination av funktionsnedsättningar

För både flickor och pojkar är kombination av funktionsnedsättningar den vanligaste rådgivningstypen. I 58 procent av uppdragen inom kategorin kombinationer av funktionsnedsättningar är tal, språk och kommunikation en av funktionsnedsättningarna och i 52 procent av uppdragen i samma kategori är neuropsykiatriska funktionsnedsättningar en av funktionsnedsättningarna.

För flickor är synnedsättning den näst vanligaste kategorin och därefter neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

För pojkar är den näst vanligaste kategorin neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, därefter synnedsättning.

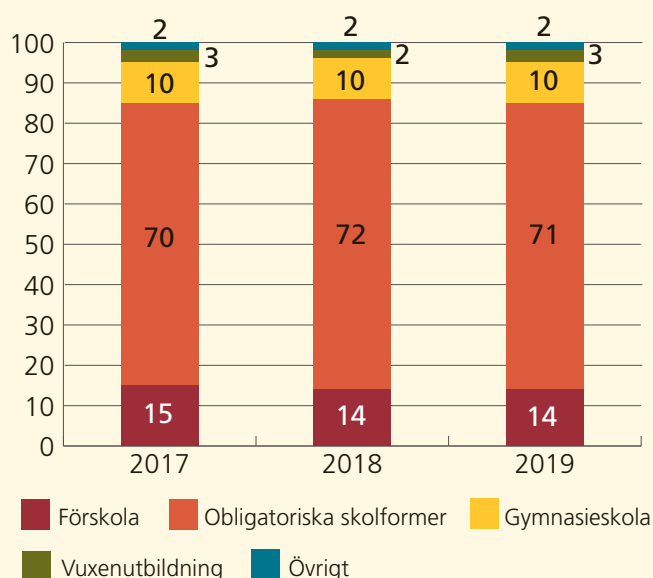
Att vi får många uppdrag med frågor om synned-sättning beror på att skolorna oftast saknar egen kompetens eftersom det är en ovanlig funktions-nedsättning. Det finns då ingen i förskolan eller skolans organisation som har kunskap om synned-sättning.

Kategorin övriga funktionsnedsättningar

Här ryms ett antal uppdrag angående pedagogiska konsekvenser av funktionsnedsättningar som inte faller in under någon annan gruppering. Det kan exempelvis handla om allergier eller psykisk ohälsa, men även ett antal svårbedömda ärenden där det inte varit möjligt att kategorisera funktionsnedsättningen tydligt. I den kategorin finns också frågeställningar som rör sällsynta diagnoser.

Flest förfrågningar från obligatoriska skolformer

Figur 3. Andel rådgivningsuppdrag fördelat på skolformer

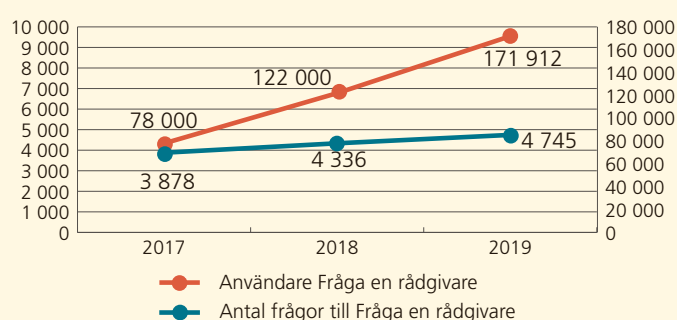

Vi får, precis som tidigare år, flest förfrågningar om stöd från de obligatoriska skolformerna. Inom skolformerna kommer 84 procent av förfrågningarna från grundskolan, 10 procent från grundsärskolan och 5 procent från förskoleklass. Våra egna specialskolor och sameskolan står för 1 procent av ärendena sammantaget.

Fråga en rådgivare

För att underlätta för våra intressenter och målgrupper att komma i kontakt med oss erbjuder vi också fråge- och informationstjänsten Fråga en rådgivare. Frågeställare kan få svar på angelägna frågor via telefon eller e-post. Frågorna som kommer in och dokumenteras bildar tillsammans med svaren underlag till vår webbaserade kunskapsbank Frågor och svar.

Figur 4. Antal frågor till Fråga en rådgivare och användare av Frågor och svar

Under 2019 besvarade Fråga en rådgivare 4 745 specialpedagogiska frågor vilket innebär en ökning jämfört med förra året. Vi ser att det finns ett behov av att snabbt och enkelt få svar på frågor. Genom de publicerade frågorna och svaren har landets skolor direkt tillgång till delar av vårt samlade specialpedagogiska stöd. Det i sin tur underlättar ett proaktivt arbete på skolorna.

Över en treårsperiod har antalet användare av vår webbtjänst Frågor och svar ökat med hela 120 procent. För Fråga en rådgivare och frågor och svar finns ingen möjlighet att samla in konsuppladad statistik.

De tre mest besökta frågorna på Frågor och svar är:

- Finns det något standardiserat material för pedagogisk utredning?
- Vad är impressiv och expressiv språkstörning?
- Var kan man få stöd kring en elev med selektiv mutism?

Vem frågar en rådgivare?

De tre största frågeställarna är:

1. Specialpedagog 27 procent
2. Vårdnadshavare 20 procent
3. Pedagog 16 procent

Specialpedagoger är den kategori som använder tjänsten Fråga en rådgivare mest. Det är naturligt eftersom specialpedagogen ofta är den som ska utveckla skolans lärmiljöer på individ-, grupp- och skolnivå samt hitta balansen mellan den enskilda elevens behov och hela skolans behov. En stor grupp frågeställare är vårdnadshavare. Det påvisar att det finns ett behov av stöd till vårdnadshavare som inte möts idag.

Jämförelse mellan rådgivningstjänsterna

Fråga en rådgivare kan leda till ett minskat behov av rådgivningsuppdrag, men kan också vara vägen in till ett rådgivningsuppdrag.

Vi ser att det finns skillnader i frågorna till Fråga en rådgivare och frågeställningar i rådgivningsuppdragen när det gäller vissa funktionsnedsättningsområden.

Foto: Svanthe Harström

Tabell 2. Den totala andelen frågor till Fråga en rådgivare och andel frågeställningar i rådgivningsuppdragen kategoriserade utifrån funktionsnedsättningar. I tabellen kan ett rådgivningsuppdrag finnas i flera kategorier.

	2019		2018		2017	
Funktionsnedsättning	Andel frågor i procent ¹	Andel uppdrag i procent	Andel frågor i procent	Andel uppdrag i procent	Andel frågor i procent	Andel uppdrag i procent
Dövsblindhet	0	2	0	2	1	2
Dövhet/hörselnedsättning	5	3	5	3	4	3
Funktionsnedsättning övergripande	6	16	4	11	5	8
Förvärvad hjärnskada	1	0	0	0	1	1
Kombination av funktionsnedsättningar	10	23	10	25	7	27
Läs- och skrivsvårigheter/dyslexi	14	2	15	2	15	2
Matematiksvårigheter	3	1	4	1	4	1
Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	27	19	27	20	29	19
Rörelsehinder	4	2	4	2	4	2
Synnedsättning	6	12	7	11	7	12
Tal- och språksvårigheter	13	11	12	10	11	11
Intellectuell funktionsnedsättning	7	4	8	3	8	3
Övriga funktionsnedsättningar	4	5	4	10	4	9
Totalt	100	100	100	100	100	100

1 I denna andel har frågor vilka markerats "Övrigt" (711 stycken) utelämnats då den kategorin saknar motsvarighet inom rådgivningsuppdrag.

Vi håller på att ställa om vårt stöd till att bli mer proaktivt. Därför har rådgivningsuppdragen inom övergripande uppdrag, det vill säga stöd på organisationsnivå ökat mest. Det ser vi är positivt eftersom vi då får chansen att stödja huvudmannen att skapa förutsättningar för en tillgänglig lärmiljö för fler barn, elever och vuxna på en organisationsnivå.

Synsättnings- och kombinationer av funktionsnedsättningar har en större andel rådgivningsuppdrag än frågor till Fråga en rådgivare. Det skulle

kunna förklaras av att målgruppen redan är känd för huvudmannen, vilket gör att man är mer benägen att söka rådgivning.

Inom områdena läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och intellektuell funktionsnedsättning ser vi en större andel frågor till Fråga en rådgivare än till rådgivningen. Orsaker till det skulle kunna vara att lärare har mer generell kunskap inom området och man behöver komplettera den i specifika frågor.

De tre vanligaste frågorna till Fråga en rådgivare står tillsammans för 54 % av ärendena och rör:	Förändring sedan 2018	De tre vanligaste rådgivningsuppdragen står tillsammans för 58 % av ärendena och rör:	Förändring sedan 2018
1. Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (27 %)	Ökning med 15 % 	1. Kombinationer av funktionsnedsättningar (23 %)	Marginell minskning
2. Läs- och skrivsvårigheter/dyslexi (14 %)	Ökning med 11 % 	2. Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (19 %)	Marginell minskning
3. Tal- och språksvårigheter (13 %)	Ökning med 17 % 	3. Övergripande uppdrag (16 %)	Ökning med 53 %

Om utvärdering av effekter

I år har vi utvecklat vårt sätt att utvärdera effekter av vår rådgivning och vår externa kompetensutveckling. En orsak är den organisationsförändring vi genomfört som förändrat ansvaret för uppföljning och analys. En annan orsak är att vi, givet kraven att tydligare redovisa bedömningar av verksamhetens resultat, i högre grad än tidigare behövde kvalitativa data att göra analyser utifrån.

Det tidigare sättet att mäta utgick från en bredare webbaserad enkät där vi mätte den generella upplevda nyttan. Det nya sättet att mäta utgår från telefonintervjuer med dem som mottagit rådgivning, utredning och extern kompetensutveckling där fokus i högre grad ligger på att förstå den konkreta förändringen, förbättringen och nyttan för eleven och det egna arbetslaget. Metoden för effektmätning har dock inte ändrats för våra utredningar.

I årets underlag uppmäter vi en viss förbättring av upplevd nytta i jämförelse med tidigare år. Det är dock för tidigt att avgöra om förändringen beror på att vår förmåga stärkts eller om metoden för datainsamling påverkat hur den svarande bedömer nyttan. Vi bedömer dock att det nya sättet att mäta ger oss bättre underlag för att skapa ett lärande i verksamheten, trots att intervjuunderlaget är mindre och möjligheter att jämföra resultatet med tidigare år försvåras.

Förändringar av lärmiljön är den vanligaste effekten

Under 2019 har vi genomfört fördjupade telefonintervjuer med 37 individer som varit berörda av insatsen rådgivning. Tydligast kan vi se att rådgivningen bidragit till en positiv förändring av lärmiljön. Det mest framträdande avseende upplevd nytta är att 90 procent uppger att det skett en positiv förändring av lärmiljön utifrån rådgivning. Dessutom uppger 81 procent att rådgivningen resulterat i en generell förmåga att möta nya utmaningar. Rådgivningen har tydligt bidragit till ny kunskap och ny förmåga och nya arbetssätt. Det kan jämföras med tidigare år (2014–2018) då nyttan för organisationen och pedagogen alltid legat omkring 70 procent.

Frågan om rådgivningen bidragit till förändring av arbetssätt är däremot svagare, då knappt hälften menar att en förändring skett. 70 procent anger att det går att se förbättringar i elevers måluppfyllelse (16 procent kunde inte svara på frågan). Det ligger på samma nivå som tidigare år (2014–2018) där den specifika nyttan för elever med funktionsnedsättning alltid legat runt 65 procent.

I de öppna frågorna har vi fått många värdefulla inspel och omdömen. Där beskrevs bland annat hur insatsen skapat förståelse och bidragit med nya perspektiv och samsyn kring elevens lärande. Resultatet från undersökningen visar tydligt på nyttan av vår rådgivning.

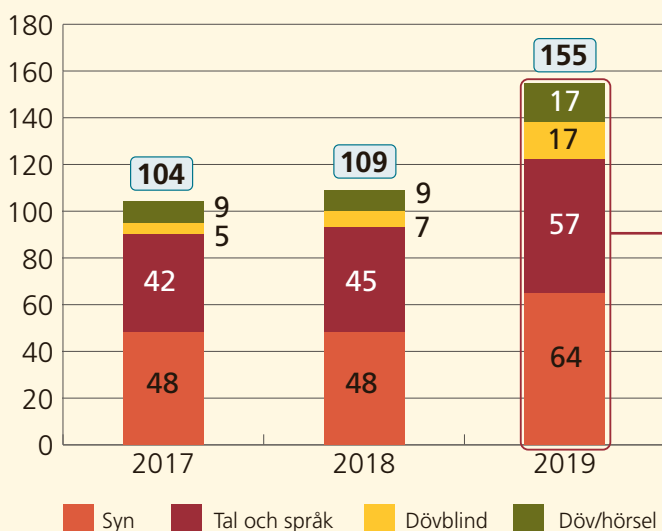
Foto: Lasse Forsberg

Specialpedagogiska utredningar vid resurscenter

Vi erbjuder specialpedagogisk utredning inom områdena dövblindhet, synnedsättning med eller utan ytterligare funktionsnedsättning, döv eller hörselnedsättning i kombination med ytterligare funktionsnedsättning och grav språkstörning.

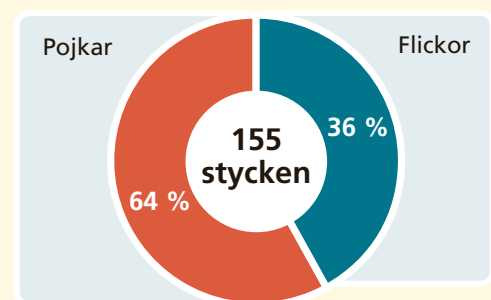
I resurscentrens uppdrag ingår även att informera och utbilda lärare, annan personal och vårdnadshavare vilket återrapporteras under avsnittet extern kompetensutveckling.

Figur 5. Antal pågående uppdrag om specialpedagogiska utredningar fördelade på resurscenter

En specialpedagogisk utredning kan exempelvis genomföras i samband med att en elev inte når kunskapsmål och kunskapskrav. Utredningen kan vara ett bidrag i rektors beslut för att avgöra om ett barn eller en elev är i behov av särskilt stöd. När det gäller barn i förskolan kan en specialpedagogisk utredning vara ett led i de tidiga insatserna som behövs för att förebygga svårigheter i skolan. Utredningen ska ge förståelse för vad i lärmiljön

Figur 6. Andel utredningar fördelat på kön som är möjliggörande eller vad som utgör hinder för

barnets eller elevens aktiviteter och delaktighet. Barnet eller eleven och vårdnadshavare involveras alltid i den specialpedagogiska utredningen och tillsammans med skolhuvudmannen är de mottagare av utredningen.

Den största ökningen i antal sedan förra året finns inom området synnedsättning. Procentuellt sett är den största ökningen inom området dövblind. Möjliga orsaker till ökningen kan vara ett mer proaktivt arbetssätt.

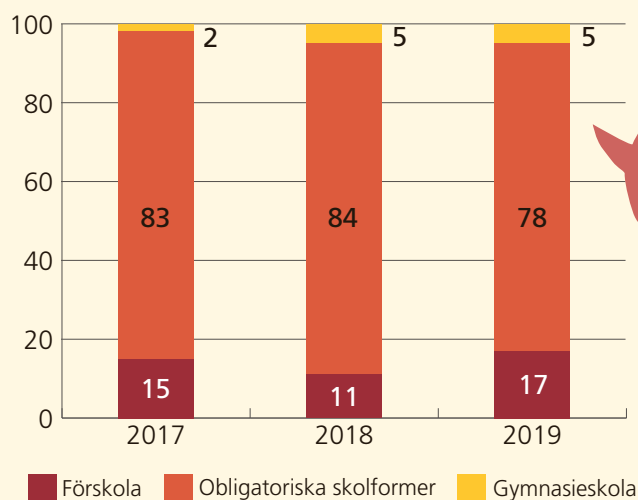
Antalet specialpedagogiska utredningar som rör tal och språk har ökat kraftigt de senaste åren. En förklaring till ökningen skulle kunna vara en allmänt ökad kännedom och medvetenhet om språkstörning, vilket i sin tur resulterat i en större medvetenhet om kompetensbrister när det gäller specialpedagogiskt stöd till just denna målgrupp.

En majoritet av de specialpedagogiska utredningar som genomförs görs för pojkar (2018: flickor 40 procent, 60 procent pojkar, 2017: 38 procent flickor, 62 procent pojkar), vilket vi också ser inom rådgivningsuppdragen. För pojkar är tal och språk den vanligaste kategorin, därefter synnedsättning. För flickor är förhållandet det omvända, synnedsättning är den vanligaste, därefter tal och språk. Könsfördelningen är som mest jämn inom kategorin dövblind. Dock är underlaget litet och det är svårt att dra mer långtgående slutsatser. Inom tal och språk är könsfördelningen som mest ojämn. Det indikerar en benägenhet att i högre grad upptäcka och bemöta språkstörning hos pojkar.

Specialpedagogiska utredningar bidrar till kunskap

För att ta reda på nyttan av våra specialpedagogiska utredningar gjordes under 2019 telefonintervjuer med 22 personer. De vi samtalade med arbetade som rektorer, biträdande rektorer, specialpedagoger, speciallärare och lärare och de var alla berörda av en specialpedagogisk utredning. I samtalen framkom det att den specialpedagogiska utredningen i hög grad bidragit med kunskaper om de pedagogiska konsekvenserna av funktionsnedsättningen och de anpassningar av lärmiljön som behöver göras. Flertalet förmodar även att de nya kunskaperna kommer att leda till ökad måluppfyllelse för barnet eller eleven. Till stor del angav de att det utifrån den specialpedagogiska utredningen fattats beslut om särskilt stöd eller extra anpassningar. En stor del av de tillfrågade beskrev också att resultatet av den specialpedagogiska utredningen påverkat förändringar på organisationsnivå. De beskrev exempelvis förändringar i arbetssätt, i elevgrupper eller kompetensutveckling. De öppna frågorna påvisade att de genom myndighetens stöd fått tillgång till nya perspektiv och pedagogiska förhållnings-sätt. Ett flertal tyckte att en samstämmighet nåtts mellan vårdnadshavare och förskola eller skola och att barnet på ett tydligt vis lyssnats till under den specialpedagogiska utredningens gång.

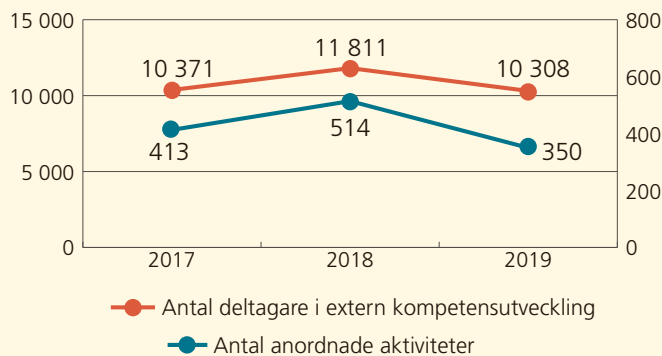
Figur 7. Andel specialpedagogiska utredningar fördelat på skolform

Extern kompetensutveckling

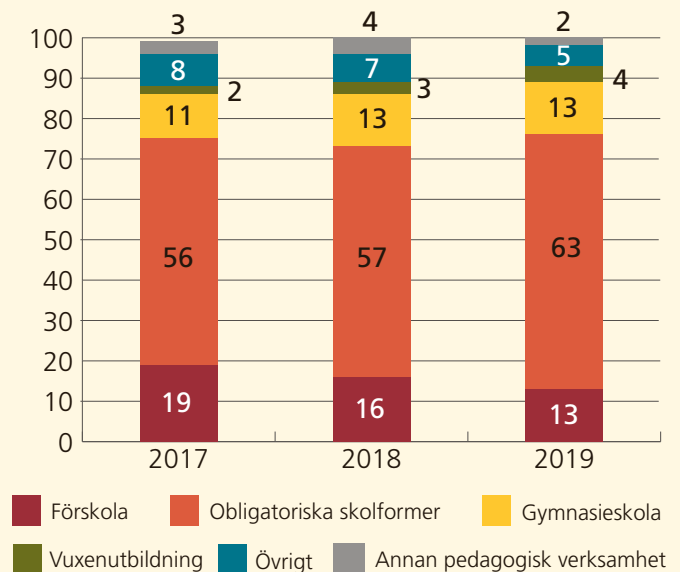
Lärare, rektorer, skolhuvudmän, elevhälsopersonal och övrig skolpersonal kan ta del av vårt utbud av kompetensutvecklande aktiviteter som riktar sig till alla skolformer. Vi genomför såväl fysiska som webbaserade kurser. Dessutom anordnar vi konferenser, seminarier, tematräffar samt nätverk av olika slag. Vi medverkar också som sakkunniga i kompetensutveckling ordnad av andra. Medarbetare från samtliga resurscenter medverkar även som utbildare.

Figur 8. Antal deltagare i extern kompetensutveckling

Vi erbjuder ett brett spektra med allt från små riktade träffar som behandlar ett specifikt tema till stora konferenser. I jämförelse med föregående år har antalet aktiviteter och deltagare minskat, även om det sett till en treårsperiod legat relativt konstant. Minskningen beror på att vi under året utvecklat vår externa kompetensutveckling vilket påverkat antalet anordnade aktiviteter. Vi samlar inte in uppgifter om deltagarnas kön, därför kan inte könssupplad statistik presenteras.

Figur 9. Andel deltagare i extern kompetensutveckling per skolform

Fördelningen av antal deltagare från de olika skolformerna har legat relativt konstant under de senaste åren. De tendenser vi kan se är att deltagare från de obligatoriska skolformerna har ökat under en treårsperiod och deltagare från förskolan har minskat.

Tematräffar ger möjlighet till erfarenhetsutbyten och nätverkande

Som en del av vårt främjande stöd erbjuder vi tematräffar. En av våra tematräffar har i år handlat om att systematiskt utveckla tillgängliga lärmiljöer utifrån ett övergripande kommunperspektiv. Den här tematräffen riktade sig särskilt till skolhuvudmän som stod inför, eller hade kommit igång med utvecklingsarbeten för tillgängliga lärmiljöer inom kommunen. På tematräffen informerades deltagarna om tillgän-

liga lärmiljöer och om ett systematiskt arbete med stöd av Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning. Förutom våra medarbetare delade även representanter från kommuner med sig av erfarenheter av ett sådant kvalitetsarbete. Tematräffarna ger förutom kunskapsbyggande även möjligheter till erfarenhetsutbyten och nätverkande.

Tabell 3. Andel anordnade kompetensutvecklande aktiviteter angivet i procent rörande pedagogiska konsekvenser av funktionsnedsättningar fördelade på funktionsnedsättningsområde.

Funktionsnedsättning	2019 Andel i procent	2018 Andel i procent	2017 Andel i procent
Funktionsnedsättningar övergripande	14	11	8
Dövblindhet	2	3	2
Dövhet/hörselnedsättning	14	12	10
Förvärvad hjärnskada	0	2	5
Läs- och skrivsvårigheter	1	3	2
Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	12	7	12
Rörelsehinder	2	3	7
Synnedsättning	25	34	22
Tal, språk och kommunikation	16	13	18
Intellectuell funktionsnedsättning	10	6	9
Matematiksvårigheter	0	2	3
Övriga funktionsnedsättningar	4	4	2
Summa	100	100	100

De tre områdena där vi erbjudit flest aktiviteter är inom synnedsättning, tal, språk och kommunikation samt dövhet eller hörselnedsättning såväl föregående år som i år.

Efter en tillfällig nedgång förra året är aktiviteter rörande neuropsykiatriska funktionsnedsättningar åter efterfrågade i hög grad. Utan den omfattande användningen av vårt studiepaket NPF (se avsnitt Stödmaterial och studiepaket), hade sannolikt andelen varit större.

Våra kurser ger positiva förändringar i vardagen

Vi har under 2019 genomfört fördjupade telefonintervjuer med 20 personer som deltagit i en kurs hos oss. Det mest framträdande resultatet var att målet med kursen uppfylldes och att det skett en positiv förändring efter deltagande i en kurs. Vi kan även se att 95 procent anger att de fullt ut eller till stor del fått ökad förmåga att möta nya utmaningar i arbetet efter att ha gått kursen.

Kursdeltagandet har tydligt bidragit till ny kunskap och förändrade arbetssätt och till viss del har kursen bidragit till utveckling av verksamhet. Exempelvis beskrivs förändring i arbetssätt inför mottagande av nya barn till verksamheten. 80 procent uppger till viss del och till stor del att det går att se förbättringar i elevers måluppfyllelse. Det finns dock ett visst bortfall i frågan (20 procent

kunde inte svara). Föregående år (2016–2019) har cirka 71 procent av kursdeltagarna, som besvarat enkäten, instämt i att kunskap från kursen har bidragit till att ge elever med funktionsnedsättning möjligheter att utvecklas.

Resultatet från de öppna frågorna visar på betydelsen av att reflektera kring verksamhet och lärmiljö tillsammans med andra. De belyser vikten av att flera från samma verksamhet deltar på samma kurs men även meningen av att reflektera och utbyta erfarenheter med andra i liknande situation. Deltagarna beskriver hur kursen skapat förståelse, bidragit med nya synsätt och bidragit till samsyn och tydliggörande av lärmiljön.

Lena Hammar och Åsa Lindström.

Foto: Åsa Rosander Greholt

Stödmaterial och studiepaket

På vår webbplats finns flera nya och uppdaterade stödmaterial och studiepaket. Alla syftar till att stödja skolhuvudmän och andra verksamma inom skolan att möta barn, elever och vuxna med funktionsnedsättning. Stödmaterial är material som huvudsakligen fungerar som källor till kunskap oavsett tillvägagångssätt. Studiepaket är självinstruerande material som bygger på kollegialt lärande.

Våra tre mest efterfrågade stödmaterial och studiepaket har sammanlagt cirka 90 000 användare.

1. Studiepaket NPF, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar
2. Stödmaterial förskola
3. Värderingsverktyget för tillgänglig utbildning

Här följer ett antal exempel på våra efterfrågade stödmaterial och studiepaket.

Studiepaket NPF, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar

53 270 stycken användare

Studiepaketet vänder sig i första hand till personal som möter barn och elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som autismspektrumtillstånd och adhd i sitt pedagogiska arbete, från förskola till gymnasiet. Innehållet är även överförbart till arbetet med andra barn och elever i uppmärksamhets- och samspelssvårigheter.

Borås kommun köpte tidigare platser i andra kommuner till elever med autismspektrumdiagnoser. Nu har kommunen arbetat framgångsrikt i ett projekt för att elever med autismspektrumdiagnos istället ska få sin undervisning i hemkommunen.

Studiepaket NPF identifierades som en viktig del i framgången. Skolhuvudmännen fick med stöd av studiepaketet möjlighet att skapa ett lärande tillsammans. Genom kollegialt lärande förändrades lärarnas förväntningar på eleverna vilket påverkade elevernas resultat positivt.

26 233 stycken användare

Stödmaterial förskola

För att främja tidiga stödinsatser har vi utvecklat Stödmaterial förskola. Det vänder sig till personal som arbetar i förskolan, som pedagog, rektor eller specialpedagog.

I Jämtlands län har en kommun använt stödmaterialet på fem förskolor. I vår tidning Lika värde (2019:2) delade ansvarig förskolechef med sig av hur de har arbetat för att öka samsynen och bygga en verksamhet som fungerar för alla barn. Med stöd av rådgivare från oss och Stödmaterial förskola har personalen hittat motivation och engagemang för att utveckla verksamheten. Arbetet har förberetts genom att förskolechefen har sett till att alla arbetslag haft samma förutsättningar att ta till sig materialet.

Värderingsverktyget för tillgänglig utbildning

Ett av våra stödmaterial som fått stor utbredning är Värderingsverktyget för tillgänglig utbildning. 2019 hade stödmaterialet 11 461 användare.

Arbetet med att tillgängliggöra lärmiljön kan genomföras på många olika sätt. Det kan omfatta en hel kommun, utvecklas i små steg i en skola eller göra det möjligt för en enskild elev att genomföra sin utbildning på ett tryggt och likvärdigt sätt.

Ett arbetssätt som erbjuder såväl kunskap som möjlighet till erfarenhetsbyte är ett lyckat koncept. I december samlades skol- och förvaltningschefer från Stockholmsområdet och Uppsala län för att lyssna, diskutera och utbyta erfarenheter kring tillgänglighet. Behovet identifierades under kontinuerliga dialogsamtal med skolhuvudmän i Stockholm och Uppsala län, samt region Gotland.

Hur värderingsverktyget kan användas för att systematiskt utveckla tillgängliga lärmiljöer, var temat för träffen. Både Gotlands kommun och Täby kommun som arbetat med värderingsverktyget för tillgänglig utbildning fanns på plats för att berätta och inspirera. Kommunernas respektive erfarenheter av att arbeta systematiskt kring tillgängliga lärmiljöer fick vara föremål för vidare diskussioner och erfarenhetsutbyte i mindre grupper under dagen.

Studiepaket språkstörning

Stöd till elever med språkstörning är ett prioriterat område. Vi har kartlagt behov och tagit fram nationellt tillgängliga och likvärdiga kompetensutvecklingsinsatser, stödmaterial och riktade insatser till huvudmän och skolor.

I oktober lanserades ett webbaserat studiepaket för förskola, obligatoriska skolformer samt gymnasie- och vuxenutbildning. Sedan dess har vi haft 8 106 användare. Studiepaketet innehåller bland annat åtta nyproducerade filmer samt ett flertal texter. Det ligger till grund för nätbaserade baskurser som kommer att genomföras. Vi har också spelat in fyra poddavsnitt där olika personer samtalar om språkstörning, dess konsekvenser och tänkbara stödinsatser. För att öka tillgängligheten har skriften "Att undervisa elever med språkstörning i förskola och skola" översatts till engelska och publicerats på vår webbplats.

Det är ett för tidigt skede att bedöma hur aktiviteterna bidrar till ökad måluppfyllelse för elever med språkstörning, men vi kan konstatera att intresset för dessa är stort hos skolpersonal och att den digitala formen ger goda förutsättningar för stor spridning över hela landet.

Läromedel

Läromedel är en del av en tillgänglig lärmiljö och vårt uppdrag är att främja och informera om tillgången till läromedel för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning.

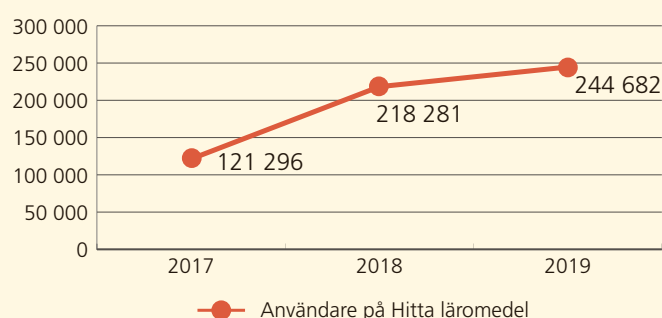
Vi utvecklar, anpassar, framställer och distribuerar läromedel när behoven inte kan tillgodoses på den kommersiella läromedelsmarknaden. Vi informerar om de egenutvecklade och anpassade läromedlen

genom flera kanaler: via läromedelskatalog, på konferenser, mässor, skolbesök och vid myndighetens kontor och via myndighetens webbplats.

Hitta läromedel

Hitta läromedel är en informations- och söktjänst där vi samlar läromedel från förlagen på en plats. Antalet användare av tjänsten Hitta läromedel har ökat med 12 procent jämfört med 2018. Hänvisningar från vår externa webbplats är av god kvalitet vilket gör att användarna läser vidare. På inspirationssidorna för Hitta Läromedel kan vi notera att många använder sidan Tecken som stöd i förskolan.

Figur 10. Antal användare på Hitta läromedel

När det gäller läromedelsutveckling ser vi bland annat:

- Fler ansökningar gällande digitala läromedel.
- Uppköp av mindre och specialiserade förlag. Det finns ambitioner för läromedelsutveckling men förlagen har en tuff ekonomisk situation.
- Ansökningarna tenderar att bli mer omfattande och gäller högre belopp.
- Fler ansökningar om förstudier och marknadsföring.

Idag har vi kontakt med cirka 90 läromedelsförlag, dels genom vårt främjande arbete och dels i samband med arbetet med söktjänsten Hitta läromedel.

I kontakten med förlagen beskriver vi våra målgrupper och berättar om deras behov av läromedel. Vi lyfter fram att behovet av universell utformning är en grundprincip och innebär tillgänglighet för många. Som ett kompletterande stöd har vi sammanställt rekommendationer som ökar möjligheten att hantera, komma åt, förstå och använda innehållet.

Främjande och produktionsstöd

Vårt främjande arbete omfattar både rådgivning och ekonomiskt stöd. Den ekonomiska delen ansöker förlagen om och den kan ges för hela eller delar av produktionen av tillgängliga läromedel.

Under året har våra medarbetare som arbetar med främjande och produktionsstöd iakttagit trender för både läromedelsutveckling och ansökningar.

Tabell 4. Läromedel utvecklade genom produktionsstöd

Totalt antal läromedel utvecklade genom produktionsstöd			
	2019	2018	2017
	81	97	68
Antal läromedel utvecklade genom produktionsstöd lämpliga för olika skolformer			
	2019	2018	2017
Förskola	16	3	2
Obl. skolformer	69	59	58
Gymnasium	15	34	13
Vuxenutbildning	6	1	5

Tabellen visar hur många läromedel som är lämpliga för respektive utbildningsform. Ett läromedel kan passa för flera utbildningsformer, och en totalsumma skulle därför bli större än det faktiska antalet utvecklade läromedel. Det totala antalet utvecklade läromedel genom produktionsstöd är 81.

Antalet utvecklade läromedel varierar från år till år. Förlagen söker bidrag utifrån de behov som vi beskriver, men också utifrån förlagens utvecklingsplaner. Våra läromedel är lämpliga för samtliga kön.

För att snabbare och mer träffsäkert tillgodose målgruppernas behov arbetar vi med att flytta fokus från utbud till användning och fokusera på läromedel som ett verktyg i en tillgänglig lärmiljö.

Utveckling och produktion

Vi kompletterar utbudet av läromedel genom utveckling och produktion för barn, elever och vuxenstuderande:

- med synnedsättning. Vi producerar läromedel samt anpassar läromedel från andra förlag och vi anpassar nationella prov för punktskriftsläsande elever.
- som använder teckenspråk eller behöver stöd i läromedel på grund av hörselnedsättning.
- med rörelsehinder, kognitiv funktionsnedsättning, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och språkstörning.
- som behöver tecken som alternativt eller kompletterande kommunikationssätt för sin språkutveckling, främst inom Bliss, Pictogram och Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK).

Egenutvecklade läromedel

Med egenutvecklade läromedel menar vi läromedel som utvecklats under året och som vi har förlagsrätt till. Ett läromedel är en säljbar del av ett material eller materialpaket. Det kan vara tryckt, digitalt eller laborativt material som eleven direkt kan använda eller som ett klassrumsnära material till pedagoger. Läromedlen kan skilja sig åt i antal, komplexitet och omfång mellan olika år.

Tabell 5. Egenutvecklade läromedel

Totalt antal egenutvecklade läromedel			
	2019	2018	2017
	20	25	87
Antal egenutvecklade läromedel lämpliga för olika skolformer			
	2019	2018	2017
Förskola	3	2	0
Obl. skolformer	20	21	80
Gymnasium	1	9	24
Vuxenutbildning	0	3	6

Tabellen visar hur många läromedel som är lämpliga för respektive utbildningsform. Ett läromedel kan passa för flera utbildningsformer, och en totalsumma skulle därför bli större än det faktiska antalet utvecklade läromedel. Det totala antalet egenutvecklade läromedel är 20.

Videoplattformen SPSM Play innehåller läromedel och vänder sig i huvudsak till elever som använder teckenspråk eller elever med hörselnedsättning. Filmerna i SPSM Play har valbara undertexter på svenska samt om man vill ha svenskt tal som stöd. Filmerna är också sökbara på ämnen, årskurser, skolformer och titlar. Under året har vi kvalitetssäkrat videoplattformen för att säkerställa att informationen är korrekt samt för att underlätta sökbarheten för våra användare. Totalt finns ungefär 200 läromedel i videoplattformen, varav ungefär 50 filmer är nya för i år. Under året har SPSM Play haft 4 094 besök.

Vi har fått positiv återkoppling på tjänsten. Användare har beskrivit det som ett fint material med kort, tydlig och bra information. Vi har också fått förslag på fortsatta utvecklingsområden såsom möjlighet att söka efter specifika ord och begrepp inne i filmerna.

Läromedel för olika behov

När det gäller elever inom grundsärskolan, inriktning träningsskola, är det av yttersta vikt att läromedlet har en inbyggd progression och att samma kunskapsinnehåll presenteras på olika sätt. Inom ämnesområdet verklighetsuppfattning har vi arbetat för att möta dessa krav. Under året har exempelvis serien om Luna blivit komplett. Serien förklarar på ett enkelt sätt olika vardagsaktiviteter och finns nu som fem tryckta böcker och som interaktiva webböcker. De är anpassade så att elever i behov av särskilt stöd på bästa sätt ska kunna tillgodogöra sig läromedlet exempelvis genom översättning till teckenspråk. Vår medverkan som föreläsare om egenutvecklade läromedel vid Särskolans rikskonferens gav resultat. Antalet beställningar av de läromedel som presenterades ökade märkbart.

När vi utvecklar egna läromedel för små målgrupper kan de lösningar vi har där komma till nytta när vi ger stöd till förlag och vice versa. Exempelvis har konceptet från ett tidigare läromedel återanvänts i det nya webbaserade läromedlet Hitta i mataffären.

Luna-serien.

Anpassade läromedel

Våra resurscenter informerar pedagoger om vårt utbud av anpassade läromedel. Skolorna beställer i större utsträckning tryckt punktskrift till elever i högre årskurser samt på gymnasiet och inom vuxenutbildningen. Det är positivt då vi rekommenderar att elever ska fortsätta utveckla sitt kunnande i att använda både digital och tryckt punktskrift.

Konsekvenserna av en funktionsnedsättning följer med hela livet. Utifrån ett livsperspektiv är tillgängliga läromedel en förutsättning för att nå såväl kunskapsmässiga som personliga mål. Det beskriver en blind, punktskriftsläsande kvinna som under hela sin skoltid fått stöd genom bland annat anpassade läromedel. Hon är numera universitetsstuderande och deltidsanställd som kvalitetsgranskare av punktskrift.

Att anpassa ett läromedel för en person som läser punktskrift innebär att texter och bilder bearbetas så att eleven kan ta del av det. Bilder, korsord matematiska uppställningar och andra grafiska delar arbetas om. Innehållet och svårighetsgraden ändras dock inte.

Tabell 6. Anpassade läromedel

Totalt antal anpassade läromedel			
	2019	2018	2017
	232	158	197
Antal anpassade läromedel lämpliga för olika skolformer			
	2019	2018	2017
Förskola	0	0	0
Obl. skolformer	169	112	163
Gymnasium	63	46	34
Vuxenutbildning	63	46	34

Tabellen visar hur många läromedel som är lämpliga för respektive utbildningsform. Ett läromedel kan passa för flera utbildningsformer, och en totalsumma skulle därför bli större än det faktiska antalet utvecklade läromedel. Det totala antalet anpassade läromedel är 232.

De läromedel som har anpassats under 2019 har varit komplexa och krävt mer pedagogisk bearbetning, till exempel taktila bilder.

Distribution

Tabell 7. Antal beställda och distribuerade läromedel

	2019	2018	2017
Egenutvecklade läromedel	18 001	20 540	20 949
Anpassade läromedel	996	1 149	1 201
Totalt	18 997	21 689	22 150

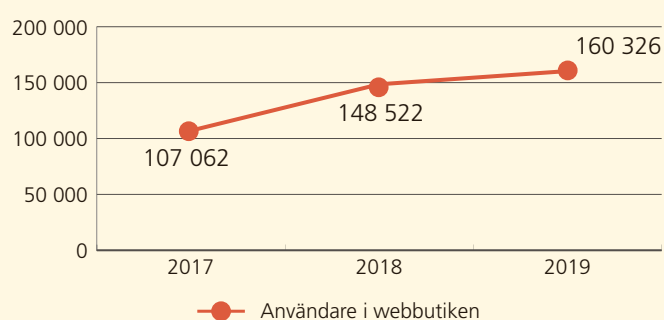
I tabellen redovisas efterfrågan som effektmått, illustrerat av antal beställda och distribuerade produkter. Efterfrågan ses som en effekt av att ett läromedel framställts av myndigheten. Även prestationen läromedelsinformation har inverkan på denna effekt.

Vi har en distributionslösning för våra egenproducerade digitala läromedel som är tillgängliga och möjliga att använda efter köp i webbutiken. Antal beställda och distribuerade läromedel under 2019 har minskat i jämförelse med 2018.

Vår webbutik växer kontinuerligt

I webbutiken på vår webbplats spsm.se kan besökarna nå läromedel som vi tagit fram och anpassningar som vi gjort av läromedel från andra förlag. Myndighetens rapporter, publikationer och stödmaterial finns också här. I webbutiken sker också ansökningen för att få anpassningar av andra förlags läromedel.

Figur 11. Antal användare i webbutiken

Antalet användare i webbutiken har ökat. Bland de läromedel som har flest användare ser vi många nya läromedel till exempel Tonboken, Min bok, Hur låter ordet och Skrivsugen. Det är läromedel som hör till vårt nya utbud riktat till elever med språkstörning.

Hur vi samverkar

Några av våra viktiga samarbetspartner är de barn och elever som under året varit involverade i vår produktion av läromedel. Vi har inte bara med elever vid utvecklingen av läromedel. De finns exempelvis också med som reportrar i Blissbulletinen, ett nyhetsblad som vi ger ut. Som unga vuxna får våra reportrar även fortsatt anställning med uppdrag att skriva reportage till nyhetsbladet.

Vi samverkar med externa aktörer för att säkerställa att våra användare känner sig trygga med den digitala miljön och kan använda resurserna optimalt. För att främja innovation samverkar vi med bland annat Myndigheten för tillgängliga medier (MTM), Utbildningsradion (UR), och Post- och telestyrelsen (PTS).

Ett prioriterat område är arbetet med riktlinjer och standarder utifrån principerna för universell design. I denna samverkan är också Skolverket och Skolinspektionen viktiga samverkanspartners. Arbetet ger oss möjlighet att samla kunskap om internationella riktlinjer och standarder, driva det svenska arbetet i en positiv riktning samt utvärdera effekterna av det arbete som utförs. Det ger skolorna goda förutsättningar för att kunna hantera digitala lärverktyg.

Vi är också en aktiv part i samverkan för internationell upphandling av främst tekniska anpassningar inom synområdet. Samverkan sker mellan Norden och Schweiz.

Statsbidrag

Vi fördelar statsbidrag till individer och utbildningsanordnare. Bidragen ska möjliggöra och underlätta studier för personer med funktionsnedsättning och i vissa fall för deras anhöriga. Vi fördelar bidrag inom ramen för de fem anslag som presenteras i tabellen nedan.

Tabell 8. Statsbidrag. Ansökt och förbrukat bidrag per anslag under de senaste tre åren.

Anslag		2019		2018		2017	
		Antal	Belopp (tkr)	Antal	Belopp (tkr)	Antal	Belopp (tkr)
Bidrag till kostnader vid viss föräldrautbildning i teckenspråk/Statsbidrag till utbildning (15:1:5 ap.4.1) ¹	Ansökt	5	17 720	5	15 604	5	14 834
	Utfall	5	13 972 ²	5	13 916	5	13 759
Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan/omvårdnadsinsatser (16:1:6 ap.1)	Ansökt	4	70 370	4	68 138	4	66 088
	Utfall	4	68 758	4	63 823	4	62 523
Särskilda insatser inom skolområdet (16:1:20 ap.1) Innefattar bidrag till utbildningsanordnare avseende regionala utbildningsinsatser, särskild undervisning på sjukhus, utvecklingsprojekt och mellanår för elever med grav synnedsättning.	Ansökt	445	477 928	369	396 247	353	417 477
	Utfall	196	162 844	237	163 418	213	156 420
Bidrag till vissa studier (16:1:11 ap.1) Innefattar bidrag till studerande inom folkbildningen och kommunal vuxenutbildning samt till elever inom Särskild utbildning för vuxna.	Ansökt	610	27 384	660	28 517	687	28 477
	Utfall	561	14 441	622	16 418	651	17 188
Särskilt utbildningsstöd (17:14:4 ap.1) Innefattar bidrag till folkhögskolor, universitet och högskola samt bidrag till synskadades riksförbund för att underlätta studier för personer med funktionshinder.	Ansökt ³	143	199 651	142	188 219	153	187 743
	Utfall	143	190 832 ⁴	142	182 010	153	154 559

Under 2019 inkom totalt 1 200 ansökningar och vi betalade sammanlagt ut cirka 450 miljoner kronor i statsbidrag. Bidraget till omvårdnadsinsatser på riksgymnasier för elever med rörelsehinder och bidrag till föräldrautbildning i teckenspråk fördelas

till en relativt oförändrad grupp utbildningsanordnare varje år. Övriga bidrag riktar sig till större och mer föränderliga grupper.

Det är vanligt att ansökt och förbrukat belopp (utfall) skiljer sig åt, då det är först vid slutredovisning man kan fastställa hur bidraget använts. I de fall redovisningen skiljer sig från uppskattningen i ansökan, korregerar vi bidraget.

Liksom tidigare år räcker anslagens medel inte alltid till för att bevilja bidrag enligt ansökan. Då behöver vi prioritera hur bidraget ska användas. När bidraget inte räcker till kostnader som bedöms prioriterade, kan vi besluta en procentuellt lägre

1 1 Ap 4.2 och ap. 5 administreras och handläggs av CSN.

2 Inklusive nyttjad anslagskredit om 56 tkr

3 Det ansökta beloppet som redovisas i tabellen avser bidragsgrundande kostnader för bidragen. Det faktiskt ansökta beloppet är högre.

4 Inklusive nyttjad anslagskredit om 494 tusen kronor.

andel av ansökt bidrag till samtliga sökanden. Ett exempel på detta är bidrag till universitet och högskola inom anslaget särskilt utbildningsstöd där de 15 lärosäten som sökt medel fick bidrag för motsvarande 74,5 procent av beviljat ansökt belopp.

När det gäller anslaget särskilda insatser inom skolområdet är antalet ansökningar för bidrag till utvecklingsprojekt mycket högre än vad vi har medel att bevilja. Kännedom om bidraget till utvecklingsprojekt är god bland skolhuvudmännen och antalet ansökningar till utvecklingsprojekt har ökat under flera år. Då medlen inte har ökat med samma takt som efterfrågan har vi, utifrån årets anslagsutrymme, endast haft möjlighet att bevilja cirka 35 procent av alla inkomna projektansökningar. De beviljade projekten valdes ut enligt en särskild prioriteringsmodell.

Övriga uppdrag

Utöver bidragshanteringen administrerar vi ersättning från hemkommun och hemregioner till huvudmännen på riksgymnasierna för elever med rörelsehinder. Beloppen som inbetalats från hemkommuner och hemregioner respektive utbetalats till utbildningsanordnare redovisas under avsnitt Ekonomisk redovisning – övriga upplysningar. I samband med handläggningen av bidrag till folkhögskolorna handlägger vi även det förstärkningsbidrag som Folkbildningsrådet sedan beslutar om och betalar ut.

Uppföljning och effekter av statsbidrag

För att säkerställa att bidragen används ändamålsenligt och för att se vilka effekter de ger gör vi uppföljningar. Det gör vi bland annat genom bidragsmottagarnas återsrapportering, våra verksamhetsbesök samt aggregerad statistik för jämförelser och analyser.

Ibland hämtar vi in kunskap från våra målgrupper eller andra som på olika sätt berörs av våra bidrag. Under året har vi bland annat fört dialog med berörda intresseorganisationer. Dialogerna har handlat om utbudet av korta kurser som erbjuds för målgrupperna vid folkhögskola och studieförbund. Vi ville veta om utbudet var representativt för målgruppen.

Resultatet visar att flertalet intresseorganisationer saknar kurser i dagens kursutbud. Särskilt efterfrågas kurser inom den digitala utvecklingen, både för att underlätta vardagen och för att hänga med i den allmänna utvecklingen. Resultatet kommer att användas i dialog med folkhögskolor och studieförbund.

Efterfrågan på våra bidrag ökar och behovet av stöd till studerande med funktionsnedsättning är fortsatt stort. Utifrån uppföljningen kan vi se att våra bidrag ger förutsättningar och gör skillnad. Vissa bidrag påverkar våra målgruppers förutsättningar direkt medan andra ger förutsättningar till utbildningsanordnare och nära anhöriga att ge stöd till våra målgrupper.

Bidrag till kostnader vid viss föräldrautbildning i teckenspråk – statsbidrag till utbildning

Vi ger bidrag till utbildningsanordnare av teckenspråksutbildning för vissa föräldrar och CSN administrerar enskilda bidrag till de föräldrar som deltar. Bidragen förbättrar möjligheterna för föräldrar att delta i teckenspråksutbildning.

Teckenspråksutbildningen stärker förutsättningarna för föräldrar att kommunicera med sina barn som är i behov av teckenspråk. Antalet föräldrar som går utbildningen har ökat något under 2019 medan det totala antalet kurstimmar som har genomförts är något lägre. Skillnaderna är inte anmärkningsvärt stora. Kursuppföljningen visar bland annat att majoriteten av föräldrar som deltog i 2018- års teckenspråkskurser är mycket nöjda med de kurser de har gått och skattar sin egen måluppfyllelse högt. Kursuppföljningen visar även att majoriteten av föräldrarna anser att antalet kurstimmar som man kan beviljas borde öka. De som har få eller inga timmar kvar uttrycker ett behov av att lära sig mer teckenspråk för att kunna kommunicera med sitt barn och främja barnets utveckling, även när de blir större och språket mer utvecklat. Med anledning av detta har vi föreslagit en förordningsförändring till regeringen.

Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan – omvårdnadsinsatser

Vi ger statsbidrag och administrerar ersättning till riksgymnasierna för rörelsehindrade. Pengarna finansierar omvårdnadsinsatser i form av habilitering och anpassat elevhemsboende som möjliggör gymnasiestudier för elever med svåra rörelsehinder.

Under 2019 har antalet elever ökat något men ökningen är inte påfallande stor. Av intervjuer med elevrepresentanter framgår att eleverna i stort sett är nöjda med insatserna och känner sig trygga med både habilitering och elevhem.

Särskilda insatser inom skolområdet

När det gäller särskilda insatser på skolområdet kan vi se att de stödsatser som bidraget finansierar ger stöd till vissa elever i form av sjukhusundervisning, anpassad undervisning eller förberedande studier. Bidrag beviljas också till utvecklingsprojekt till gagn för barn och elever med funktionsnedsättning. Antalet beviljade utvecklingsprojekt är färre än året innan, då vi valt att öka kostnadstäckningen i projekt som beviljats bidrag. I uppföljningen av 2018-års projekt uppskattade 37 procent av projektgrupperna att man nått samtliga uppsatta

Stöd till vissa elever i form av sjukhusundervisning, anpassad undervisning eller förberedande studier.

mål och 62 procent att man delvis uppnått sina uppsatta mål. Utifrån en målgruppsundersökning som genomfördes under 2018, har vi under 2019 anpassat ansökningsperioden för utvecklingsprojekt efter skolhuvudmännens läsårsplanering. Tidigare ansökte skolhuvudmännen för kalenderåret. Syftet med läsårsanpassningen är att stärka förutsättningarna för genomförbarhet och god kvalitet i bidragsfinansierade utvecklingsprojekt.

Inkluderande lärmiljö

Ett gott exempel på ett utvecklingsprojekt till gagn för barn och elever med funktionsnedsättning genomfördes av Sätters kommun. Målet med projektet var att hitta bra strategier för att möta alla elever i undervisningen och öka tryggheten på skolan. Deras arbetssätt var rundvandring i skolans olika lärmiljöer, kontinuerlig veckoträff med arbetslagen för att förtydliga lärmiljöns betydelse samt att arbeta aktivt med att öka kunskapen om neuropsykiatriska funk-

tionsnedsättningar och språkstörning.

Det huvudsakliga resultatet av projektet är att man genom en medveten satsning har fått en djupare förståelse och ett ökat samarbete hos pedagogerna, som visar sig som en mer sammanhållen skola med tydlig struktur och trygghetskänsla. Man har även fått en ökad kunskap hos pedagogerna om miljöns och deras egen betydelse för lyckad inkludering.

Bidrag till vissa studier

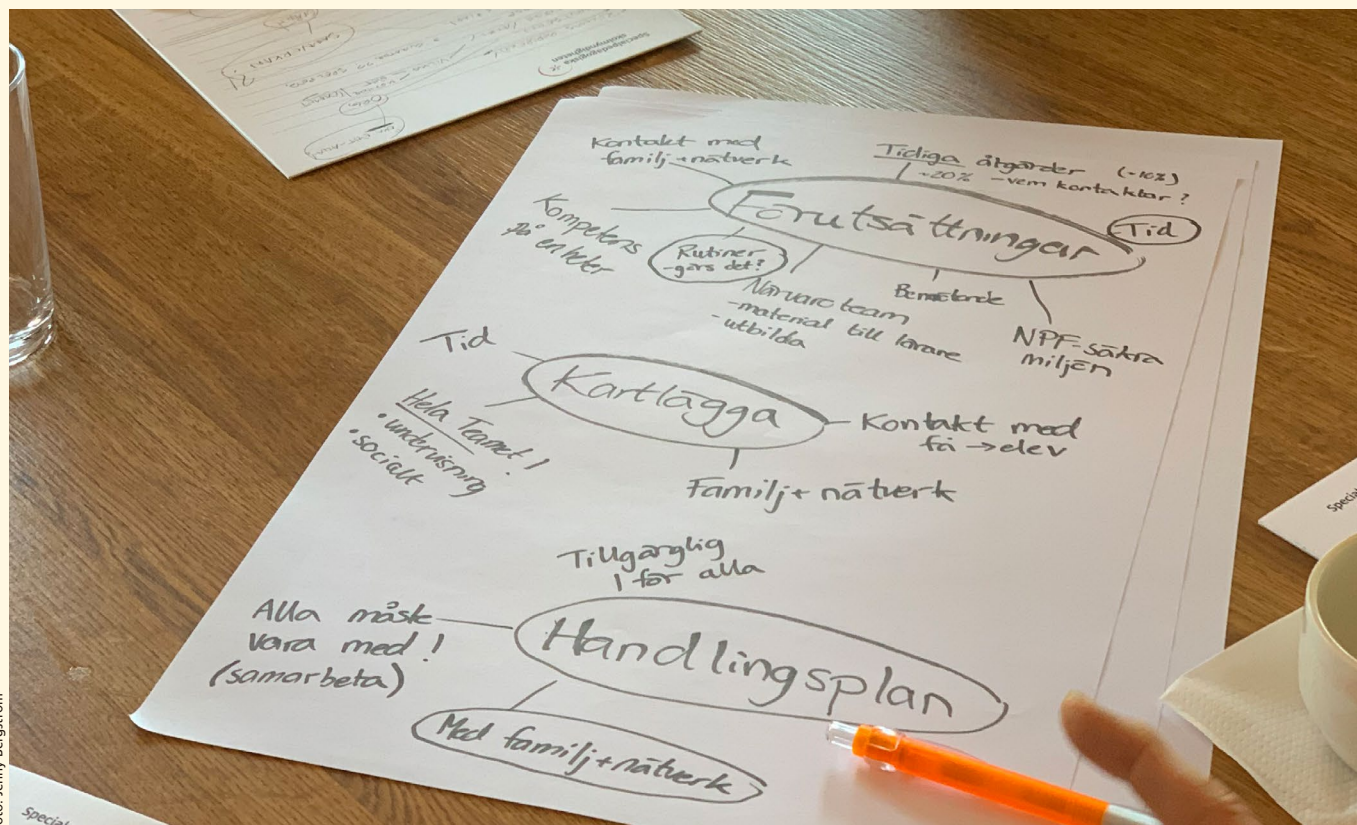
Detta bidrag stärker de ekonomiska förutsättningarna för deltagare med funktionsnedsättning eller anhöriga i samband med kortare studier. Bidraget stärker även de ekonomiska förutsättningarna för deltagare med funktionsnedsättning i samband med särskild utbildning för vuxna. Statistiken visar att antalet studerande med bidrag på kortare kurser minskat under 2019 medan elever med bidrag inom särskild utbildning för vuxna har ökat något under 2019. När det gäller kortare kurser visar statistik från de senaste åren att kvinnliga deltagare är överrepresenterade inom alla åldersgrupper utom 18–30 åringar, där männen är något fler. Särskilt bland de äldre åldersgrupperna är andelen kvinnor betydligt högre. Genom dialogmöten med intresseorganisationerna arbetar vi för att identifiera behov och bredda målgrupperna för kurserna.

Bland de äldre åldersgrupperna är andelen kvinnor betydligt högre.

Särskilt utbildningsstöd finansierar och stärker förutsättningarna för kursdeltagare och studerande med funktionsnedsättningar på folkhögskola, universitet och högskola.

Särskilt utbildningsstöd

De olika stödinsatser och stödpersoner som bidrag till särskilt utbildningsstöd finansierar, stärker förutsättningarna till studier för kursdeltagare och studerande med funktionsnedsättningar på folkhögskola, universitet och högskola. Producerade studiematerial ger anpassat stöd till elever med synnedsättning inom studieförbund och folkhögskola. Vi kan se att antalet kursdeltagare som får stöd via bidraget på folkhögskola har minskat en aning, samtidigt som omfattningen på stödet har ökat. En anledning till detta är att andelen kursdeltagare som väljer att studera inom mer omfattande kurser ökar. När det gäller studerande som får stöd via bidraget till universitet och högskola har antalet ökat en aning samtidigt som kostnaden per insats har minskat. Skillnaderna är inte anmärkningsvärt stora.

Återrapportering av regeringsuppdrag

Under året har vi arbetat med två regeringsuppdrag som sker i samverkan med Skolverket: Specialpedagogik för lärande och Läsa, skriva, räkna – garanti för tidiga insatser.

Vi redovisar och analyserar behovet av specialpedagogisk kompetens hos förskollärare och lärare utifrån myndighetens arbete med råd och stöd till huvudmän, i enlighet med återrapporteringskrav i årets regleringsbrev. Dessutom redovisar vi även ett återrapporteringskrav rörande uppföljning av analyser och insatser för att utveckla folkhögskolornas lärmiljöer.

Specialpedagogik för lärande

I december 2015 gav regeringen Skolverket i uppdrag att ansvara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik och i uppstarten var vi en samverkanspart. I juli 2018 fick Skolverket och vi uppdraget (U2018/03106/S) att gemensamt ansvara för genomförandet av kompetensutvecklingsinsatsen som kallas Specialpedagogik för lärande. Uppdraget är i nuläget förlängt till 2021. Vår gemensamma insats riktar sig till alla legitimerade lärare i grundskolan, i motsvarande utbildning vid särskilda ungdomshem och i sameskolan med prioritering av lärare i grundskolans årskurs 7–9.

I Funktionsrättskonventionens artikel 24, fastställs rätten till utbildning så att alla ska nå sin fulla potential. Vi säkerställer att detta perspektiv finns med i uppdraget och bidrar med vår specialistkompetens om pedagogiska konsekvenser av olika funktionsnedsättningar. Det gör vi bland annat genom att ge lärare redskap för att redan i planeringen utgå från alla elever, dels för att kunna erbjuda en differentierad undervisning och dels för att stärka delaktigheten.

Som ett komplement till vår gemensamma insats ska Skolverket också svara för handledarutbildning riktad till behöriga speciallärare och specialpedagoger som arbetar mot grundskola.

Specialpedagogik för lärande syftar till att stärka den specialpedagogiska kompetensen generellt i skolan. Målet är att fler elever får ökade möjlighe-

ter att nå skolans mål och kunskapskrav och att utvecklas så långt som möjligt.

Under året har vi planerat och genomfört ett flertal kompetensutvecklingsinsatser tillsammans. Vi har bland annat:

- deltagit i handledarutbildningar och dialogkonferenser
- arrangerat två konferenser
- genomfört webbseminarier och inspirationsträffar tillsammans med Skolverket
- informerat och haft aktiviteter på vår webbplats spsm.se och i sociala medier
- föreläst om Specialpedagogik i Europa för ansvariga för de handledarutbildningar som ges av våra lärosäten på uppdrag

Först under våren 2020 kommer vi att kunna redovisa resultatet av den utvärdering av Specialpedagogik för lärande som vi genomför i samverkan med Skolverket. Redan nu kan vi konstatera att satsningen fått en stor spridning och att våra kompetensutvecklingsinsatser samlat många intresserade.

Under perioden 2016–2019 har lite mer än hälften av Sveriges kommuner deltagit i utbildningen. De har haft handledare som deltagit i handledarutbildningen samt en eller flera lärargrupper som deltagit. Men det finns ett mörkertal då skolor eller kommuner som valt att inte söka statsbidrag för handledare och lärare och genomför utbildnings-satsningen på egen hand tillkommer.

Läsa, skriva, räkna – garanti för tidiga stödinsatser

Fram till december 2020 har vi ett gemensamt regeringsuppdrag tillsammans med Skolverket (U2018/02959/S). Vi ska informera om den nya garanti för tidiga stödinsatser som trädde i kraft den 1 juli 2019 efter en ändring i skollagen. Syftet med garantin är att elever i behov av stöd ska få rätt stöd och stimulans för att utvecklas så långt som möjligt inom områdena svenska och matematik.

Foto: Peter Nordahl

Lina Collin Ahlgren (SPSM) och Åsa Elebring (Skolverket) som arbetat med Garantin för tidiga stödinsatser

Förutom att informera ingår det i uppdraget att utveckla olika former av kompetensutveckling till rektorer, förskollärare, lärare, specialpedagoger och speciallärare i förskoleklass och i lågstadiet. Kompetensutvecklingen ska rikta sig till grundskolan, specialskolan och sameskolan samt huvudmän för dessa skolformer.

Vi bidrar med vår specialistkompetens framförallt när det gäller läs- och skrivsvårigheter, matematiksvårigheter och språkstörning så att alla elever ges möjlighet att få rätt stöd.

I år har vi tillsammans med Skolverket bland annat

- genomfört nio konferenser
- bedrivit flera informationsinsatser i sociala medier, på webbplatser, i tryckta tidningar och genom e-postutskick till huvudmän
- tagit fram en gemensam informationsfilm där vi samtalar om garantin och tidigt stöd

För att kunna producera ett stöd som bygger på bästa tillgängliga kunskap har vi under året genomfört behovskartläggningar och ökat kunskapen om forskningsläget. Bland annat har vi genomfört en intervjustudie i förskoleklass och lågstadiet om deras arbete med garantin.

I de genomförda intervjuerna med pedagoger i förskolan efterfrågar de stöd i arbetet med att analysera behov och bedöma rätt stödinsats. Lärare, speciallärare och specialpedagoger i flera av våra specialskolor har också fått frågor om vilket behov de har av stöd i arbetet med garantin.

Vi har också

- genomfört sju tematräffar som riktat sig till pedagoger i förskoleklass främst med fokus på genomförandet av kartläggningar
- gjort en förstudie inför utvecklingen av ett stödmaterial om matematiksvårigheter
- gjort en sammanfattning av forskningsläget kring dyslexi mellan åren 2014–2019 som kommer att användas i utvecklingen av kommande stöd
- lanserat ett moment till elever i de yngre åren i vårt Studiepaket språkstörning

Det är i nuläget för tidigt att följa upp och mäta effekter. Istället följer vi Skolinspektionens arbete i deras uppdrag (U2018/03704/S) att följa upp och utvärdera garantins första tre år.

Vårt samarbete med de övriga skolmyndigheterna är uppskattat. Vi får respons från skolhuvudmän att de önskar bättre samordning mellan skolmyndigheterna över lag.

Vid våra konferenser deltog cirka **3 600** lärare, specialpedagoger, förskollärare, lärare, speciallärare och rektorer.

Återrapporteringskrav regleringsbrev: redovisa och analysera behovet av specialpedagogisk kompetens hos förskollärare och lärare utifrån myndighetens arbete med råd och stöd till huvudmän

För fjärde året i rad svarar vi på återrapporteringskravet. Tidigare år har kravet besvarats i myndighetens årsredovisning genom att studera dokumentation i myndighetens rådgivningsuppdrag (2016), dokumentation från myndighetens tjänst Fråga en rådgivare (2017) samt information om och från deltagare i myndighetens kompetensutvecklingsaktiviteter (2018).

För att svara på återrapporteringskravet 2019 har SPSM utgått från den dokumentation som skett i samband med de så kallade länsvisa skolchefsdialogerna⁵. En viktig skillnad är alltså att eventuella behov den här gången identifieras av skolchefer och inte lärarna själva, som ambitionen varit under de tre tidigare åren.

Dialogdeltagarna uttryckte sällan specifika önskemål om specialpedagogisk kompetens för lärare. Däremot angav man behov av andra typer av specialpedagogisk kompetens exempelvis specialpedagoger, speciallärare eller elevhälso-team, både lokala på skolan och kommungemensamma.

Det dialogdeltagarna nämnt i betydligt högre utsträckning är behovet av generellt behöriga lärare. Många av dem säger sig sakna sådana lärare i tillräckligt hög utsträckning och de anser sig heller inte ha ekonomisk möjlighet att avvara obehöriga lärare för vidareutbildning eller att ta in vikarier. I det här perspektivet tycks problemet alltså inte vara specialpedagogisk kompetenta lärare utan behöriga lärare överhuvudtaget.

Specifika egenskaper hos en sådan behörig lärare som efterfrågas är exempelvis kunskap om styrdokument, förmåga att reflektera kring eller analysera sin egen undervisning och utnyttja olika pedagogiska metoder och verktyg. Det är en lärare som har kontroll över undervisningssituationen och därmed också klarar av att bemöta elever och vårdnadshavare på ett lugnt och professionellt sätt. Deltagarna uttryckte dessutom önskemål om en förbättrad ledarskapskompetens hos lärare.

⁵ Skolchefers syn på möjligheter till likvärdig utbildning Sammanfattning av dokumentation från Skolchefsdialoger våren 2019

Återrapporteringskrav från Kammarkollegiets regleringsbrev avseende anslag 14:4 inom utgiftsområde 17: Uppföljning av analyser och insatser för att utveckla folkhögskolornas lärmiljöer

Inom anslaget särskilt utbildningsstöd ger vi även bidrag i syfte att utveckla folkhögskolornas lärmiljöer för deltagare med funktionsnedsättning.

Av Kammarkollegiets regleringsbrev (anslag 14:4 inom utgiftsområde 17) framgår det att vi särskilt ska redovisa en uppföljning av de analyser och insatser som vidtagits för att utveckla folkhögskolornas lärmiljöer.

Under 2018 beviljades fem folkhögskolor bidrag till utvecklingsprojekt.

Projekten var främst riktade till deltagare med neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar.

Uppföljningen visar att målen i projekten generellt handlade om att minska skolfrånvaron och öka måluppfyllelsen för deltagare med funktionsnedsättning. Samtliga projekt genomfördes enligt plan och folkhögskolorna rapporterar goda resultat utifrån målen. Genom projekten har folkhögskolorna bland annat förändrat arbetssätt i matematikundervisningen, tydliggjort kommunikationen till deltagare och hittat strategier för kollegialt lärande.

Inför bidragsåret 2019 infördes möjligheten att söka bidrag för kompetensutveckling i syfte

Fler folkhögskolor får medel för att utveckla sin lärmiljö.

att utveckla lärmiljön. Förändringen genomfördes eftersom vi i vår uppföljning ser att få folkhögskolor söker bidrag till utvecklingsprojekt. De utvecklingsprojekt som folkhögskolor ansöker om innefattar ofta olika typer av kompetensutvecklingsinsatser.

Under 2019 fördelade vi 1,4 miljoner kronor i syfte att utveckla folkhögskolornas lärmiljöer. Samtliga medel har använts till kompetensutvecklingsinsatser för att öka kunskapen hos folkhögskolans personal som möter deltagare med funktionsnedsättning. Förändringen har mottagits väl av folkhögskolorna och 53 folkhögskolor har beviljats bidrag till kompetensutvecklingsinsatser, vilket är en ökning jämfört med de fem folkhögskolor som beviljades bidrag för utvecklingsprojekt år 2018.

Kostnader specialpedagogiskt stöd

Tabell 9. Kostnader specialpedagogiskt stöd

	2019	2018	2017
Specialpedagogiska insatser			
Specialpedagogisk rådgivning	202 983	197 568	195 591
Extern kompetensutveckling inkl. stödmtrl.	95 735	118 972	120 616
Specialpedagogiska utredningar	26 148	26 776	25 984
Summa	324 866	343 316	342 191
Läromedel			
Egen utveckling och anpassning	58 959	53 848	57 059
Läromedelsinformation	8 555	8 778	8 752
Främjande och produktionsstödsarbete	8 035	8 946	9 139
Summa	75 549	71 572	74 950
Statsbidrag			
Viss föräldrautbildning i teckenspråk	2 981	3 143	2 948
Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan/ Omvårdnadsinsatser	2 104	2 269	2 784
Särskilda insatser inom skolområdet	5 437	12 244	10 469
Bidrag till vissa studier	3 332	3 665	3 275
Särskilt utbildningsstöd	3 683	5 236	3 930
Summa	17 537	26 557	23 406
TOTALT	417 952	441 445	440 547

Samlat specialpedagogiskt stöd

Principen för fördelning av myndighetsövergripande kostnader till myndighetens olika verksamheter har förändrats mellan 2018 och 2019. Se vidare avsnittet Kostnader, intäkter och avgiftsbelagd verksamhet. Den nya fördelningsprincipen har inneburit att verksamhetsområdet Specialpedagogiskt stöd som helhet har belastats med jämförelsevis lägre andel myndighetsövergripande kostnader detta år.

Vi har under 2019 samlat flera verksamheter inom ett och samma verksamhetsområde och därigenom åstadkommit en bättre styrning och kontroll. När det gäller utredningar, har verksamhetsområdet genomfört fler än tidigare men till lägre kostnader tack vare ett förändrat arbetssätt.

När det gäller extern kompetensutveckling inklusive stödmaterial, har kostnaderna minskat med cirka 17 procent jämfört med tidigare år. Detta beror på att antalet genomförda fysiska kurser och tematräffar har minskat i antal. En prioritering gjordes till förmån för nätbaserade kurser och för att myndigheten ska kunna erbjuda likvärdig tillgång till fysiska kurser över hela landet.

Under 2019 har nya stödmaterial inte initierats i samma omfattning som tidigare år.

För läromedelsverksamheten har andelen myndighetsövergripande kostnader ökat jämfört med andra delar inom verksamhetsområdet som en följd av den ändrade principen för kostnadsfördelning. När det gäller läromedel har andelen tid som lagts på egenutvecklade läromedel ökat jämfört med främjande arbete och produktionsstöd 2018.

Minskade kostnader när det gäller statsbidrag förklaras huvudsakligen av att verksamheten detta år bär en lägre andel av myndighetsövergripande kostnader på grund av förändrad fördelningsprincip. Skillnaden mellan åren förstärks av att bidragsfördelningen när det gäller SIS-medel har läsårsanpassats, vilket lett till att mindre tid lagts på bidragshantering. Läsårsanpassningen har inneburit ett förändrat bedömningsarbete för framförallt de utvecklingsprojekt som vi ger bidrag till inom ramen för SIS-medel. Förutom att bedömning som tidigare låg på hösten förskjutits till våren har också arbetssättet för rådgivarna ändrats. En minskning av nedlagd tid inom området var förväntad.

Specialskola

Om våra specialskolor

Vi har ansvaret att ge utbildning i specialskola, förskoleklass och fritidshem till elever i våra målgrupper. Elever som går på våra skolor erbjuds en miljö som ger dem möjlighet till delaktighet och utveckling. Det är Nämnden för mottagande i specialskola som utreder om eleven tillhör målgruppen och beslutar vilka elever som ska tas emot i våra skolor.

För att på ett flexibelt sätt nå ut med utbildning i svenskt teckenspråk till elever i våra målgrupper erbjuder vi två olika möjligheter, som också kan kombineras. Vi erbjuder deltidstudiet till elever som är döva eller har en hörselnedsättning och går i en grundskola nära hemmet. Deltidselever kan komma till specialskolan eller delta i fjärrundervisning eller en kombination. Fjärrundervisning hos oss innebär att interaktiv undervisning i svenskt teckenspråk sker i realtid. Vi använder oss av informations- och kommunikationsteknik, då elev och lärare befinner sig på olika platser.

Myndigheten har också uppdraget att ge utbildning i svenskt teckenspråk för syskon och barn till döva föräldrar (CODA). Utbildningen genomförs i nära samarbete med de regionala specialskolorna och Åsbackaskolan.

På alla specialskolor finns tillgång till elevhälso-team. Förutom alla funktioner som ska finnas enligt skollagen har vi också andra funktioner som är relevanta för våra målgrupper. Såsom exempelvis logoped och fysioterapeut.

Undervisning i specialskola,
förskoleklass och fritidshem

Elevboende

Våra verksamheter

Deltidsutbildning

Fjärrundervisning

Teckenspråk syskon/ CODA

” Vi har jobbat för att skapa specialskolor som är ett föredöme

Under 2019 har vi lagt flera viktiga byggstenar för att skapa en likvärdig skola. Med dessa lägger vi en grund för att kunna höja kunskapsresultaten och tryggheten i skolan. Vi behöver göra bra verkksamheter ännu bättre för att våra skolor ska bli ett föredöme och en inspiration för andra skolor.

När vi summerar året ser vi att avgångselevernars behörighet till nationella program går ner. Analysen av meritvärdena visar att det finns två grupper: en grupp elever som har betyg i många ämnen och relativt höga betyg. Vi ser att det också finns en grupp elever som har få och lägre betyg. Slutsatsen är att det finns en grupp elever i specialskolan som har resultat i paritet med elever i grundskolan och

en grupp som har svårt att nå sina mål.

Under 2019 har vi lagt flera viktiga byggstenar för att skapa en likvärdig skola.

Barnombudet är den första byggstenen för att öka tryggheten i skolan och att skapa en rättighetsbaserad skola där elevernas röster räknas. Barnombudet har mött alla klasser under året för att alla ska känna till sina rättigheter. Eleverna ska vara med och påverka sin utbildning och genom att lyssna på våra elever kan vi utveckla utbildningen.

Vår andra byggsten handlar om ett utvecklingsarbete för att etablera vår skolförvaltning. Vi har skapat en tydlighet vad det innebär för rektor att vara en pedagogisk ledare. Det handlar om kunskapsuppdraget, trygghetsuppdraget och att ha den bästa personalen. Tillsammans med våra fackliga organisationer har vi också sett över vilka roller och ansvar som finns inom specialskolan. Medarbetarna ska se sin roll och vi som arbetsgivare ska vara tydliga i vad som förväntas.

Vår tredje byggsten är att förbättra vårt lagarbete. Att arbeta i skolan handlar om att dra nytta av varandras kompetens. Vi har skapat former för dialog där alla skolor ingår i arbetsgrupper för erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring utgående från en tydlig årsplanering.

I år har vi valt att komplettera redovisningen av resultat med beskrivningar av typiska kunskapsresor våra elever går igenom. De visar att våra elever utvecklas och gör framsteg. Att följa varje individs utveckling speglar också utbildningens resultat.

Per Ekström

Verksamhetsområdeschef, Specialskola

Foto: Jannice Thelander, Fröken Fotograf.

Vi finns i hela Sverige

Specialskolan finns på flera orter och de olika skolorna riktar sig till olika elevgrupper. Vi har nationella skolor som tar emot elever från hela landet. Regionala skolor tar emot elever från den skolenhetsregion. Skolenheterna har stora upptagningsområden. För elever som bor längre ifrån någon av våra skolor, erbjuder vi elevhemsboende under

veckorna. Eleven bor då hemma under helger och lov. Utbildning, elevresor och boende kostar inget för elevens familj.

I specialskolan läser eleverna enligt specialskolans läroplan. Elever som är döva eller har hörselnedsättning i kombination med utvecklingsstörning läser enligt grundskolans kursplan.

Regionala skolor

Östervångsskolan, Vänerskolan, Birgittaskolan, Manillaskolan och Kristinaskolan.

Elever som är döva eller har hörselnedsättning.

Ekeskolan

Elever med synnedsättning och ytterligare funktionsnedsättning. Tar emot elever från hela landet.

Åsbackaskolan

Elever som är döva eller har hörselnedsättning i kombination med utvecklingsstörning och elever med medfödd eller tidigt förvärvad dövblindhet. Tar emot elever från hela landet.

Hällsboskolan

Elever med grav språkstörning. Tar emot elever från hela landet.

Ökad efterfrågan

Under de senaste åren har antalet ansökningar kraftigt ökat för elever med grav språkstörning, som har önskemål om att bli antagna till Hällsboskolan i Stockholm. Av det skälet har vi i augusti öppnat ytterligare en Hällsboskola, även den i Stockholm. På den nya skolan, som ligger i Mälärhöjden, går idag elever från förskoleklass

till årskurs 2. De elever som börjar sin skolgång i Hällsboskolan Mälärhöjden fortsätter sin skolgång på Hällsboskolan Kungsholmen när de blir äldre.

Under året har vi inlett ett större lokalförsörjningsarbete för att säkerställa de behov av lokaler som våra skolor har, både på kortare och längre sikt.

Språk och kommunikation

Specialskolan kombinerar rätten till språk med rätten till en likvärdig utbildning för elever med funktionsnedsättning. Vi möter behov av språk, kommunikation och utbildning, där inte grundskolan räcker till för våra elever. Vi har fokus på att minimera funktionsnedsättningars konsekvenser på språk och kommunikation. Eleverna får viktiga verktyg som ger dem möjligheter att utveckla sina kunskaper och förmågor. Att komma som elev till specialskolan, kan vara att för första gången på riktigt känna sig inkluderad och delaktig i kommunikationen och ett socialt sammanhang.

Tvåspråkig lärmiljö

I våra regionala skolor och Åsbackaskolan erbjuder vi tvåspråkig undervisning i teckenspråkig miljö. Personalen på skolorna behöver kompetens i svenskt teckenspråk utifrån sitt uppdrag. Vi har personal som har svenskt teckenspråk som förstaspråk, medan andra behöver lära sig och utveckla det som sitt andraspråk.

Vi genomför kompetensutveckling i svenskt teckenspråk. Syftet med kompetensutvecklingen är att personalen ska nå de rekommenderade språknivåer som vi fastställt för våra olika yrkeskategorier. Utbildningen genomförs på olika sätt. En del av kompetensutvecklingen sker i samarbete med Stockholms universitet. Under året har

- elva medarbetare påbörjat grundkursen
- sju medarbetare slutfört den tredje och högsta nivån i uppdragsutbildningen, i svenskt teckenspråk vid Stockholms universitet.

För att kunna bedöma vilka språknivåer¹ personalen befinner sig på, har vi tillsammans med Institutionen för lingvistik på Stockholms universitet tagit fram ett bedömningsstöd i svenskt teckenspråk som andraspråk för personal.

Bedömningsstödet är vårt verktyg för att planera kompetensutveckling i svenskt teckenspråk. Under 2019 har vi genomfört 77 intervjustest med personal på de tvåspråkiga specialskolorna. Totalt har hittills 105 intervjustest genomförts sedan starten 2018. Bedömningen visar att 63 procent i kategorin

pedagogisk personal, respektive 52 procent av övrig personal når vår lägst rekommenderade språknivå. Det innebär att vi har personal med svenskt teckenspråk som andraspråk som har en hög språkkompetens, samtidigt som det finns behov av fortsatt kompetensutveckling.

Tvåspråkighet och grundsärskolans kursplan

På Åsbackaskolan erbjuds en lärmiljö som utgår mycket från upplevelsebaserat lärande. Undervisningen läggs upp utifrån teman som binder samman ämnen och ämnesområden till en helhet för eleven. Våra elever läser enligt grundsärskolans kursplan och svenskt teckenspråk är vårt gemensamma språk. Språket kompletteras också med alternativ kompletterande kommunikation (AKK). Det innebär att vi förstärker elevens förmåga till kommunikation genom verktyg som exempelvis tecken eller bilder. Vi ger eleverna förutsättningar att lära och utvecklas för ett så självständigt liv som möjligt. Vi lägger stor vikt vid att utveckla elevers lust och önskan till social samvaro, samspel och kommunikation i en teckenspråkig miljö som stödjer elevens inlärning och personliga utveckling.

¹ Språknivå utifrån Gemensam Europeisk Referensram för Språk (GERS-skalan)

Språkstöttande och språkutvecklande lärmiljö

På Hällsboskolorna erbjuds en lärmiljö med språket i centrum. Personalen har bred erfarenhet av och särskild kunskap och kompetens om språkutvecklande och språkstöttande undervisning. Vi skapar goda förutsättningar för lärande. Varje elev ska känna sig delaktig och få utveckla sin kommunikativa förmåga och sitt språk tillsammans med andra.

- Språkutvecklande arbete innebär att vi jobbar medvetet med metoder som utvecklar elevernas språk och undanröjer hinder i lärandet, i alla situationer och i alla ämnen.
- Språkstöttande arbetssätt lägger fokus på insatser, strategier och verktyg av mer kompensatorisk art. För elevens hela språkutveckling är det viktigt att eleven har tillgång till språkstöttande insatser i alla situationer såsom lärande, i andra skolsituationer som möte med elevhälsan, på raster, i boendet och på sin fritid.

För att ge elever de bästa förutsättningarna för måluppfyllelse krävs det att kunskapsinhämtningen och språkinläring sker parallellt.

Orientering och förflyttning, punktskrift och taktilt lärande på schemat

Vår synanpassade lärmiljö, och skräddarsydda undervisning på Ekeskolan, skapar förutsättningar för varje elev att nå läroplanens mål och kriterier. Utbildning i orientering och förflyttning, läs- och skrivinläring på punktskrift och taktilt lärande är exempel på specifika verktyg som våra elever använder sig av i sin kunskapsutveckling och i sin personliga utveckling. Sinnesstämningar och känslouttryck som en seende person kan uppfatta i ett ansiktsuttryck eller genom kroppsspråk, lär sig våra elever här att uttrycka bland annat genom musiken.

Personalen på Ekeskolan har särskild kompetens kring synnedsättning och stor erfarenhet om hur det, i kombination med ytterligare funktionsnedsättningar, påverkar elevers lärande. Det gör att personalen förstår vad som ger eleven rätt förutsättningar för kommunikation och samspel. Personalen kan göra lärmiljön trygg och eleven kan utveckla sin kommunikation, sina kunskaper och förmågor. Dessutom kan eleven stärka sin identitet, självkänsla och få möjlighet till att uppleva social gemenskap.

Foto: Gabriella Westberg

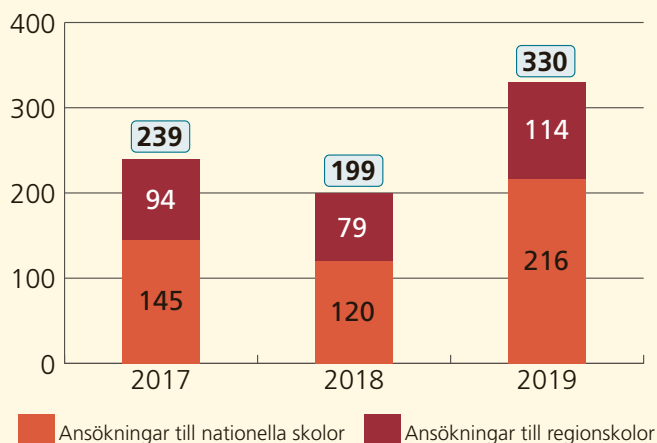
Utbildning i Specialskolan

Nämnden beslutar om antagning

Elever som tillhör någon av specialskolans målgrupper kan ansöka om att få sin utbildning hos oss. Vi tar emot ansökan och ser till att rätt underlag finns. Nämnden för mottagande i specialskolan utreder sedan om eleven tillhör målgruppen. I nämnden finns ledamöter med olika kompetenser som tillsammans gör en bedömning om eleven tillhör specialskolans målgrupp, och fattar beslut om eleven ska tas emot i någon av våra specialskolor. Från 2019 är det nämnden som, utifrån generaldirektörens beslut, fattar beslut också för antagning till förskoleklass. Det ger en mer rättssäker hantering av beslutsprocessen ur ett elevperspektiv, än tidigare. Nämnden fattar också beslut om antagning till Rh-anpassad utbildning.

Antalet ansökningar till specialskolan har ökat mycket sen 2018 och Hällsboskolorna står för den största ökningen. Samtidigt är det där vi har flest antal avslag på ansökan. Att vi har fler som söker än de som tas in utifrån antagningsreglerna kan sannolikt ha flera olika orsaker. Vi ser att avslag exempelvis grundar sig på att eleven som söker inte tillhör målgruppen, alternativt att det inte går att säkerställa att eleven tillhör målgruppen utgående från ansökan. Orsakerna kan vara många, men det verkar vara så att det finns behov av stöd som är större än vad som omfattas av vårt uppdrag.

Figur 12. Antal ansökningar till specialskolan

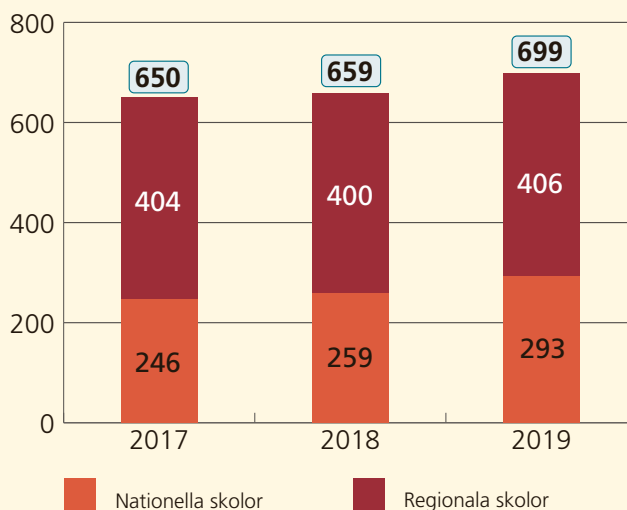
Antalet inkomna ansökningar helår 2019, utan hänsyn taget till när skolstart önskats.

Källa: W3D3

Elevutveckling i årskurs 1–10

Antalet inskrivna elever i specialskolan ökar. Under åren 2017 till 2019 har fördelningen mellan pojkar och flickor varit stabil. Av eleverna är cirka 40 procent flickor och 60 procent pojkar (2018: 41 procent flickor, 59 procent pojkar 2017: 40 procent flickor, 60 procent pojkar). Även om det blivit många avslag på ansökningar till Hällsboskolorna, är det här elevantalet ökat mest.

Figur 13. Elevutveckling i specialskolan i årskurs 1–10

Källa: Inrapportering till SCB

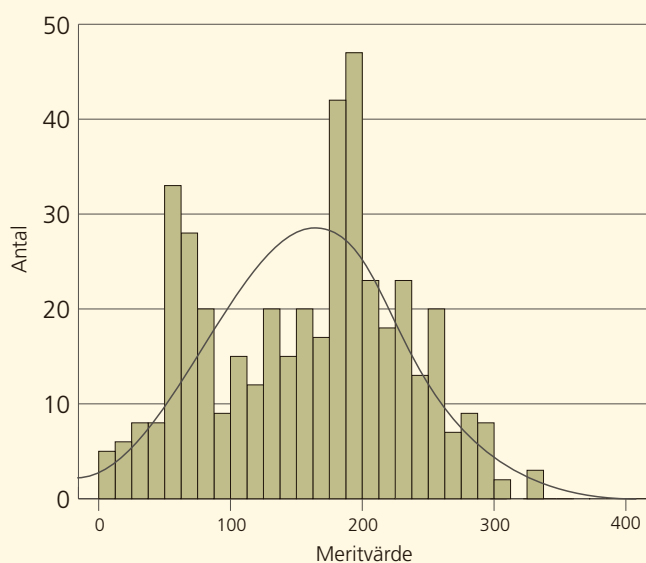
Kunskapsutveckling

Det här avsnittet handlar om hur resultaten ser ut för specialskolans elever när de går ut specialskolan. Resultatet presenteras utifrån avgångselevens behörighet till gymnasieskolans nationella program. För att komplettera den bilden innehåller detta avsnitt även exempel på enskilda elevers kunskapsresor, som anonymiserats. Att följa varje individs utveckling speglar utbildningens kvalitativa resultat och mervärdet för eleven. På så sätt kan vi och våra elever se utveckling och framsteg, även i de fall det inte räcker till gymnasiebehörighet.

Antalet avgångselever i specialskolan är lågt och individuella resultat får därför stor påverkan i statistiken. Det gör att vi är försiktiga med att dra för stora generella slutsatser utifrån enskilda avgångsklassers medelvärde eller resultat från ett fåtal år.

Meritvärde har betydelse för elevernas fortsatta studier. I diagrammet framgår att specialskolans meritvärden inte är normalfördelade. Avgångselevernas meritvärden fördelar sig i stället i två större grupper: en grupp elever som har betyg i många ämnen och relativt höga betyg, och en annan grupp där eleverna har få och lägre betyg. Det finns alltså en grupp elever i specialskolan som har resultat i paritet med elever i grundskolan och en grupp som har svårt att nå alla mål. I specialskolan likt grundskolan får flickor generellt högre betyg i de olika ämnena än pojkar. Antalet pojkar respektive flickor per avgångsklass är dock för lågt för att redovisas separat.

Figur 14. Meritvärde för elever som lämnat specialskolan 2012–2019. Kurvan visar hur en normalfördelning hade sett ut.

Källa: Specialpedagogiska skolmyndigheten

För behörighet till något av gymnasieskolans nationella program eller yrkesprogram behövs som lägst godkända betyg i samtliga huvudämnen matematik, svenska och engelska. För behörighet till yrkesprogram krävs betyg i totalt åtta ämnen, för behörighet till högskoleförberedande program krävs som lägst 12 ämnen. Gymnasiet erbjuder också program för dem som saknar behörighet.

För våra elever gäller att samtliga avgångselever som är behöriga till gymnasiet är behöriga till både högskoleförberedande samt yrkesprogram.

Vi saknar helt den grupp som endast är behörig till yrkesprogrammen. Det vill säga att den grupp elever som har ett lägre resultat når inte heller behörighet utifrån de lägre kraven, alltså till yrkesprogrammen. Detta mönster har upprepat sig under flera år.

Resultat för årets avgångselever

I år var det 80 elever som gick ut specialskolan. 66 av dem läste enligt specialskolans läroplan och det är dessa elevers resultat som redovisas i betygsstatistiken. Övriga 14 elever läste enligt grundsärskolans läroplan. Resultatet i korthet:

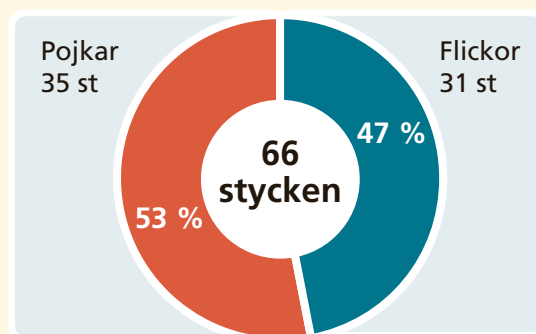
- Flickor har högre betyg än pojkar oavsett om de går på Hällsboskolorna eller på de regionala skolorna.
- Meritvärdena ökar för Hällsboskolorna och är relativt stabilt för de regionala skolorna.
- Andelen elever som är behöriga till gymnasieskolans nationella program ökar för Hällsboskolornas elever och minskar för de regionala skolorna.

Tabell 10. Antal avgångselever totalt och i betygsstatistiken

	2019	2018	2017
Antal avgångselever totalt	80	82	65
Varav antal elever i betygsstatistiken	66	76	57

Källa: Specialpedagogiska skolmyndigheten

Figur 15. Flickor och pojkar i betygsstatistiken 2019

Resultat regionala skolor

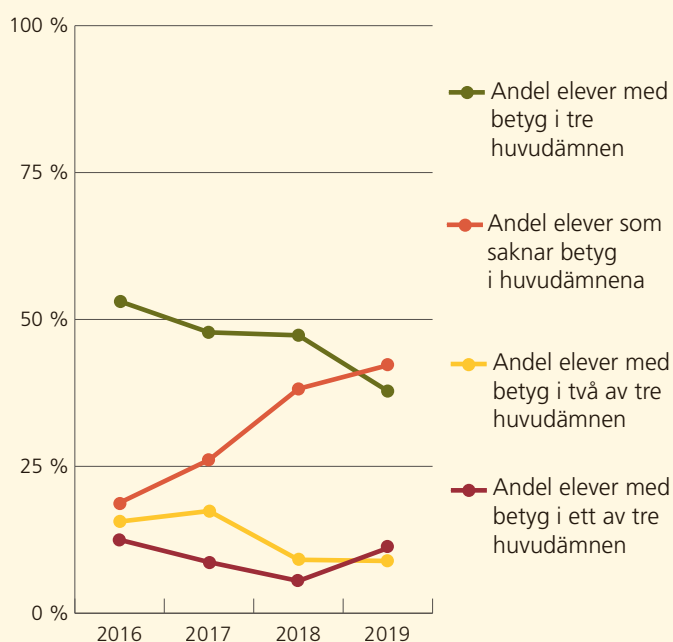
Tabell 11. Avgångselever vid regionskolorna med behörighet till gymnasieprogram.

Regionskolorna.	2019		2018		2017	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Avgångselever med behörighet	17	35	26	44	22	48
Avgångselever som saknar behörighet	31	65	33	56	24	52
Totalt antal avgångselever i betygsstatistik	48	100	59	100	46	100

Källa: Specialpedagogiska skolmyndigheten

Avgångsklassernas samlade resultat de senaste åren för de regionala skolorna, visar att behörigheten till gymnasiet har minskat. Andelen elever som har betyg i alla tre huvudämnena minskar. Intressant är då att andelen elever som har betyg i ett respektive två huvudämnen inte har ökat totalt sett under samma tidsperiod. I stället är det gruppen som saknar betyg i samtliga tre huvudämnen som ökar.

Figur 16. Andel elever i de regionala skolorna med betyg i huvudämnena 2016–2019

Källa: Extens betygsdatabas

Det här resultatet indikerar att andelen elever med stora svårigheter att nå målen har ökat på de regionala skolorna. Förändringen korrelerar med ett ökat antal nyanlända elever. Vår bedömning är att det utöver mottagande av nyanlända även skett en förändring vad gäller när elever börjar specialskolan. Vi har i tidigare återsrapporteringar kunnat visa att ju tidigare elever börjar i specialskolan,

desto bättre är resultatet när de slutar. I andra sammanhang har vi pekat på att resursstarka elever klarar målen oftare än övriga. Det språkliga stödet i förskolan spelar också roll för resultatutveckling i specialskolan. Vi är därför positiva till att teckenspråket numera är en del av förskolans läroplan.

En kunskapsresa

En elev kom som nyanländ till skolan i högstadiet. Eleven var döv, hade inget språk, och hade mycket lite tidigare skolgång. Under de år som eleven gick på vår skola, lärde hen sig teckenspråk och fick många grundläggande kunskaper. Tiden räckte dock inte till för att eleven skulle nå godkända betyg i den omfattningen att hen blev behörig till gymnasiet. I takt med att ämneskunskaperna växte, växte också elevens framtidsdrömmar om ett yrke.

Specialskolan kunde i ett av sina möten med elevens hemkommun beskriva elevens kunskapsutveckling och elevens drömmar om ett yrke. Tillsammans med eleven och hemkommunen kunde vi se att eleven skulle kunna nå gymnasiebehörighet om hen fick möjlighet att gå om åk 10 och på så sätt få gå ytterligare ett år i specialskolan. När vi från skolan några år senare mött hemkommunen kan de se att detta var en rätt satsning. Eleven har fått ett yrke, har kunnat komma ut i arbetslivet och är nu en självständig vuxen.

Resultat Hällsboskolorna

Tabell 12. Avgångselever vid Hällsboskolorna med behörighet till gymnasieprogram

Hällsboskolorna	2019		2018		2017	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Avgångselever med behörighet	5	28	3	20	3	27
Avgångselever som saknar behörighet	13	72	12	80	8	73
Totalt antal avgångselever i betygsstatistik	18	100	15	100	11	100

Källa: IST-analys

Avgångsklassernas samlade resultat över tid för Hällsboskolorna, visar att behörigheten till gymnasiet har ökat sedan förra året. Även andelen elever med betyg i huvudämnena ökar på dessa skolor. Utifrån målgruppen, elever med grav språkstörning, är det i huvudämnena våra lärare har de absolut största utmaningarna att stötta våra elevers utveckling.

Även för elever som inte når full behörighet till gymnasiet kan vi se en positiv kunskapsutveckling. Det görs ett målmedvetet arbete för att våra elever ska gå vidare till gymnasial utbildning. Våra studie- och yrkesvägledare har fått besked om att samtliga avgångselever från Hällsboskolan 2019 har gått vidare och börjat någon utbildning i gymnasieskolan.

Exempel på kunskapsresor

Genom att bedöma resultat på individnivå, kan vi se flera exempel på att elever som gått hos oss har haft en god kunskapsutveckling. Även om utvecklingen av olika anledningar ändå inte varit tillräckligt för att behörighet till gymnasiet.

- En elev kom till oss i årskurs 10, helt utan betyg. Efter att ha gått hos oss i ett år, gick eleven ut med betyg i flertalet ämnen, varav ett i huvudämnena. Det är en kunskapsresa väl värd att notera även om den inte räckte för behörighet till gymnasiet.
- En av våra elever gick ut med flertalet god-

kända betyg och hade ett bra meritvärde.

Tyvärr nådde inte eleven godkänt i huvudämnen vilket gjorde att eleven inte fick gymnasiebehörighet. Eleven gick ändå vidare till ett riksgymnasium.

- En elev som gick hos oss under flera år, hade efter två år betyg i två ämnen. Eleven fick särskilt stöd i form av anpassad studiegång och kunde gå ut med många betyg, varav två i huvudämnena. Eleven gick efter sin skolgång hos oss vidare till ett yrkesprogram på en gymnasieskola och fortsätter där att jobba för betyg i ett av huvudämnena.

Fördjupning Hällsboskolan Umeå – från specialskola till gymnasiet

Eleverna på Hällsboskolan arbetar från tidig ålder med tema språkstörning. Då får eleverna, utifrån ålder och mognad, lära sig om vad språkstörning innebär. De reflekterar tillsammans och enskilt kring vad de själva behöver när det känns svårt att lära sig skolämnen eller upplevs tufft i andra situationer. Utifrån elevernas individuella behov ger skolan eleverna tillgång till olika metoder och verktyg som kan hjälpa dem i sin kunskapsutveckling och andra kommunikativa utmaningar, till exempel att lösa konflikter. Eleverna tränas också återkom-

mande i att själva beskriva vilka förutsättningar och verktyg de behöver för att kunna utvecklas som bäst i olika situationer.

Under årskurserna 9 och 10 gör skolan särskilda insatser för att eleverna ska gå vidare till gymnasieskolan. Studie- och yrkesvägledare, mentor och specialpedagog träffar vid olika tillfällen eleven och elevens vårdnadshavare. Eleven får själv beskriva sina tankar och drömmar inför framtiden. Tillsammans tittar de på elevens resultat och vilka möjligheter som finns med det stöd som skolan ger och kan ge. I samtalen används de metoder och verktyg eleven behöver för sin kommunikation och förstå-

else, men det kan ändå ibland vara svåra samtal och beslut. Målsättningar tas fram i en individuell handlingsplan och kompletteras med skolans insatser för att eleven ska kunna nå sina mål. Det kan exempelvis handla om att göra en anpassad studiegång för att ge ytterligare tid och stöd i något ämne som leder till gymnasiebehörighet.

När eleverna valt inriktning, görs miljöbesök på skolor som erbjuder den tänka utbildningen. På så sätt förbereder sig eleverna genom att konkret uppleva nya skolmiljöer. Eleverna gör också ett eller flera programbesök på gymnasiet. Då får de prova på en skoldag på det program de kan tänka sig att välja.

Genom prao får eleverna också möjlighet att prova på det yrke de tänkt sig för att få ytterligare konkreta erfarenheter om vad det skulle innebära för dem, och vilka arbetsuppgifter som förekommer inom ett visst yrke.

Hälsboskolan gör alltid en överlämning till elevens nya skola, och beskriver utifrån skolans perspektiv hur mottagande skola behöver möta upp och stödja eleven. Eleven får också stöd att förbereda ett samtal med specialpedagogen på skolan där eleven ska börja. Eleven tar med sig dokumentation som bygger på egna reflektioner kring sitt lärande. Med stöd i dokumentationen kan de elever som vill det själva berätta om vilka förutsättningar skolan behöver skapa.

Allas resultat räknas!

För oss är allas resa och möjligheter till utveckling lika intressant. Oavsett om resultatet kan beskrivas i form av behörighet till gymnasiet, som en kun-

skapsresa eller på annat sätt. Vi startar ibland med ett utgångsläge där elever inte har ett fungerande språk, inte en fungerande kommunikation och då börjar vi där vi kan. Elever kommer också till oss med misslyckanden från tidigare skolgång i sin ryggsäck och behöver få nya förutsättningar som gör att eleven kan få ett självförtroende att ta sig an skolans utmaningar med rätt stöd.

Vi har också elever som kommer till oss, som utöver det stöd de kan få genom specialskolan som skolform, har rätt att läsa enligt grundskolans kursplaner i årskurs 1–10. Det kan de göra på alla våra skolor.

Grundskolan inom specialskolan

I alla specialskolor finns elever som läser enligt grundskolans kursplan. 2019 var andelen 12,4 procent av det totala antalet elever i årskurs 1–10. Under åren 2017–2019 har andelen elever som läser enligt grundskolans kursplaner varierat mellan 9,7 procent och 12,4 procent.

På Ekeskolan och Åsbackaskolan i Örebro finns de flesta av våra elever som läser enligt någon av grundskolans kursplaner, 89 procent av dem under året. På de regionala skolorna och Hälsboskolorna läser 7 procent av eleverna i årskurserna 1–10 enligt grundskolans kursplaner.

Elever som läser enligt grundskolans kursplaner läser antingen helt inkluderade i en klass där andra elever läser enligt specialskolans kursplan, eller så går de i grupper där alla elever läser enligt grundskolans kursplan.

Exempel på en kunskapsresa

En elev blev antagen till skolan. Vår nya elev kommunicerade på teckenspråk. Hen frågade nyfiket om skolan, kompisar, samhället och om hur saker fungerar. Vi använde Google, faktaböcker, bilder och studiebesök mm. En enorm språkutveckling startade, och eleven fick ett språk att använda i kontakten med andra. Hen lärde sig nya tecken, grammatik, munrörelser, turtagning

och utvecklade en vilja att själv berätta. Innan sommarlovet var målet för fördjupade kunskaper inom ämnesområdet kommunikation nått.

Tack vare sin kommunikation har eleven stärkt både självkänsla och personlighet och ett intresse för att läsa och skriva vaknade. Nu arbetar eleven mot mål från vissa av grundskolans ämnen.

Återrapporteringskrav regleringsbrev; redovisa resultatet av myndighetens arbete när det gäller att fler elever, såväl flickor som pojkar, ska nå kunskapskraven i specialskolan

Vi har sedan 2017 redovisat resultat och analys utifrån regleringsbrevet. I förra årets återrapportering konstaterades att andelen elever som saknade betyg i huvudämnena engelska, matematik och svenska i högre utsträckning kom från familjer, som i jämförelse med andra hade kortare utbildning och i större utsträckning var födda i ett annat land. Det är fortfarande en av orsakerna som kan förklara att behörigheten inte ökar.

I rapporteringen fokuserar vi på två områden. Det systematiska kvalitetsarbetet och analyser av den i år rapporterade minskningen av andel behöriga elever till gymnasiets nationella program.

Under perioden 2016–2019 har vi gjort särskilda insatser för att stärka arbetet med systematiskt kvalitetsarbete på specialskolorna. Vi har under

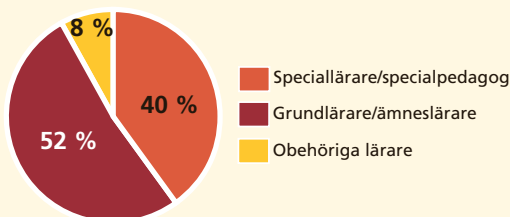
perioden inte kunnat se att enskilda skolors arbete gett effekt på andelen avgångselever med behörighet. Däremot kan vi konstatera att skolorna från 2019 arbetar mer likvärdigt med kvalitetsfrågor.

Att trenden för behörighet till gymnasieskolan ser olika ut för regionskolorna och Hällsboskolan, tror vi delvis kan förklaras med att förutsättningarna inte ser lika ut vad gäller nyanlända elever. Till de regionala skolorna tas de emot direkt. Till Hällsboskolorna kommer eleverna först efter några år i Sverige. Det beror på antagningskraven då grav språkstörning inte kan bestämmas förrän elever befunnit sig i en svensk språkmiljö under cirka två år.

Undervisningstid med behöriga lärare åk 1–10

Förändringen av behörighetsförordningen har inneburit att vi kan anställa fler lärare på tillsvidareanställningar. Det innebär en ökad kontinuitet i undervisningen vilket är en framgångsfaktor för att öka måluppfyllelsen för våra elever. Vår ambition är fortsatt att ha en stor andel speciallärare på våra specialskolor. Därför kommer vi även framöver beakta det vid rekryteringar. Vi kan också styra utbildningstakten av redan anställda på ett sätt som fungerar både vad gäller undervisningens genomförande och specialskolans kompetensförsörjning.

Figur 17. Fördelning av tid i undervisning som genomförts av tillsvidareanställd personal för årskurs 1–10.

Källa: Tidredovisningssystem Unit 4 Business World

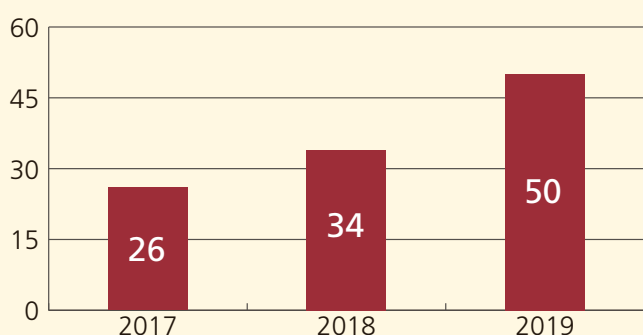
Under 2019 har behöriga lärare genomfört 92 procent av undervisningstiden med elever i årskurs 1–10. På grund av förändringar i tidredovisningen 2019 kan vi inte jämföra den siffran med förra året. Ändringen gjordes till följd av organisationsförändringen och förändringar i sättet att följa upp tid. Skolverket visar i sin statistik att andelen lärare med legitimation och behörighet i minst ett undervisningsämne ökat inom specialskolan sedan läsåret 2017/2018. Under läsåret 2018/2019 fanns det 58 visstidsanställda obehöriga lärare (särskild visstidsanställning enligt Skollagen). Under innevarande läsår 2019/2020 har antalet minskat till 24. Andelen obehöriga lärare i specialskolan har därmed minskat efter förändringarna i behörighetsförordningen.

Förskoleklass

Vi erbjuder förskoleklass för de barn som har en funktionsnedsättning som motiverar att eleven sedan kan komma att tas emot i den specialskola där eleven går förskoleklassen. Om eleven önskar fortsätta i årskurs 1 i specialskolan, behövs det en ny ansökan då det är olika skolformer.

Elevutveckling i förskoleklass

Figur 18. Antal elever i förskoleklass

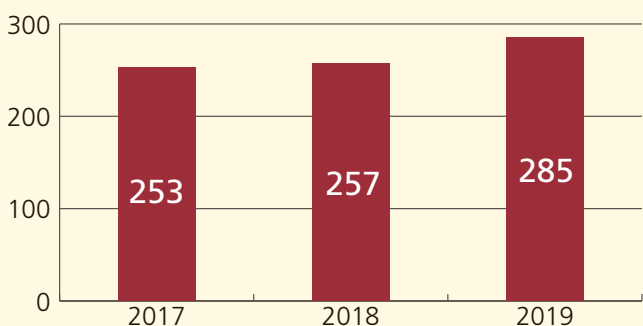

Källa: IST-analys

Den nyöppnade Hällsboskolan Mälarhöjden står för den enskilt största ökningen med sina 20 elever i förskoleklassen. I förskoleklassen är cirka 60 procent av eleverna pojkar och 40 procent är flickor. Det är samma fördelning som i specialskolans årskurs 1–10. Tidigare år har fördelning på kön inte gjorts på grund av litet elevunderlag.

Fritidshem

Figur 19. Antal elever i fritidshem

Källa: IST-analys

Vid alla våra skolor finns fritidshem. Elevantalet har ökat det senaste året och av eleverna är 62 procent pojkar och 38 procent flickor. Det skiljer sig något från specialskolan i övrigt. Vi har ändamålsenliga lokaler och hög personaltäthet. Personalen har ett stort engagemang för målgruppen och vilja att utveckla verksamheten. Under de senaste åren har antalet elever i fritidshemmet ökat. Ökningen av antalet elever i fritidshemmet det senaste året kan till största delen förklaras av den nyöppnade skolan Hällsboskolan Mälarhöjden. Skolan har tagit emot 40 yngre elever i förskoleklass till årskurs 2 och många av dem går också i fritidshem. För övriga skolor är elevantalet i stort sett oförändrat med något undantag.

Kvalitetsarbete i fritidshemmet

En kartläggning över fritidshemmen har gjorts under verksamhetsåret. Resultatet visar att skolorna har kommit olika långt i arbetet med att förankra utbildningen i läroplanen och att verksamheterna håller olika kvalitet. Organisationen skiljer sig också åt.

Vi ser en tydlig koppling mellan hög kvalitet och tillgång till behörig personal. Samtidigt är vi medvetna om att vi i dagsläget har få behöriga pedagoger i undervisningen i fritidshemmen och fördelningen mellan verksamheterna är ojämn. Kartläggningen ger oss en god uppfattning om vilka utvecklingsområden som behöver lyftas.

Trivsel i fritidshemmet

Resultatet i elevenkäter visar att en stor majoritet av eleverna trivs på fritidshemmet och att andelen legat relativt stabil under de båda senaste åren. De yngre upplever trivsel i något högre grad, nästan 90 procent, medan för äldre elever ligger det på drygt 80 procent. Så vi ser att fastän många elever trivs väldigt bra finns det utrymme för att öka trivseln i fritidshemmet ytterligare.

Elevers inflytande, rättigheter och trygghet

Våra elever är med och påverkar sin utbildning och lär sig om sina rättigheter. För att ytterligare stärka dessa möjligheter har vi tillsatt ett eget barnombud för våra skolor. Eleverna kan vända sig direkt till barnombudet för att få råd och stöd i sina frågor. Barnombudet arbetar proaktivt och långsiktigt för att öka tryggheten för elever i specialskolan.

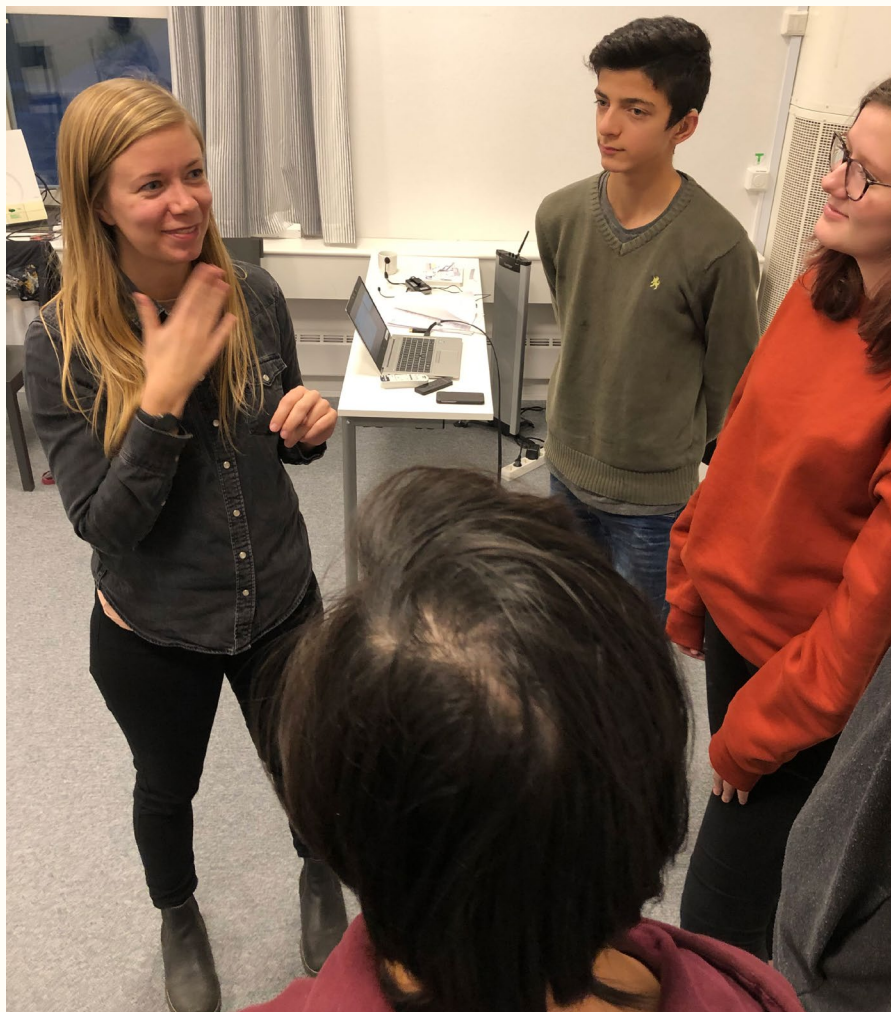
Vi vill på olika sätt stärka våra elevers medvetenhet om sina rättigheter, med särskilt fokus i specialskolan på att utveckla sitt språk och sin språkliga och kulturella identitet. Barnombudet har som en del i detta tillsammans med myndighetens läromedelsavdelning utvecklat läromedel och tagit fram barnrättslektioner. Barnombudet samordnar också arbetet med elevdemokrati, till exempel med den årliga elevdemokratiträffen för våra elevråd.

”Vi ska diskutera hur vi ska få fram världens bästa skola.”

Elevernas medverkan till påverkan

– Det är mycket som tas upp på en skola som stämmer överens med vad elevrådet på en annan skola tar upp. I nationella elevrådet kan vi se och lära oss av hur de andra arbetar med frågorna, säger Catja Arvidsson. Hon är elevrådsordförande på Österåvångskolan och en av de åtta deltagarna på nationella elevrådets sammankomst i Härnösand.

Under två dagar samlas representanter från varje skolas elevråd i nationella elevrådet.

Specialskolans barnombud Jenny Nilsson i samtal med Adnan Alhafez och Catja Arvidsson

– Vi ska diskutera hur vi ska få fram världens bästa skola, berättar Jenny Nilsson, som i sin roll som barnombud har i uppdrag att utveckla elevdemokratiarbetet.

Eleverna i myndighetens tio skolor har just sammanställt de viktigaste gemensamma ärendena. Det är frågor kring tecken-

språkskompetens hos personalen och teckenspråkig miljö. Det är även om hur det är att dela skolgården med andra skolor, verksamheter på rasten och tryggheten i skolmiljön samt att eleverna vill ha möjligheten att träffa de andra eleverna i myndighetens specialskolor.

Bättre på återkoppling

– Våra skolor är unika med lärmiljöer specifikt utformade för våra målgrupper. Men en av våra utmaningar är att vi bör återkoppla mer till våra elever och se till att eleverna kommer med i beslutprocessen tidigt, säger Jenny Nilsson.

Catja och några andra representanter i elevrådet håller med.

– Det är bra att vi får lära oss om demokrati och våra rättigheter. Ofta kommer informationen fram till oss elever i sista stund när det redan är beslutat.

– Ett bra elevinflytande är otroligt viktigt för att det är eleverna som bäst vet hur deras skolvardag ser ut och vad som kan göras bättre, avslutar Jenny. ■

Text och foto: Kajsa Wirén

Catja Arvidsson, Mohamed Husein, Viggo Hellöre tar en fikapaus.

Ett ordmoln från elevrådets diskussioner

Elevers trygghet

Vi har under året arbetat med att systematisera trygghetsarbetet genom att införa trygghetssamtal och trygghetsvandringar på alla specialskolor.

Trots de insatser vi gjort, visar resultaten i vår trygghetsenkät 2019 att elevers upplevelse av trygghet har minskat sedan året innan.

- I förskoleklass till årskurs 4 svarade 81 procent av eleverna (88 procent 2018) att de upplever en trygg och säker miljö. För två av skolorna har den upplevda tryggheten ökat, resten har minskat.
- I årskurs 5–10 svarade 64 procent att de upplever en trygg och säker miljö (70 procent 2018). För tre av skolorna har den upplevda tryggheten ökat och resten har minskat.

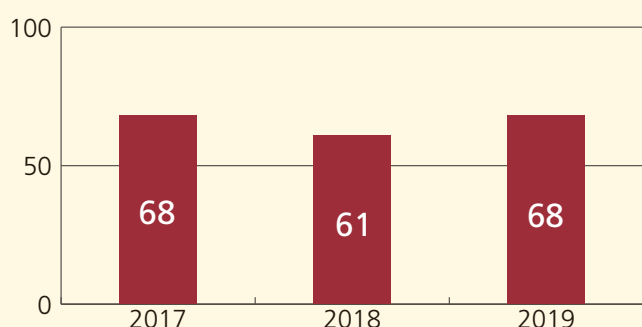
Utifrån enkätens resultat är det svårt att bedöma om det är tryggheten som minskar för alla eller otryggheten som ökar för vissa. Andelen svarande på respektive skola är för låg för att vi med säkerhet ska kunna svara på den senare frågan.

Att det finns en skillnad mellan skolornas uppfattning och elevernas bedömning kan bero på att skolornas insatser ännu inte gett avsedd effekt. Det är för tidigt att säga om genomförda aktiviteter kommer att ge önskat resultat eller inte. Eleverna har också stora möjligheter att få inflytande över arbetet med trygghet via det barnombud som utsetts. Hur tryggheten utvecklas inom specialskolan är en prioriterad fråga på myndighetsnivå.

Boendeverksamhet

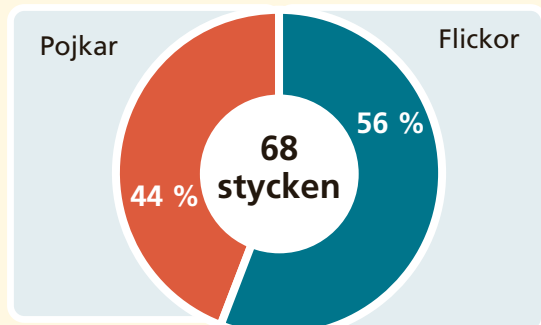
För 68 av våra elever tar det så lång tid att ta sig till specialskolan att det är bättre att veckopendla. Därför har vi boenden vid alla våra skolor utom Manillaskolan och Hällsboskolan Mälarhöjden i Stockholm.

Figur 20. Antal elever i boende.

Källa: Inrapportering till SCB

Figur 21. Fördelning flickor och pojkar i boende

Källa: Inrapportering till SCB

Efter en mindre nedgång under förra året har antalet boendeelever ökat något. Det är svårt att se något mönster över tid att dra slutsatser utifrån. Den största andelen boendeelever nu är elever som går i årskurs 7 och uppåt. Könsfördelningen har varierat något över en treårsperiod. Könsfördelningen 2018 var 46 procent flickor och 54 procent pojkar och 2017 50 procent flickor och 50 procent pojkar. Det är svårt att se något mönster över tid att dra slutsatser utifrån.

Kvalitetsarbetet i boendeverksamheten

Vi har genomfört det sista året i den treåriga satsningen på kompetensutveckling för boendepersonal. Fokus i år har varit en intern föreskrift för boendeverksamheten. Innehållet i föreskriften är kopplad till vår interna målbild. Enligt enkäten i uppföljningen av årets kompetensutveckling ser vi att det är tydligt att detta dokument är känt bland boendepersonalen och vi ser också att den kunskapen speglar av sig i personalens arbete och i det egna arbetet på respektive skola.

Annat som kan ses i enkätsvaren efter fortbildningen är att alla boenden nu har utvecklat rutiner för dagordning, planering, genomförande, uppföljning, utvärdering och dokumentation av verksamheten. Samtlig personal är dessutom positiv till och ser fördelarna med att samla dokument digitalt. Det gör det enkelt att få överblick över exempelvis frånvaro samt att lägga till punkter på en dagordning. Många upplever också att det är tidsbesparande och att rutinerna blir tydligare.

Genom ett gemensamt arbetsrum i vårt intranät har alla nu tillgång till styrdokument, material från kompetensutvecklingsdagar, förslag till mallar, planeringar, utvärderingar, individuella målplaneringar, årshjul med mera. Arbetsrummet fungerar som en kunskapsbank och för utbyte av erfarenheter.

Ökad nöjdhet bland elever och vårdnadshavare

Ur elevenkäten kan vi utläsa att andelen elever i årskurserna 5–10 som upplever ett boende av hög kvalitet har ökat från 60 procent 2018 till 68 procent 2019. Ökningen visar tydligt att de kompetensutvecklingsinsatser som gjorts under tre år har börjat ge effekt, även om den ännu inte syns lika tydligt på alla enskilda skolor. 22 av 25 svarande vårdnadshavare, svarade ja på frågan om eleven trivs i elevboendet.

Gladare barn på Tallens elevboende

Cecilie Georgiew, på bilden nedan, arbetar som boendepersonal på elevboendet Tallen i Örebro. Här har eleverna sin vardag när de tar taxin till boendet efter skoldagen på Birgittaskolan och Åsbackaskolan i Örebro.

Vardagen innebär bland annat att var delaktig i matlagningen, att kunna rutiner för att sköta sin hygien och att ha en givande fritid. Elever och personal sover över på boendet måndag till fredag.

– **De som bor hos oss** har stora behov av struktur. Vi som jobbar här på Tallen har jobbat mycket under året med att skapa rutiner och strukturer. Bildstöd som visar i vilken ordning saker ska ske och vem som arbetar är ett exempel, förklarar Cecilie.

Att anpassa innehållet i verksamheten utifrån elevernas behov är en del i vardagen. Cecilie berättar med ett stort leende om intresset för slime. Med hjälp av bildstöd kom personal och elev till slut fram till att eleven ville göra slime. Då var det en självklarhet att börja med det i köket. Andra på Tallens boende har Pokémon som intresse och är ute och promenerar och samlar dessa varelser i mobiltelefonen. Att måla, att gå till biblioteket och att titta på tv är också populära aktiviteter.

– **Vi lyssnar in vad eleverna vill** utifrån deras förmåga att kunna uttrycka sig. Vissa har bildstöd för att uttrycka sina intressen. En annan elev hos oss tecknar. Vi har också en elev som förstår oss, men har svårt att uttrycka sig och visar med sitt kroppsspråk vad som intresserar.

Under året har Cecilie och hennes fyra kollegor tillsammans utvecklat sitt arbete med att skapa struktur och rutiner.

– **Det har varit kul** att utveckla vårt arbete. Vi är ett bra team som jobbar här och bra överlämningar är viktigt för att vardagen ska fungera. Vi har börjat med strukturpärmar och att tydligt visa rutiner för våra elever. Vi ser ett lugn hos eleverna nu. Rutinerna gör att våra elever blir gladare, avslutar Cecilie. ■

Text: **Anna Rosenberg**

Foto: **Kicki Nilsson**

Så har Tallen utvecklat sin verksamhet

Personalen på elevboendet Tallen har målmedvetet utvecklat verksamheten under det gångna året. Genom den treåriga kompetensutvecklingen för all boendepersonal inom myndighetens specialskolor har gruppen utvecklat sitt arbetssätt. Med en tydlig struktur och tydliga mål skapas rutiner så att personalen drar åt samma håll.

Elevboendet har nu fasta rutiner för planering, genomförande, uppföljning och utvärdering av aktiviteter. Elevboendet har upprättat ett arbetsrum för dagboksanteckningar, minnesanteckningar, individuella målplaneringar och andra rutiner så att det är lättillgängligt för Tallens personal.

Utåtriktad utbildning – på deltid och fjärr

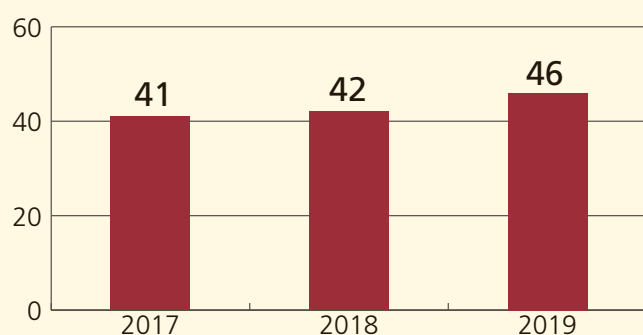
Svenskt teckenspråk för elever i grundskolan – deltidstudier

Genom deltidstudier kan elever som är döva eller har en hörselnedsättning få undervisning i och på svenskt teckenspråk i specialskolan. Det erbjuds på regionala skolor och Åsbackaskolan.

Syftet med deltidstudier är att elever som tillhör målgruppen och går i grundskolan

- får möjlighet att lära sig teckenspråk
- får möjlighet att delta i undervisning på teckenspråk i en tvåspråkig skola med teckenspråkig miljö
- får träffa andra som möter samma utmaningar i vardagen utifrån hörselnedsättningen.

Figur 22. Antal elever i deltidstudier

Källa IST Analys

Antalet deltidselever har ökat något det senaste året. De flesta deltidseleverna tillhör Kristinaskolans upptagningsområde. Deltidstudier startade där och de har under en längre tid haft den största andelen deltidselever.

Hur deltidstudier genomförs ser olika ut. På vissa skolor går det till så att eleverna kommer en vecka per termin till skolan, på andra en till två dagar per vecka. Eleven har en gruppstillhörighet med en av skolans klasser där eleven deltar i viss undervisning. Eleverna som kommer får också gruppundervisning i teckenspråk och vissa andra ämnen med undervisning på teckenspråk. De har också med sig en del eget skolarbete från hemskolan som de arbetar med, och får då stöd på teckenspråk med det arbetet.

För att språkutvecklingen ska ske kontinuerligt erbjuds dessa elever också att delta i fjärrundervisningen en lektion per vecka. Det är också möjligt att vara deltidselev enbart via fjärrundervisning, men rekommendationen är att delta både i fjärr och på skolan.

Lärarna beskriver att de kan se att elever som också får en lektion i veckan utvecklar sitt teckenspråk och använder det i större utsträckning på plats än tidigare. Det är intressanta iakttagelser. Vi har ännu inte djupare undersökt effekten av fjärrundervisningen.

Undervisning i svenskt teckenspråk når hela landet – fjärrundervisning

Med vår fjärrundervisning i svenskt teckenspråk kan elever få regelbunden teckenspråksundervisning – oavsett var i Sverige de bor.

Syftet med fjärrundervisningen är att ge eleverna

- en regelbunden undervisning i svenskt teckenspråk
- tätare social kontakt med andra som använder svenskt teckenspråk
- ökade möjligheter att själva kunna välja språk utifrån situation och behov.

Vi erbjuder fjärrundervisning i svenskt teckenspråk till elever i årskurs 1–9 som

- är döva eller har en hörselnedsättning och tillhör specialskolans målgrupp
- har syskon som är döva eller har en hörselnedsättning och tillhör specialskolans målgrupp
- har föräldrar som är döva eller har en hörselnedsättning.

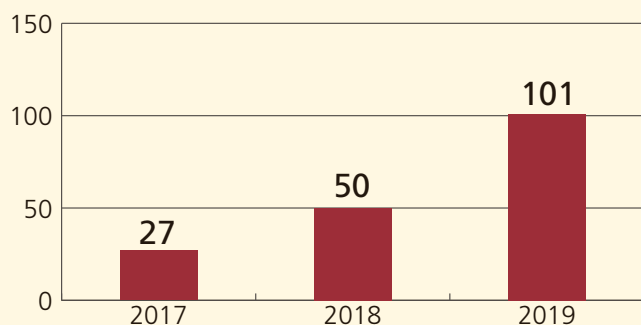
Undervisningen bygger på kursplaner och ramkursplaner för respektive målgrupp:

- Elever som är döva eller har en hörselnedsättning läser enligt Läroplan för specialskolan Lgr 11.
- Syskon till elever som är döva eller har en hörselnedsättning och barn till döva (CODA) läser enligt ramkursplanen för syskon och coda inom specialskolan.

Vi erbjuder elever i fjärrundervisningen att komma till en regional specialskola, till exempel genom deltidstudier eller teckenspråksveckor för syskon och barn till föräldrar som är döva eller har en hörselnedsättning.

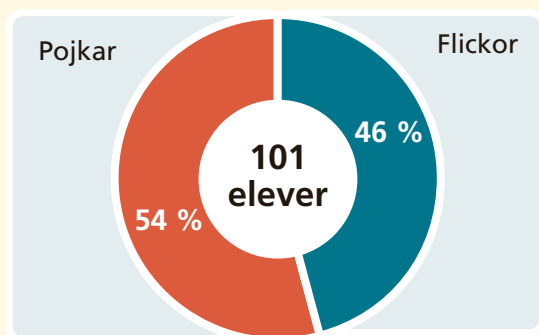
Efterfrågat erbjudande

Figur 23. Antal elever i fjärrundervisning

Källa: Extens

Figur 24. Fördelning pojkar och flickor i fjärrundervisning

Det senaste året har antalet elever vuxit från cirka 50 elever 2018 till cirka 100 elever i oktober i år. Årets könsfördelning är relativt jämn. På grund av vissa brister i statistiken kan inte könsfördelningen från tidigare år redovisas. Vi ser en fortsatt stor efterfrågan för fjärrundervisningen. Från hösten 2018 blev erbjudandet nationellt för deltidselever i specialskolan och målgruppen utökades till att även innefatta syskon och barn till döva. 57 av eleverna hör till den gruppen och bidrar till den stora ökningen av elevantalet mellan 2018–2019.

Hanteringen av ansökningar har varit och är fortfarande under utveckling, vilket har medfört viss inkonsekvens i vilka uppgifter som samlats in

och vid vilka tidpunkter. Från och med 2019 är brytdatum samma som för elever inom övriga myndigheten, det vill säga 15 oktober. Nu har också elevgruppen blivit så pass stor att vi kan börja redovisa fördelningen pojkar och flickor.

Ökad kvalitet och tillgänglighet

Fjärrundervisningen i svenskt teckenspråk är en viktig del av vårt strategiska arbete mot en framtidsorienterad och utmanande pedagogik och en möjlighet att framöver göra teckenspråksundervisning tillgänglig för ännu fler elever runt om i landet.

Undervisningsformen är förhållandevis ny och på olika håll i landet pågår utveckling av såväl organisation och struktur som pedagogik och didaktik i fjärrundervisning. Utmaningar att lösa är till exempel att göra undervisningen tillgänglig för elever med synnedsättning eller med funktionsnedsättningar som innebär koncentrationssvårigheter.

Ifous (Ifous – innovation, forskning och utveckling i skola och förskola) konstaterar i sin rapport Fjärrundervisning – bättre utsikter för fler elever att ”det råder brist på kunskap om effekter av fjärr- och distansundervisning på elevers kunskapsutveckling. Ett skäl till detta är att sådan undervisning varit tillåten i högst begränsad form och omfattning, varför möjligheterna till forskningsstudier varit små. De konstaterar också att det även behövs beprövad erfarenhet på området. För det krävs ett utvecklingsarbete av de verksamma inom skolan – i samverkan med forskare.”

Vi delar denna bild av behovet av ökad kunskap om fjärrundervisningens effekter och ser stor potential i undervisningsformen. Samtidigt som fjärrundervisningen gör teckenspråksundervisning tillgänglig för elever runt om i landet, får vi möjligheter att testa, utvärdera och utveckla ändamålsenliga pedagogiska metoder och didaktiska grepp för att utveckla elevers språkkunskaper i en helt digital miljö.

Teckenspråk syskon och CODA

Teckenspråksutbildning för barn som använder teckenspråk hemma.

Teckenspråk syskon och CODA (Children of deaf adults) är myndighetens erbjudande av utbildning i svenskt teckenspråk för barn som går i grundskolan eller gymnasiet och använder teckenspråk hemma. Med syskon avses de elever som har syskon som är döva eller har en hörselnedsättning. CODA är elever som har föräldrar som är döva eller har en hörselnedsättning.

Erbjudandet gäller både nybörjare och de som redan använder språket. Undervisningen genomförs både i klassrum och som fjärrundervisning.

Syftet med undervisningen är att:

- utveckla förmågan att formulera sig och kommunicera på teckenspråk,
- använda teckenspråket i olika situationer,
- reflektera över livsvillkoren för personer som är döva eller har hörselnedsättning ur ett historiskt och kulturellt perspektiv.

Vi erbjuder undervisning i svenskt teckenspråk till elever i grundskolan och gymnasiet som:

- är syskon till barn som är döva eller har en hörselnedsättning,
- är barn till föräldrar som är döva eller har en hörselnedsättning.

Undervisning i klassrum och fjärrundervisning.

Undervisningen bygger på de båda ramkursplanerna för målgrupperna. Kurserna ges i de flesta fall på våra regionala specialskolor och Åsbackaskolan, som en kursvecka per termin. För elever i åk 1–9 finns nu också möjligheten att få undervisningen som fjärrundervisning en lektion i veckan. Detta sker antingen enbart eller i kombination med kursveckor.

Undervisningen i ett klassrum under kursveckor och fjärrundervisning är viktiga komplement till varandra.

I båda undervisningsformerna ges teckenspråkslektioner med fokus på teckenförråd, grammatik, teckenspråkets uppbyggnad, turtagning, dövhistoria, dövkultur med mera enligt ramkursplanerna. Fjärrundervisningen gör att fler kan få tillgång till

teckenspråksundervisning. När undervisningen sker i ett klassrum är alla elever på samma plats. Klassrummet ger möjligheter att arbeta praktiskt med teckenspråket som ett komplement till teoretisk språkundervisning. När eleverna träffas ökar också förutsättningar för gemensamma samtal som kan beröra identitet som syskon eller CODA. Då kan gruppen tillsammans samtala om saker som hur det är att ha ett dövt syskon, jämföra erfarenheter med att ha vårdnadshavare som använder teckenspråk och vad det kan betyda i samspel med kamrater.

Andra fördelar med att vara i skolan på kursveckor är att elever får vistas i en teckenspråkig miljö, ta del av syskons vardag och träffa andra elever som också har syskon eller föräldrar som är döva eller har en hörselnedsättning.

När allt fler, kan göra mer!

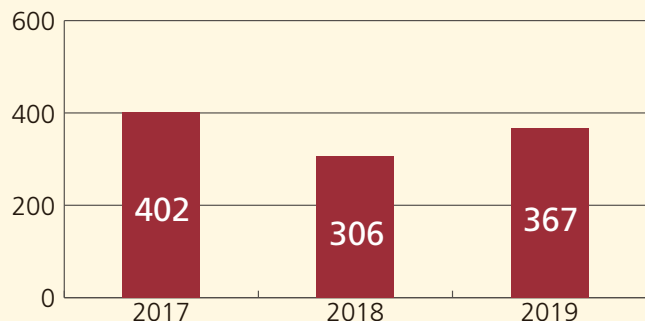
Elevantalet har i år återigen ökat, efter en tids nedgång. Utöver en ökning av elever som kommer till de kurser som anordnas på skolorna, kan vi också se att det kommit till elever som deltar endast genom fjärrundervisningen. Under 2019 är det 57 elever som deltar via fjärrundervisningen. Vår egen analys av utbud och efterfrågan visar dock på potential att öka antalet deltagare ytterligare.

När vi analyserade vårt utbud och målgruppens efterfrågan, blev det tydligt för oss att antalet kursveckor och antalet elever varierar mycket mellan våra skolor. Även mellan målgrupperna syskon och CODA finns stora variationer vad gäller antal elever. Några skolor har många elever i CODA men få i syskon och på andra skolor är det tvärt om.

Skillnaderna varierar på ett sätt som vi inte direkt kan koppla ihop med storlek på skolor eller upptagningsområde. I områden med stor befolk-

ningsmängd och stort antal personer med hörselnedsättning och dövhet, kan vi ändå ha få elever och kursveckor i verksamheten.

Figur 25. Antal elever i teckenspråk för syskon och CODA

Källa: Specialpedagogiska skolmyndigheten. Könsuppdelad statistik har inte samlats in.

När vi undersökt vad som uppfattas som hinder för eleven att delta, finns också variationer. I vissa upptagningsområden uppfattas avstånd till skolan som ett stort hinder medan det inte lyfts i andra. Rädslan att komma efter i undervisningen i skolan hemma, är något som upplevs som ett större problem för att delta ju äldre eleven blir. För en del elever är tillgången till boende en förutsättning för att kunna delta i kursen.

Ökad kvalitet och tillgänglighet

Analysen visar på viktiga förutsättningar för att nå så många elever som möjligt med utbildningen. Det finns flera utvecklingsområden som kommer fram i analysen som vi behöver värdera och hantera. Målet är att alla elever som har rätt till utbildningen ska ha all information de behöver för att ta ställning till att delta eller inte samt möjlighet att delta. Fjärrundervisningen är en stor möjlighet för oss att nå ut till elever med undervisningen oberoende av bostadsort eller region. Vi kan redan nu se att den bidrar till ett ökat deltagande för målgruppen.

Nöjda elever

Andelen elever som upplever god kvalitet i undervisningen är hög. Det ser vi i enkätundersökningar som sammanställts för vårterminen 2018. De synpunkter som kommit fram för övrigt är att det finns någon eller några elever på varje skola som upplevt att det varit svårt att få arbetsro och att koncentrera sig på sina studier. Under 2019 har därför varje skola uppmärksammat detta och gjort insatser i sin verksamhet för att förbättra elevernas arbetsro.

Utbildningsminister Anna Ekström testar fjärrundervisning på Kristinaskolan.

Foto: Erika Bergman

Kostnader Specialskola

Återrapporteringskrav regleringsbrev: redovisa och analysera kostnadsutvecklingen för specialskolan samt kostnadsutvecklingen per elev.

Specialskolans uppdrag är att erbjuda utbildning till de elever som på grund av sin funktionsnedsättning eller andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller grundsärskolan. Elevgruppen är liten och finns spridd över hela landet. För sin skolgång erbjuds därför eleverna tillgång till boende och resor. Det bidrar till högre kostnader för specialskolan. Staten tar med specialskolan ett viktigt ansvar att undervisningen genomförs i en tillgänglig undervisningsmiljö för målgruppen.

Kostnadsutveckling i specialskolan totalt 2017–2019

Detta avsnitt omfattar kostnader för undervisning specialskolan utom förskoleklass, fritidshem, boende och teckenspråk syskon och CODA inklusive all overhead. Total kostnad omfattar alla specialskolans verksamheter.

Kostnaderna ökar för specialskolan, både vad gäller den totala kostnaden och kostnaden per elev. Kostnadsökningen kan till stora delar härledas till undervisningen där behörighetsförstärkning bland lärare, SYV och elevhälsa står för en del av ökningen. Även skolskjutsar och lokalkostnader bidrar till ökade kostnader. Principen för fördelning av myndighetsövergripande kostnader till myndighets olika verksamheter har förändrats mellan 2018 och 2019. Se vidare avsnittet Kostnader, intäkter och avgiftsbelagd verksamhet. Den nya fördelningsprincipen har inneburit att specialskola som helhet har belastats med jämförelsevis högre andel myndighetsövergripande kostnader detta år.

De verksamheter som påverkats mest av förändrade principer för kostnadsfördelning är undervisning, boendeverksamhet samt teckenspråk syskon och CODA.

Tabell 13. Kostnadsutveckling för undervisning och specialskolan totalt

Kostnader tkr	2019	2018	2017
Kostnad för undervisning	528 862	454 321	415 387
Kostnad för förskoleklass	11 900	8 215	8 533
Kostnad för fritidshem	45 225	43 586	43 086
Kostnad för boende	63 431	97 550	94 612
Kostnad för teckenspråk syskon	3 308	6 694	6 872
Kostnad för specialskolan totalt	652 726	610 366	568 491
<i>Varav kostnad för elevresor</i>	<i>46 723</i>	<i>42 143</i>	<i>41 588</i>

Kostnadsutveckling per elev 2017–2019

Antalet elever har ökat med 6 procent sedan föregående år, medan kostnaden per elev har ökat med närmare 10 procent. Flera samverkande faktorer har bidragit till detta. Kostnadsutvecklingen inom skolväsendet har de senaste åren varit högre än den genomsnittliga kostnadsutvecklingen i övriga statsförvaltningen, detta framgår av skolindex. Förändrade principer för fördelning av myndighetsövergripande kostnader har också medfört att specialskolans andel av dessa kostnader ökat, i synnerhet inom undervisningen.

Tabell 14. Kostnader för undervisning per elev

Kostnader tkr	2019	2018	2017
Kostnader för undervisning	528 862	454 321	415 387
Antal elever	699	659	650
Kostnad per elevplats	757	689	639

Tabell 15. Varav kostnader för elevresor per elev

Kostnader tkr	2019	2018	2017
Kostnad totalt	46 723	42 143	41 588
Antal elever som omfattas	691	648	633
Kostnad per elev	68	65	66

Elevresor utgör en stor andel av de totala kostnaderna för undervisning i specialskolan och har totalt sett ökat. Antalet elever som omfattas av resorna har ökat tydligt, men kostnaden per elev har ändå ökat något. Under 2019 tecknades nya avtal för skolskjutsar, vilket för flera skolor bidragit till ökade kostnader.

Tabell 16. Kostnader för förskoleklass per elev

Kostnader tkr	2019	2018	2017
Kostnad för förskoleklass	11 900	8 215	8 533
Antal elever i förskoleklass	50	34	26
Kostnad förskoleklass/elev	238	242	328

Tabell 17. Kostnader för fritidshem per elev

Kostnader tkr	2019	2018	2017
Kostnad för fritidshem	45 225	43 586	43 086
Antal elever i fritidshem	285	257	253
Kostnad fritidshem/elev	159	170	170

De totala kostnaderna för förskoleklass har ökat kraftigt sedan föregående år. Det är direkt kopplat till en volymökning i verksamheten. Kostnaden per elev har på grund av elevökningen ändå minskat något. Samma utveckling ser vi inom fritidshemsverksamheten, där ett ökat elevantal gör att kostnad per elev minskat med över 6 procent.

Tabell 18. Kostnader för boendeverksamhet per elev

Kostnader tkr	2019	2018	2017
Kostnad i boendet totalt	63 431	97 550	94 612
Antal elever som omfattas	68	61	68
Kostnad per boendeelev	932	1 599	1 391

Totala kostnader för boendet har minskat kraftigt, samtidigt som antalet elever i verksamheten ökat något. Detta sammantaget ger effekten att kostnaden per boendeelev har minskat med över 40 procent. Huvudskälet till verksamhetens kostnadsminskning är att boendets andel av de myndighetsövergripande kostnaderna har minskat tydligt jämfört med föregående år. Se även avsnittet Kostnader, intäkter och avgiftsbelagd verksamhet.

Tabell 19. Kostnader för teckenspråk syskon/ CODA per elev

Kostnader tkr	2019	2018	2017
Kostnader totalt	3 308	6 694	6 872
Antal elever som omfattas	367	306	402
Kostnad per elev	9	22	17

För teckenspråk för syskon och CODA gäller att de totala kostnaderna minskat med i stort sett hälften samtidigt som elevantalet ökat. Därigenom har kostnaden per elev mer än halverats. Även i denna verksamhet gäller att huvudskälet till minskningen är förändrade principer för fördelning av myndighetsövergripande kostnader.

Sprida kunskap om villkoren för våra målgrupper

Vi sammanställer och sprider forskningsresultat och kunskap

Resultat av forskningen inom det specialpedagogiska området sprider vi på flera olika sätt: vår tidning Lika värde, via frukostseminarier på aktuella teman där olika forskningsresultat diskuteras, eller via rådgivare som arbetar med stöd och vägledning till skolhuvudmän utifrån den kunskap som finns inom det specialpedagogiska området. Kunskapsspridningen sker även via möten, webbplatsen och vår nya podd.

Intern kurs för medarbetare

Vi arbetar också systematiskt med att internt utveckla former för ett forskningsbaserat arbetssätt som bygger på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Under året har vi erbjudit medarbetarna en intern kurs om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Cirka 50 medarbetare har gått kursen.

Ett utvecklingsår för vår forskningsspridning

År 2018 började vi arbeta med att utveckla vår forskningsspridning genom ett redaktionsarbete. År 2019 har vi arbetat fram nya former för spridning i text, både i tryck och digitalt. Forskningsresultaten riktar sig till yrkesprofessioner i hela utbildningssystemet. Inom ramen för vårt utvecklingsarbete med att sprida kunskap om resultat av forskning har vi också arbetat om delar av vår webbplats. Det har vi gjort för att bättre nå ut med ny kunskap till våra digitala besökare.

Webbplatsen spsm.se är vår viktigaste kanal för spridning

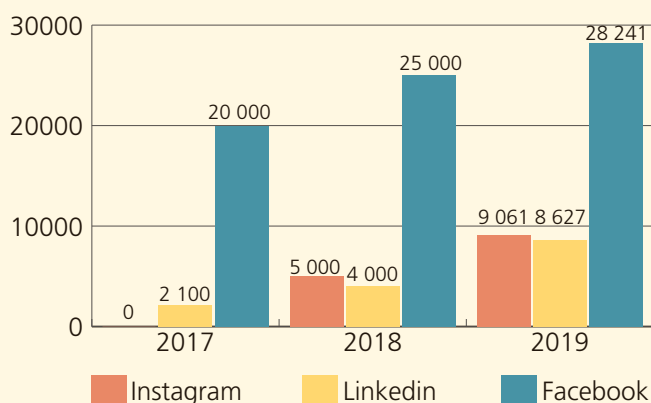
Vi ser en ökning av antalet användare på spsm.se med cirka 40 procent över en treårsperiod. Jämfört med 2018 kommer fler till spsm.se via en sökmotor som Google. Det är en följd av att spsm.se innehåller relevant material som matchar användarnas sökningar och att webbplatsen är sökmotoroptimerad. 55 procent fler av besökarna kommer från sökmotorer 2019 jämfört med 2017. Vi ser också att fler och fler besöker vår webbplats via mobiltelefon.

Vi har också ökat vårt följarantal i sociala medier, sammanlagt över 100 procent över en treårsperiod. Sociala medier är för oss ett sätt att ta myndigheten närmare lärare och specialpedagoger. Ett exempel på ett populärt innehåll är veckans filmade fråga från Fråga en rådgivare, som vi ser får en god spridning på Facebook.

Figur 26. Utvecklingen av antalet användare på webbplatsen spsm.se

Figur 27. Utvecklingen av antalet följare på sociala medier

Vårt instagramkonto startades 2018.

Hur sprider vi forskningsresultat?

Under 2019 har vi haft stort fokus på att utarbeta nya publikationsformer. Vårt syfte är att relevant forskning för det specialpedagogiska området ska nå ut till fler inom professionerna i utbildnings-systemet. Det innebär samtidigt att vi inte släppt några mer omfattande rapporter under året. Istället har vi utarbetat och påbörjat produktion av tre nya publikationsformer: forskningsutblick, FoU-häften och systematiska forskningsöversikter.

Forskningsutblick

Nytt för i år är att vi i större utsträckning för dialog med enskilda forskare och ber dem att själva sammanfatta sina forskningsresultat enligt en mall som vi tillhandahåller. Vi sprider sedan resultaten i våra kanaler. För våra forskningsutblickar kontakter vi

forskare som forskar i svensk och nordisk kontext och har publicerat forskningsartiklar i välrenommerade internationella forskningstidskrifter som publicerar ämnen som rör specialpedagogiska frågor. Under året har vi publicerat fyra forskningsutblickar från olika forskare på vår webbplats. De flesta har publicerats från september 2019 och framåt. Under år 2019 har vi haft närmare 10 000 användare på våra forskningsnyheter som främst består av forskningsutblickar. Det kan jämföras med användare på våra forskningsnyheter år 2018, innan vi började med forskningsutblickar, som var strax under 5 000 användare. Vi ser det som ett gott resultat för år 2019. Verksamheten är i ett uppbyggnadsskede och vår ambition är att kunna sprida kunskapen ytterligare nästa år.

FoU-häften

Till våra FoU-häften anlitar vi forskare som själva skriver om forskning och sina forskningsresultat inom ett specifikt område. Publikationerna ges ut som korta skrifter. Vi ger redaktörstöd och är ansvarig utgivare av publikationerna. Syftet är att förmedla forskningsresultat på ett tillgängligt sätt. De första FoU-häftena publiceras under våren 2020.

Systematiska forskningsöversikter

Vår myndighet påbörjade under år 2018 ett samarbete med Skolforskningsinstitutet gällande samverkan kring produktion och spridning av systematiska forskningsöversikter. Vårt första samarbete kommer resultera i en systematisk översikt som har fokus på hur undervisning kan utformas för elever som möter svårigheter i det sociala samspelet i ämnet idrott och hälsa. Översikten publiceras våren 2020. Skolforskningsinstitutet är huvudansvariga för att ta fram översikten och SPSM bidrar med resurser och kompetens. Under 2019 har ett nytt samarbetsprojekt påbörjats kring undervisningsformer för elever med synnedsättning. I det arbetet kommer SPSM vara huvudansvarig och Skolforskningsinstitutet bidra med resurser och kompetens.

Vi visar goda exempel i tidningen och podden Lika värde

I tidningen Lika värde berättar vi om personer och verksamheter som på olika sätt fått stöd av vår myndighet i sitt arbete. Vi gav ut tre nummer av tidningen under 2019. Den skickas ut till alla förskolor och skolor, Komvux, skolchefer och skolnämnder med flera. Det går också att prenumerera kostnadsfritt på den tryckta tidningen eller på det digitala nyhetsbrevet. Vi ser att intresset för att ta del av information från oss ökar. Antalet prenumeranter på tidningen har ökat de senaste tre åren. Att personer och verksamheter väljer att prenumerera på tidningen och det digitala nyhetsbrevet ser vi som ett tecken på att den anses läsvärd.

För att sprida goda exempel och kunskap ännu bredare startade vi podden Lika värde i maj 2019. Vi har släppt 18 avsnitt under året. Podden har haft drygt 13 000 unika nedladdningar.

Frukostseminarier

I våra frukostseminarier tar vi upp aktuella ämnen som anknyter till aktuella frågor i omvärlden och forskningen.

Under 2019 har vi genomfört fyra seminarier där vi vänder oss till beslutsfattare, verksamma i skolan, andra myndigheter, intresseorganisationer och andra påverkanspersoner. Seminarierna finns också tillgängliga på Youtube.

Ämnena 2019 var:

- Hur främjar vi närvaro och förebygger frånvaro i skolan bland elever med funktionsnedsättning?
- Hur viktiga är digitala verktyg i skolan för elever med funktionsnedsättning?
- Vad säger elever med funktionsnedsättning om trygghet, arbetsro och studiemotivation?
- Tema psykisk hälsa – hur hjälper vi unga med funktionsnedsättning som inte mår bra?

Press och media

Under året har vi fokuserat på att förtydliga och förmedla den expertkompetens som våra medarbetare har. Det arbetet har varit prioriterat och vi ser att media, framför allt fackpress för lärare och skolmedier men även nationell media, vänder sig till oss för fakta och kunskap när det gäller specialpedagogiska konsekvenser av funktionsnedsättningar.

Under året har medierapporteringen där vi medverkat dominerats av problematisk skolfrånvaro, likvärdighet inom skolan och vår etablering av samverkanskontor runt om i landet.

Foto: Åsa Rosander Greholt

European Agency for Special Needs and Inclusive Education

Specialpedagogiska skolmyndigheten representerar den svenska utbildningssektorn i det europeiska nätverket European Agency for Special Needs and Inclusive Education, European Agency.

Mångfald som utgångspunkt

Målsättningen med European Agency är att förbättra utbildningspolitik och undervisning. Förbättringar ska ske med utgångspunkt i elevers skiftande behov. European Agency arbetar med stöd till sina medlemsländer för att de ska kunna genomföra styrning som grundar sig på evidensbaserad kunskap om inkluderande utbildningssystem. Det gör de på olika sätt. Exempel på stöd:

- analys av styrdokument och tematiska projekt som länder prioriterar med experter från medlemsländerna.
- att utveckla kunskap tillsammans i frågor som berör specialpedagogik.

Utvecklingsarbetet genomförs i form av projekt. I projekten undersöks och utvecklas en fråga ur ett europeiskt perspektiv men med hänsyn till olika förutsättningar i olika medlemsländer.

Medlemsmöte i Stockholm

På medlemsmötet i Stockholm deltog cirka 70 personer från European Agencys 31 medlemsländer. Under dessa medlemsmöten får representanterna och andra medverkande tillfällen och forum för att dela sina erfarenheter. Genom European Agency skapas på så sätt en gemensam och beprövad erfarenhet som länderna kan referera till. I samband med medlemsmötet hölls ett seminarium på temat inkludering. Ett 50-tal nyckelpersoner från olika myndigheter och organisationer deltog också i seminariet.

Publikationer

Forskning om inkluderande undervisning sker inom ramen för nätverket och publiceras i rapporter. Under 2019 har över 1000 nedladdningar gjorts av dessa rapporter från webbplatsen spsm.se.

Fakta om European Agency

Ett permanent nätverk:

31 medlemsländer med kontor i Odense och Bryssel.

Finansiering:

Nätverket finansieras dels av Europeiska kommissionens Erasmus+ program och dels av medlemsländerna via en medlemsavgift som baseras på ländernas antal invånare.

Syfte:

Arbetet syftar till att stödja medlemsländernas arbete för att utveckla inkluderande utbildningssystem och att säkerställa samstämmighet mellan nationella och Europeiska Unionens prioriteringar i ET 2014–2020.

Förankring:

Projekten som genomförs utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Samverkan med aktörer som företräder våra målgrupper

Vi samverkar med myndigheter, lärosäten och intresseorganisationer

För att förbättra villkoren för våra målgrupper samverkar vi på tre olika sätt med andra aktörer.

1. **Vår expertkunskap inom det specialpedagogiska kunskapsfältet.** Det kan vara förfrågningar kring pedagogiska konsekvenser av funktionsnedsättningar inom hela utbildningssektorn.
2. **Att informera om vårt uppdrag** att skapa trygga och tillgängliga lärmiljöer, främja individens lärande att nå målen för sin utbildning oavsett funktionsförmåga.
3. **Att utveckla ett likvärdigt stöd till elever med funktionsnedsättningar** genom att delta i utvecklingsprojekt.

Nedan följer ett antal exempel på hur vi samverkat under året.

Almedalens träffpunkt Skolgården för en likvärdig skola för alla

Under Almedalsveckan i juli anordnade vi tillsammans med Skolverket, Skolinspektionen och Skolforskningsinstitutet en gemensam träffpunkt som vi kallade Skolgården. Vi genomförde aktiviteter för att lyfta aktuella skolfrågor. Utbildningsminister Anna Ekström talade på invigningen.

Skolmyndigheterna genomförde två gemensamma seminarier som handlade om hur vi skapar en likvärdig skola för alla och lärarförsörjningen. Vi hade också en utfrågning där Sveriges elevråd, SVEA, ställde frågor till de fyra myndighetscheferna. Vår myndighet bjöd även in till två egna seminarier som handlade om tillgänglig lärmiljö med fokus på neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) samt trygghet och arbetsro i skolan.

Programpunkterna filmades och direktsändes. Filmerna finns kvar att se på spsm.se samt på Facebook. Sammantaget har seminarierna visats över 17 000 gånger. Vi gör iakttagelsen att skolmyndigheterna kan få draghjälp av varandras kanaler vilket ökar genomslaget.

Foto: Åsa Rosander Greholt

Andra exempel på samverkan med myndigheter och regioner

Framtagande av digitala nationella prov.

Skolverket har i uppdrag att ta fram digitala nationella prov till 2022

och vi bidrar med vår kompetens för att elever med olika funktionsnedsättningar ska kunna genomföra proven med likvärdiga förutsättningar. Målet för vår samverkan är att så långt det är möjligt tillvarata de elevers intressen som ingår i vår myndighets målgrupper. Vår roll är att bidra med rådgivning, kunskap och stöd. Att de nationella proven blir anpassade och tillgängliga för elever med olika funktionsnedsättningar är en ännu viktigare fråga nu när de nationella proven ska väga tyngre vid betygssättning.

Målet är att alla nationella prov ska vara digitaliserade till 2023. Hösten 2018 var uppsatsdelen klar för att göra på dator. 2018–2021 ska 100 försökskolor ute i landet testa proven och skolorna är utvalda för att få så stor spridning som möjligt.

Skolor och förskolors arkitektur och gestaltad livsmiljö. Myndigheten ingår i en referensgrupp som Boverket är ansvarig för.

Boverket har i uppdrag att utveckla skolor och förskolors arkitektur och gestaltad livsmiljö. En vägledning med riktlinjer för skolans miljö skall arbetas fram. Den skall rikta sig till skolans huvudman och andra aktörer som arbetar med frågorna. Vi bidrar i detta sammanhang med kunskap om hur skolor bör vara utformade för att de skall vara tillgängliga för barn och elever med olika funktionsnedsättningar. Vårt värderingsverktyg är en viktig utgångspunkt. Effekten av denna samverkan kan bli ett gott stöd till skolhuvudmän hur de kan utveckla en mer tillgänglig lärmiljö för våra målgrupper.

Kraftsamling för psykisk hälsa

syftar till att skapa förutsättningar för ett brett, långsiktigt och

hållbart utvecklingsarbete inom området psykisk hälsa. Vi som myndighet deltar i att arbeta fram en gemensam arbetsplan inom ramen för Kraftsamlingen, SKR Psykisk Hälsa.

Exempel på samverkan med intresseorganisationer

Vi möter barn- och ungdomsorganisationer i ungdomsnätverket

Vi har inrättat ett ungdomsnätverk där frågor som berör vår verksamhet diskuteras ur ett ungdomsperspektiv. Syftet är att stärka det perspektivet i vår verksamhet. Genom forumet vill vi skapa dialog med representanter för barn- och ungdomsorganisationer, som har mycket kontakt med barn och ungdomar i våra målgrupper.

Vi möter intresseorganisationer i Nationella intresserådet

Vi har inrättat ett intresseråd där många intresseorganisationer finns representerade. Här redovisar och diskuterar vi strategiska och aktuella frågor för vår verksamhet. Intresseorganisationerna har även möjlighet att lyfta ideologiska och intressepolitiska frågeställningar.

Vårt rättighetsarbete

Rättigheter i fokus

Enligt vår instruktion ska vi integrera ett jämställdhetsperspektiv och perspektivet mänskliga rättigheter i vår verksamhet. Vi ska också analysera konsekvenserna för barn och då ta särskild hänsyn till barnets bästa enligt FN:s konvention om barnets rättigheter.

Foto: Lasse Forsberg

Vi ser ett behov av att vara en stark rättighetsaktör och agera för att våra målgrupper får en utbildning på lika villkor. Rättighetsarbetet har hög prioritet i myndigheten och ska genomsyra myndighetens arbete på alla nivåer. Vi arbetar för att aktualisera våra målgruppers rättigheter för en utbildning på lika villkor. De rättigheter som barn, elever och vuxna med funktionsnedsättning har ska främjas, tillvaratas och tillämpas i utbildningsverksamheterna. En satsning i detta arbete är att vi har utarbetat en strategi för rättighetsarbete på myndigheten. Vi har också genomfört en utbildning i analys av jämställdhetsarbetet samt utvecklat en vägledning för prövning av barnets bästa som ska användas internt.

Inriktning för rättighetsarbetet

Mänskliga rättigheter

- Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.
- Konventionen om barnets rättigheter
- Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor

Svenska lagar och mål

- Svensk skollag, förordningar och läroplaner
- Diskrimineringslagen
- Språklagen
- Förvaltningslag
- Jämställdhetspolitiska mål
- Förordning med instruktion för Specialpedagogiska skolmyndigheten

Särskilt betydelsebärande rättighetsperspektiv

- Motverka diskriminering
- Rätten till utbildning
- Rätt till språk
- Rätt till vila, fritid, lek och rekreation samt till det kulturella och konstnärliga livet
- Jämställdhet
- Tillgänglighet
- Delaktighet
- Inkludering

Återrapporteringskrav regleringsbrev:

I vårt regleringsbrev för 2019 fick vi ett särskilt uppdrag att analysera om det finns behov av att utveckla den praktiska tillämpningen av barnkonventionen inom vårt verksamhetsområde.

Utifrån vår analys har vi under året:

- utvecklat ett informationsmaterial om utgångspunkter för vårt rättighetsarbete som tydliggör att flera olika perspektiv behöver användas intersektionellt vid analys av barns rättigheter.
- utvecklat en vägledning i sju steg för hur prövning av barnets bästa kan ske inom olika verksamhetsformer.
- tagit fram en barnpanelsrapport för att tydliggöra hur elever med funktionsnedsättning upplever sin skolsituation.
- utvecklat arbetssätt och underlag inom specialskolan, såsom att använda arbetsmodellen en rättighetsbaserad skola och olika metoder som ger elever bättre möjlighet att uttrycka sina åsikter.
- genomfört frukostseminarier för att lyfta aktuella undersökningar och ny forskning samt ge uppmärksamhet till barnrättsfrågor som är viktiga för myndighetens målgrupper.¹ Nedan presenteras två av aktiviteterna mer ingående.

Sju steg för att pröva barnets bästa

Inför att barnkonventionen blir lag har myndigheten vidareutvecklat tidigare barnkonsekvensanalyser och nu tagit fram en vägledning för prövning av barnets bästa i myndighetens verksamhet. Vi gör detta för att leva upp till kravet i Barnkonventionen artikel 3: Att systematiskt göra barnets bästa till del av utredningar och beslut. Prövning av barnets bästa sker i sju steg där Barnombudsmannens riktlinjer anpassats till Specialpedagogiska skolmyndighetens uppdrag och verksamhet.

Prövning av barnets bästa ska bidra till att myndigheten i fattar bättre, barnrättsbaserade beslut samt bidra fler diskussioner om barns

rättigheter i verksamheten och bidrar till lärande för medarbetarna. Uppdraget har redovisats i särskild ordning.²

Sju steg att pröva barnets bästa

Steg 1: Beskriv ärendet där beslut ska fattas

Steg 2: Lyssna till barnet eller barnen

Steg 3: Inhämta kunskap

Steg 4: Låt barnkonventionen och funktionsrättskonventionen vägleda

Steg 5: Ta fram handlingsalternativ och analysera konsekvenser

Steg 6: Bedöm barnets bästa och lämna förslag till beslut

Steg 7: Återkoppla och utvärdera

Barnpanelsrapport

I april 2019 presenterade myndigheten sin Barnpanelsrapport "Vad säger elever med funktionsnedsättning om trygghet, studiero och studiemotivation?"³ En slutsats i rapporten är att arbete med att främja elevers trygghet i skolan gynnar både undervisning och elevernas välbefinnande under raster. Samtliga intervjuade elever lyfter också vuxnas betydelse. Under 2019 har rapporten beställts och laddats ner i 2 300 ex. Rapporten har också använts i vår interna utbildning till exempel vid stora chefsmöten. Anledningen till detta är att rapporten ger nya perspektiv och insikter i rättighetsarbetet och en tydlig lägesbild för våra målgrupper.

Myndigheten för delaktighet (MFD) har, med utgångspunkt i vår barnpanelsrapport år 2019, påbörjat en pilotstudie för att utveckla kunskapen hos skolhuvudmän om hur de kan utveckla tryggheten i skolmiljöer.

1. Specialpedagogiska skolmyndigheten (2019a) Avrapportering av uppdrag Kunskapslyft för barns rättigheter, Specialpedagogiska skolmyndigheten

2. Specialpedagogiska skolmyndigheten (2019a) Avrapportering av uppdrag Kunskapslyft för barns rättigheter, Specialpedagogiska skolmyndigheten

3. Specialpedagogiska skolmyndigheten (2019b) Barnpanelsrapport, Vad säger elever med funktionsnedsättning om trygghet, studiero och studiemotivation? Specialpedagogiska skolmyndigheten

Citat från Barnpanelsrapporten

"Det är bråkigt och det är det nästan överallt, det känns inte tryggt. När det inte är bråkigt trivs jag jättebra!" – Pojke 11 år.

"Man få mer kompisar på den här skolan än på min förra skola." – Pojke 12 år.

"Ja, jag kan bli stressad ibland. När jag inte fattar någon uppgift så kan jag jaga upp mig och börja... då gör jag inte uppgiften och bara lägger mig på bänken. Eller så går jag ut på toaletten och börjar skrika där lite tyst." – Flicka.

Återrapporteringskrav regleringsbrev, jämställdhetsintegrering

Vi hade åren 2016–2018 ett jämställdhetsintegreringsuppdrag som rapporterades i årsredovisningen år 2018. Under år 2019 har arbetet med jämställdhetsintegrering fortsatt. Analyser ur ett jämställdhetsperspektiv görs i denna årsredovisning inom ramen för presentationen av våra olika verksamheter.

Nedan följer ett urval av de aktiviteter som vi genomfört under året.

Vi har utbildat i jämställdhetsarbete

Ett led i att stärka verksamhetens möjligheter att analysera och ta fram jämställdhetsintegrerande aktiviteter har varit att under 2019 erbjuda fortsatt utbildning. Utbildningen är en påbyggnad av tidigare utbildningar i normkritik och jämställdhetsarbete som myndigheten anordnade 2018. I utbildningen som anordnades 2019 deltog ungefär 20 medarbetare från olika verksamhetsområden i myndigheten. Utbildningen fokuserade på analysförfaranden och syftar till att stärka arbetet med analys och

genomförande av jämställdhetsintegrerande aktiviteter inom olika verksamheter. Då utbildningen genomfördes hösten 2019 kan vi ännu inte återrapportera några resultat i relation till utbildningen.

Vi etablerar en rättighetskultur

I vår Målbild 2022 framgår ett tydligt fokus på rättighetsfrågorna, att vi ska vara en rättighetsaktör. Under 2019 har vi skapat förutsättningar för jämställdhetsarbetet genom att ta fram en strategisk plan för att etablera en rättighetskultur. Motorn i arbetet är förutom myndighetens ledningsgrupp en tillsatt rättighetsgrupp som har i uppdrag att driva myndighetens utveckling mot att bli en pådrivande rättighetsaktör där frågor rörande jämställdhet är en viktig del. Rättighetsgruppen utför bland annat främjande granskning och rättighetsrevision för att säkra att våra beslut, våra verksamhetsplaner och våra verksamheter har ett rättighetsperspektiv.

Personalredovisning

Personalredovisning

Resultat av myndighetens arbete med attraktiv arbetsgivare

Den viktigaste resursen för vår kunskapsbank inom specialpedagogik är våra medarbetare som arbetar för att alla barn, unga och vuxna oavsett funktionsförmåga ska få förutsättningar att nå målen för sin utbildning.

Arbetsgivarvarumärket

Vi vill erbjuda våra medarbetare ett meningsfullt arbete där vi arbetar för allas lika värde i en god arbetsplatskultur med attityder, beteenden och bemötande som grundar sig i synen att alla medarbetare och allas olika insatser och kunskaper är värdefulla.

Under de närmaste tio åren väntas en tredjedel av myndighetens medarbetare gå i pension samtidigt som rörligheten bland övriga medarbetare ökar. Det ställer stora krav på oss som myndighet att vara, och att upplevas som, en attraktiv arbetsgivare där vi både kan behålla personal och locka till oss ny personal. Myndigheten har därför arbetat aktivt de senaste två åren med vårt arbetsgivarvarumärke. Vi har bland annat vidareutvecklat vår introduktion genom att alla nyanställda genomgår en webbaserad introduktionsplan.

Under året har vi genomfört en extern kampanj om oss som arbetsgivare i form av film, annonser i tryckta och digitala kanaler samt medverkan i Anslagstavlan på Sveriges television.

Vi har uppmärksammat ett särskilt gott resultat i att vi nått presumtiva medarbetare via sociala medier och i tidningen Framtidens karriär, vilket gav en markant ökning av sidvisningar till våra lediga tjänster på spsm.se. De riktade annonserna har bidragit till att vi nått fram till lärare och spe-

ciallärare i högre grad och vi har fått fler relevanta ansökningar till de utannonserade tjänsterna.

Uppdraget att vara och att upplevas som en attraktiv arbetsgivare är ett långsiktigt arbete mot Målbild 2022. Vårt värdegrundsarbete och arbetet med ledarskapsutveckling är bärande delar. Vi har arbetat mer aktivt med lönebildningsprocessen och stärkt stödet inom lönebildningen, där fokus framförallt har varit lönepolicyn och att tydliggöra lönekriterierna i myndigheten. Ett utvecklingsarbete i samverkan med arbetstagarorganisationerna för att tydliggöra kopplingen mellan individuella mål och lönesättning har vi gjort. Exempelvis har nytt stödmaterial för bland annat medarbetarsamtal och lönesättande samtal tagits fram. Dessa kommer att användas i nästa lönerevision.

Chef och medarbetare mot Målbild 2022

I myndighetens arbete mot Målbild 2022 delas vägen mot målbilden in i tre perspektiv: organisation, ledarskap och värdegrund. Ett nytt chefs- och ledarskapsprogram och en ny chefs- och ledarskapspolicy har tagits fram med syfte att främja en tillitsbaserad styrning och ett coachande ledarskap. I chefs- och ledarskapsprogrammet Chef och medarbetare mot Målbild 2022 ingår arbete med våra värderingar och vår interna kultur som ska bygga på den statliga värdegrunden och tydligt bidra till samhällsnytta, nytta för de vi finns till för och medarbetarnytta. Därmed arbetar vi aktivt med vår värdegrund i form av dialoger och lärande utifrån

konkreta situationer i vardagen. Vi har ett arbetsätt där chefs- och ledarskapsutveckling vävs samman med värdegrundsarbetet för att bli en naturlig del i allas dagliga arbete.

Kompetensförsörjning

Vi har under året arbetat utifrån vår kompetensförsörjningspolicy, med att säkerställa att rätt kompetens finns för att fullfölja myndighetens mål och uppgifter. Enligt Statistiska Centralbyråns lärarprognos är det stor brist nationellt på lärare och speciallärare. Prognosen fram till år 2031 visar att antalet barn och ungdomar kommer att fortsätta öka, vilket medför ett växande behov av lärare.

Tabell 20. Våra viktiga medarbetare

	2019		2018		2017	
Kompetenser	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Kärnverksamhet	739	192	695	186	709	199
Ledning	53	21	45	18	45	19
Stödverksamhet	156	67	166	68	156	61
Totalt	948	280	906	272	910	279
Totalsumma	1 228		1 178		1 189	

Källa: Unit 4 Business world

Under 2019 har också 175 (202) personer haft en timanställning inom myndigheten motsvarande 20 (15) årsarbetare.

Från och med 2019 har statistik tagits fram för helt kalenderår, jämfört med tidigare intervall som var 16 oktober till och med 15 oktober.

Marika Habbe och Liselotte Maurex.

Foto: Annelie Westlund

Myndigheten har det senaste året ökat med 50 medarbetare totalt. Ökningen beror främst på att antal medarbetare inom kärnverksamheten har ökat med 50 personer. Även inom ledning har en ökning skett med 11 personer. Däremot har det skett en minskning inom stödverksamheten med 11 personer. Under 2019 var andelen kvinnor 77 procent och män 23 procent. Dessa siffror följer exakt samma mönster som för både 2017 och 2018. Andelen kvinnor i ledningsposition har 2019 ökat jämfört med tidigare år.

Tabell 21. Personalomsättning

Personalomsättning i procent		
2019	2018	2017
12,0	13,0	13,0

Personalomsättningen är något lägre jämfört med föregående år. Myndighetens personalomsättning ligger också något under personalomsättningen inom den kommunala utbildningssektorn som enligt Sveriges Kommuner och Regioner var 14 procent år 2018. Under 2019 avslutade 150 (169 stycken 2018) medarbetare sin anställning hos oss, varav 33 (25 stycken 2018) på grund av pensionsavgång. I en undersökning som vi genomförde 2018 avseende arbetsgivarvarumärket, framkom att nyanställda i lägre utsträckning än sina mer erfarna kollegor tror att de kommer att arbeta kvar på myndigheten om tre år.

Foto: Jannice Thelander, Fröken Fotograf.

Delar av myndighetens ledningsgrupp: Patrik Granström, Aurora Lindberg, Per Ekström, Åsa Vikström, Fredrik Malmberg och Eva-Li Littorin.

Vi gör uppföljningar av varför medarbetare avslutar sin anställning hos oss för att kunna analysera strukturella orsaker inom myndigheten.

Förutom avslutsenkäten är medarbetarundersökning en annan metod för att ta reda på om våra medarbetare upplever myndigheten som en attraktiv arbetsgivare. Under 2018 fattade myndigheten beslut om att genomföra medarbetarundersökning under våren 2019. Med anledning av den förstärkta dataskyddslagstiftningen har arbetet försenats och undersökningen genomförs i början av 2020.

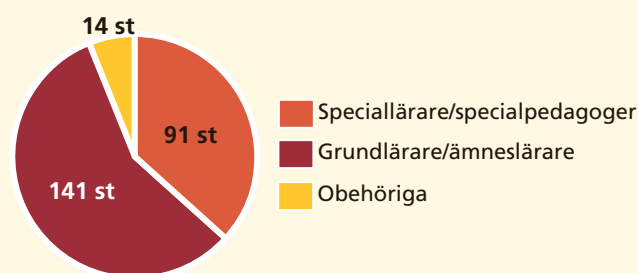
Arbetet med att säkra kompetensförsörjningen måste även fortsättningsvis syfta till att minska personalomsättningen.

Ändringen i behörighetsförordningen hjälper oss i specialskolan att vara en attraktiv arbetsgivare

Den nya förordningen om ändring i behörighetsförordningen (SFS:1498), trädde i kraft 1 augusti 2018. Syftet med förändringen i behörighetsförordningen var att säkerställa att eleverna i specialskolan får behöriga lärare som kan anställas utan tidsbegränsning. Förändringen i förordningen gör det möjligt att i vissa fall tillsvidareanställa lärare utan speciallärarutbildning.

Vår statistik visar att vi till höstterminen 2019 har ökat med 41 tillsvidareanställda lärare jämfört med föregående års hösttermin, vilket kan bidra till en högre lärarkontinuitet för våra elever inom specialskolan.

Figur 28. Tillsvidareanställda lärare.

Av de 246 tillsvidareanställda är det:

- 91 (37 procent) som är behöriga speciallärare alternativt specialpedagoger,
- 141 (57 procent) som är behöriga grundlärare/ämneslärare och
- 14 (6 procent) som är obehöriga lärare.

Av de obehöriga tillsvidareanställda lärarna har sex en anställning som annan befattning i myndigheten men har arbetat som lärare delvis under året. Andra hade en tillsvidareanställning innan behörighetsförordningen började gälla. Andelen lärare i pågående kompetensutveckling är 27 medarbetare (11 procent) och innefattar dels speciallärare som kompletterar sin speciallärarexamen mot ytterligare en specialisering och lärare som genomgår utbildning till speciallärare.

Arbetsmiljö

Vi strävar efter att ständigt utveckla arbetsmiljön och på så sätt bidra till att våra medarbetare har ett hållbart arbetsliv.

Under 2019 tog vi fram en ny myndighetsgemensam arbetsmiljö- och likabehandlingspolicy. Den nya policyn beskriver hur arbetsförhållandena i verksamheterna ska vara samt vilka målsättningar myndigheten har gällande arbetsmiljö- och likabehandlingsarbetet. En av målsättningarna under de tre kommande åren är att minska sjuktalen. Under året har stödet till chefer stärkts dels för att uppmärksamma tidiga signaler på ohälsa och dels för att arbeta systematiskt med rehabilitering.

Utbildning i organisatorisk och social arbetsmiljö

Under året har vi fortsatt satsningen med intern utbildning i form av en studiecirkel i organisatorisk och social arbetsmiljö för samtliga medarbetare. Syftet med utbildningen är att alla medarbetare ska erhålla grundläggande kunskaper i AFS 2015:4 kopplat till myndighetens egna dokument inom arbetsmiljö- och likabehandlingsområdet. Ett annat mål med satsningen är att skapa förutsättningar för ökad delaktighet och förbättringsarbete på alla nivåer gällande arbetsmiljö och likabehandling.

Anna Swärd och Pia Rehn Bergander

Foto: Åsa Rosander Greholt

Sjukfrånvaron har minskat

Tabell 22. Sjukfrånvaro

Sjukfrånvaro	2019	2018	2017
Total sjukfrånvaro	5,1	5,5	5,6
Långtidssjukfrånvaro – andel av total sjukfrånvaro	40,4	44,4	47,7
Kvinnors sjukfrånvaro	5,3	6,1	6,3
Mäns sjukfrånvaro	4,4	3,8	3,2
Alla yngre än 30 år	8,1	8,4	6,9
Alla mellan 30 och 49 år	4,8	5,3	6,3
Alla 50 år eller äldre	4,9	5,4	4,9

Källa: Unit4 Business World.
Jämförelsesiffror för 2018 är rättade

I underlaget för sjukfrånvaro ingår personal som under året varit anställda med månadslön. Sjukfrånvaron för samtliga medarbetare under 2019 har minskat, från 5,5 procent 2018 till 5,1 procent 2019. Männens sjukfrånvaro har ökat men kvinnors sjukfrånvaro har minskat jämfört med föregående år.

Andelen med sjukfrånvaro mer än 60 dagar har också minskat något jämfört med föregående år. Minskningen gäller för både kvinnor och män. Den största gruppen med lång sjukfrånvaro finns i åldersgruppen äldre än 50 år.

De framgångsfaktorer som lyfts fram i vår uppföljning av sjukfrånvaron är bland annat goda former för facklig samverkan, tjänsten Sjuk och Frisk som gör det lättare för chefer att agera på frånvaro snabbt samt ett kontinuerligt systematiskt arbetsmiljöarbete.

I årsredovisningen 2018 redogjorde myndigheten för att den högsta sjukfrånvaron fanns inom speci-alskolan och redovisade då att utvecklingsgrupper skulle formeras för att förbättra arbetsmiljön och minska sjukfrånvaron. I och med den nya organisationen skedde ett omtag vad gäller arbetet med arbetsmiljön inom det som då blev Verksamhetsområde Specialskolan. Planerade grupper ansågs inte ändamålsenliga för arbetet med arbetsmiljön i den nya organisationen. Under 2019 har fokus lagts på att utveckla det nära samarbetet mellan chef och medarbetare för att förebygga och erbjuda stöd vid kortare och längre sjukfrånvaro.

Återrapporteringskrav regleringsbrev: Moderna beredskapsjobb i staten

Regeringen gav 2018 myndigheterna i uppdrag att införa moderna beredskapsjobb i staten. Från och med 1 januari 2019 upphörde uppdraget. Målgruppen har varit personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Nyanlända med låg utbildningsnivå har ingått i den kategorin. Under perioden anställde myndigheten nio

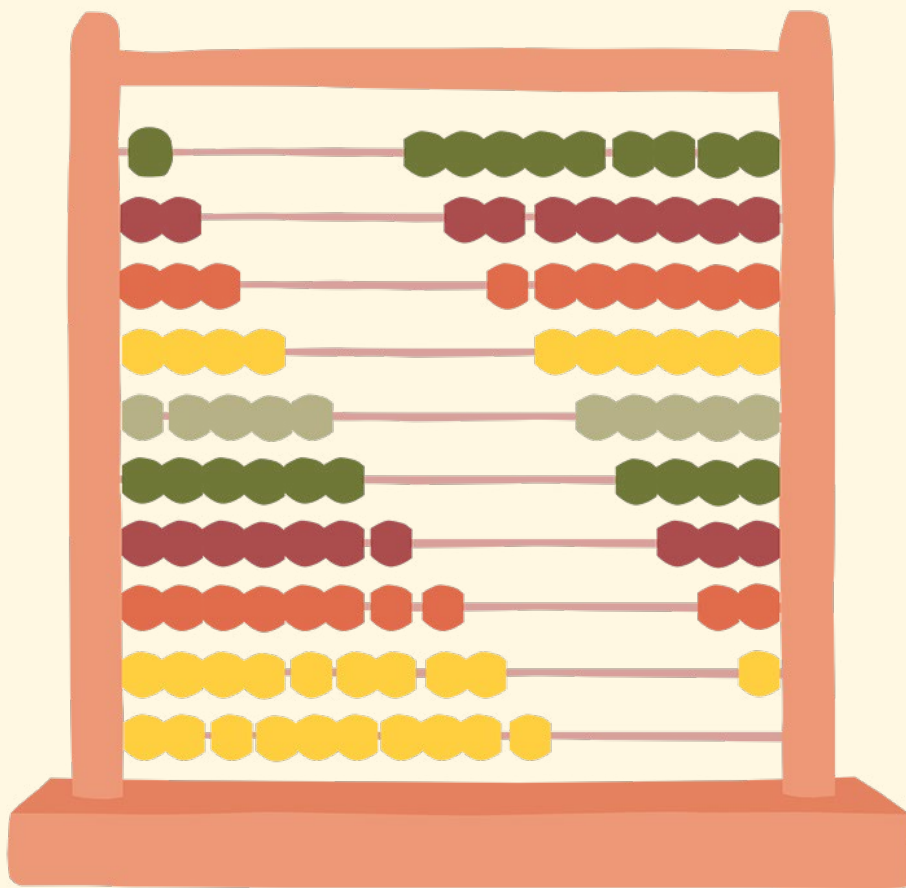
medarbetare inom ramen för moderna beredskapsjobb i staten, varav två medarbetare 2019-12-31 kvarstår i modernt beredskapsjobb hos oss tills anställningen upphör. Vi har erbjudit fortsatt anställning till tre av medarbetarna när deras anställning via modernt beredskapsjobb har upphört.

Referens personalomsättning i utbildningssektorn:

Personalen i välfärden, personalstatistik för kommuner och regioner 2018

Referens lärarprognosen: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/analyser-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/analyser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/produktrelaterat/narliggande-information/lararprognos-2017---stor-brist-pa-larare/>

Ekonomisk redovisning

Kostnader, intäkter och avgiftsbelagd verksamhet

I detta avsnitt ger vi en bild av myndighetens

- totala kostnader indelade efter verksamhet och skolform
- totala intäkter indelade efter verksamhet och finansiering.
- avgiftsbelagd verksamhet i enlighet med den budget som regeringen meddelat i regleringsbrevet.

Fördelning av kostnader och intäkter

Här redovisas och analyseras de totala kostnaderna för verksamheterna specialskola samt specialpedagogiskt stöd. En mer detaljerad redovisning och analys inom respektive verksamhet redovisas i avsnitten Kostnader specialskola respektive Kostnader specialpedagogiskt stöd.

Myndighetsövergripande kostnader, sådana kostnader som inte är direkt hänförliga till någon specifik verksamhet, har vi fördelat fullt ut på de två verksamheterna specialskola och specialpedagogiskt stöd. Från och med 2019 har principerna för kostnadsfördelning ändrats, dels eftersom en organisationsförändring har medfört ändrade förutsättningar och dels för att de nyformade verksamhetsområdena tillsammans utformat likvärdiga principer för fördelningen.

Vi kan konstatera att denna förändring har påverkat kostnadsfördelningen på så sätt att en större andel av de totala myndighetsövergripande kostnaderna belastar verksamheten specialskola nu jämfört med föregående år, även om verksamheter och fördelning inte är fullt jämförbara över tid. Jämförelsetal för kostnadsfördelningen har dock inte räknats om, eftersom vi har bedömt att det inte är möjligt att återskapa jämförelsetal framförallt med anledning av kraftigt förändrade organisatoriska förutsättningar.

I förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB) framgår att verksamhetens totala intäkter och kostnader ska fördelas enligt den indelning som myndigheten bestämmer. Vi har valt att fördela verksamhetens totala intäkter och

kostnader utifrån de två verksamhetsområden som svarar för vår kärnverksamhet.

Totala kostnader fördelade på verksamhet

Tabell 23. Kostnader fördelade på verksamhet, tkr

Verksamhet	2019	2018	2017
Specialskola	652 726	610 366	568 490
Specialpedagogiskt stöd	417 952	441 445	440 547
Totalt	1 070 678	1 051 811	1 009 037

Kostnaderna är inte helt jämförbara mellan åren på grund av en stor organisationsförändring och ändrad princip för fördelning av myndighetsövergripande kostnader. Vi kan ändå konstatera att den totala kostnadsökningen är lägre än tidigare år. Vi har arbetat aktivt med verksamhetsanpassningar inom ramen för organisationsförändringen. Stödverksamheter har hållits samlade och vi har arbetat fram en modell för att identifiera och prioritera stödet utifrån kärnverksamhetens behov.

Inom specialskolan har de totala kostnaderna ökat, vilket främst sammanhänger med en volymökning inom verksamheten. Antalet elever har ökat, liksom antalet medarbetare och i konsekvens därmed även den andel av myndighetsövergripande kostnader som fördelas till verksamheten. Av skolindex framgår också att kostnadsutvecklingen inom skolväsendet de senaste åren varit högre än i statsförvaltningen i allmänhet.

Inom specialpedagogiskt stöd har de totala kostnaderna sjunkit. En del av minskningen förklaras av den förändrade organisationsstrukturen och även av de ändrade fördelningsprinciperna för myndighetsövergripande kostnader. En underlättande faktor har också varit en stärkt intern styrning och kontroll när flera verksamheter samlats organisatoriskt och använt gemensamma verktyg och metoder.

Fördelningen av kostnader mellan prestationer inom respektive verksamhet återfinns i respektive avsnitt inom resultatredovisningen.

Totala kostnader fördelade på verksamhet och skolformer

Tabell 24. Kostnader fördelade på verksamhet och skolformer, tkr

Verksamhet	Förskola		Obligatoriska skolformer		Gymnasiet		Vuxenutbildning		Totalt	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Specialskola	0		652 726	610 366	0		0		652 726	610 366
Specialped stöd	68 944	59 681	261 649	275 541	55 255	68 659	32 104	37 564	417 952	441 445
Totalt	68 944	59 681	914 375	885 907	55 255	68 659	32 104	37 564	1 070 678	1 051 811

I vårt regleringsbrev för 2019 anges ”Av myndighetens årsredovisning ska framgå verksamheter och kostnader uppdelade på verksamhets- och skolformer”. Fördelning av kostnader på skolformer baseras på en bedömning av skolformernas omfattning inom respektive verksamhet. Inom verksamheten specialskola har ingen fördelning gjorts eftersom obligatoriska skolformer är den enda skolform som förekommer inom verksamheten. Förskoleklass, fritidshem samt teckenspråk för syskon och barn till

döva redovisas i denna fördelning inom skolformen obligatoriska skolformer. 85 (84) procent av verksamheten avser obligatoriska skolformer.

Obligatoriska skolformer utgör en fortsatt hög andel eftersom den verksamheten fortsatt ökar i volym. Gymnasieskolans andel av de totala kostnaderna har minskat tydligt. Se även avsnittet Så ger vi stöd i specialpedagogiska frågor om hur insatser riktade till förskola, gymnasiet och vuxenutbildningen planeras.

Totala intäkter fördelade på verksamhet och finansiering

Tabell 25. Intäkter fördelade på verksamhet, tkr

Verksamhet	2019		2018		2017	
	Anslag	Övriga intäkter	Anslag	Övriga intäkter	Anslag	Övriga intäkter
Specialskola	303 625	351 012	294 687	313 793	270 490	296 175
Specialped stöd	409 482	8 470	431 814	9 631	430 503	10 044
Totalt	713 107	359 482	726 501	323 424	700 993	306 219

Intäkter utöver anslag inom specialskola fortsätter att öka, vilket främst beror på att ett ökat elevantal. Elevanknutna avgiftsintäkter såsom avgift för elevplats i specialskolan samt intäkt från kommuner för assistans till elever i behov av särskilt stöd är direkt kopplat till elevantalet. Dessutom tillfaller vissa bidrag från Skolverket i den förändrade organisationen specialskolans verksamhet, medan det tidigare år delvis har redovisats även mot specialpedagogiskt stöd.

Inom specialpedagogiskt stöd fortsätter istället övriga intäkter att minska. Vissa bidragsintäkter från Skolverket som i den tidigare organisationen delvis redovisats på denna verksamhet, redovisas nu i sin helhet inom specialskolan. Tidigare år har även intäkter för en nu avslutad andrahandsuthyrning delvis redovisats mot denna verksamhet.

Avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 26. Beräknad budget samt utfall för avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras (punkt 6.1 i regleringsbrev SPSM), tkr

Verksamhet/budget RB	+/- tom 2017	+/- 2018	Int. 2019	Kostn. 2019	+/- 2019	Ack +/- utgå. 2019
Specialskola m.m. (belopp i enlighet med regleringsbrev)	-724 280	-732 000	319 000	1 053 000	-734 000	-2 190 280
Redovisat av SPSM						
Specialskola m.m (delvis täckning av kostnader) ¹	0	0	286 901	1 013 403	0	0
Förskoleklass/fritidshem (full kostnadstäckning) ²	-1 627	-1 662	58 131	57 125	1 006	-2 283
Administration av förstärkningsbidrag till folkhögskolor (full kostnadstäckning)	0	0	150	150	0	0
Totalt	-1 627	-1 662	345 182	1 070 678	1 006	-2 283

I enlighet med förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB), redovisar vi ingående och utgående resultat endast för de verksamheter där det finns krav på full kostnadstäckning. Totala intäkter 2019 överskrider budget huvudsakligen eftersom relevantalet inom specialskola fortsätter att öka, inom såväl skola som förskoleklass och fritidshem.

Förskoleklass och fritidshem som bedrivs med målet full kostnadstäckning har under året arbetat för att minska det ackumulerade negativa resultatet. Det arbetet har underlättats av den nya organisationslösning som samlat verksamheten inom ett verksamhetsområde. Verksamheten har detta år uppnått ett positivt resultat och därmed minskat det negativa ingående resultat som fanns vid årets början.

1 Enbart kostnader för 2019 redovisas då verksamheten endast delvis finansieras med avgifter. I avgiftsintäkterna inkluderas samtliga intäkter av avgifter som nämns i instruktion eller regleringsbrev (elevavgifter, assistans, läromedel, kost o inkvartering).

2 I intäkter 2019 ingår 72 tkr erhållna bidrag. I ack +/- utgå 2019 ingår totalt 152 tkr erhållna bidrag.

Resultaträkning

	Not	Utfall tkr 2019-01-01 2019-12-31	Utfall tkr 2018-01-01 2018-12-31
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	713 107	726 501
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	349 125	312 921
Intäkter av bidrag		9 139	10 079
Finansiella intäkter	3	1 218	424
Summa intäkter		1 072 589	1 049 925
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	4	-766 030	-723 806
Kostnader för lokaler		-105 474	-109 540
Övriga driftkostnader	5	-187 321	-203 973
Finansiella kostnader	6	-389	-1 731
Avskrivningar och nedskrivningar		-11 464	-12 761
Summa kostnader		-1 070 678	-1 051 811
Verksamhetsutfall		1 911	-1 886
Uppbördsverksamhet	7		
Intäkter av avgifter m.m som inte disponeras		2 139	1 758
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet		-2 139	-2 059
Saldo Uppbördsverksamhet		0	-301
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		469 364	458 486
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	8	35 158	34 722
Lämnade bidrag	9	-502 556	-493 164
Saldo Transfereringar	10	1 966	44
Årets kapitalförändring	11	3 877	-2 143

Balansräkning

	Not	Utg balans tkr 2019-12-31	Utg balans tkr 2018-12-31
Tillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	12	846	1 505
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	13	628	1 172
Summa		1 474	2 677
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	14	14 818	17 144
Maskiner, inventarier, installationer m.m	15	14 767	16 510
Summa		29 585	33 654
Finansiella anläggningstillgångar			
Andra långfristiga värdepappersinnehav	16	8 644	13 990
Summa		8 644	13 990
Varulager m.m.			
Varulager och förråd	17	1 596	1 685
Summa		1 596	1 685
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar	18	9 412	7 084
Fordringar hos andra myndigheter		12 365	12 424
Övriga kortfristiga fordringar	19	1 992	41
Summa		23 769	19 549
Periodavgränsningsposter	20		
Förutbetalda kostnader		30 591	30 385
Upplupna bidragsintäkter		419	758
Övriga upplupna intäkter		112	0
Summa		31 122	31 143
Avräkning med statsverket	21		
Avräkning med statsverket		19 619	31 025
Summa		19 619	31 025
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	22	78 956	66 016
Summa		78 956	66 016
Summa tillgångar		194 765	199 739

	Not	Utg balans tkr 2019-12-31	Utg balans tkr 2018-12-31
Kapital och skulder			
Myndighetskapital	23		
Statskapital		233	233
Balanserad kapitalförändring		2 008	4 151
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	11	3 877	-2 143
Summa		6 118	2 241
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	24	15 503	13 464
Övriga avsättningar	25	15 536	13 368
Summa		31 039	26 832
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	26	29 984	35 005
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		18 995	16 995
Leverantörsskulder		29 361	29 282
Övriga kortfristiga skulder	27	11 434	17 093
Summa		89 774	98 375
Periodavgränsningsposter	28		
Upplupna kostnader		61 568	65 618
Oförbrukade bidrag		6 266	6 273
Övriga förutbetalda intäkter		0	400
Summa		67 834	72 291
Summa kapital och skulder		194 765	199 739

Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag, tkr

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerade anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter 20190101-20191231	Utgående överföringsbelopp
15:1:5 ap.4.1 Statsbidrag till utbildning	0	13 916	0	0	13 916	13 972	-56
15:1:5 ap.4.2 Bidrag till kursdeltagare	294	1 000	0	-294	1 000	706	294
15:1:5 ap.5 Statlig ÅP-avgift för bidrag till kursdeltagare	0	88	0	0	88	88	0
16:1:3 ap.1 Specialpedagogiska skolmyndigheten	-17 461	733 350	0	0	715 889	721 709	-5 820
16:1:5 ap.2 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	9 401	13 000	0	-9 401	13 000	9 271	3 729
16:1:6 ap.1 Omvårdnadsinsatser	5 409	71 067	0	-5 409	71 067	68 758	2 309
16:1:11 ap.1 Bidrag till vissa studier	1 107	17 525	0	-1 107	17 525	14 441	3 084
16:1:20 ap.1 Särskilda insatser på skolområdet	0	163 418	0	0	163 418	162 844	574
17:14:4 ap.1 Särskilt utbildningsstöd	5 669	190 338	0	-5 669	190 338	190 832	-494
Summa anslag	4 419	1 203 702	0	-21 880	1 186 241	1 182 621	3 620

Allmänt

Anslagen har lagts in utifrån regleringsbrev och andra regeringsbeslut samt utifrån de belopp som finns redovisade i statsredovisningssystemet Hermes.

Anslagsvis

Anslag 15:1:5 ap 4.1

Disponeras av SPSM enligt regeringsbeslut U2018/04752/GV, U2018/04770/GV

Anslag 15:1:5 ap 4.2

Disponeras av SPSM enligt regeringsbeslut U2018/04752/GV, U2018/04770/GV

Anslag 15:1:5 ap 5

Disponeras av SPSM enligt regeringsbeslut U2018/04752/GV, U2018/04770/GV

Anslag 16:1:3 ap. 1

Disponeras av SPSM enligt regeringsbeslut U2018/04751/BS, U2018/04758/S

Anslag 16:1:6 ap. 1

Disponeras av SPSM enligt regeringsbeslut U2018/04751/BS, U2018/04758/S

Anslag 16:1:11 ap. 1

Disponeras av SPSM enligt regeringsbeslut U2018/04751/BS, U2018/04758/S

Anslag 16:1:20 ap.1

Disponeras av SPSM enligt regeringsbeslut U2018/04751/BS, U2018/04758/S

Anslag 17:14:4 ap.1

Disponeras av SPSM enligt regeringsbeslut U2018/03862/UF, U2018/04740/UF, U2018/04766/UF

Villkor

Anslag 16:1:3 ap 1 Specialpedagogiska skolmyndigheten

Anslagsposten får användas för Specialpedagogiska skolmyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för produktionsstöd för läromedelsframställning och visst internationellt samarbete. Utbetalat produktionsstöd: 17 753 tkr.

Återbetalda medel från bidrag med återbetalningsskyldighet ska tillföras anslaget.

Anslag 16:1:5 ap 2 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

För utgifter med anledning av uppdraget att genomföra kompetensutvecklings- och implementeringsinsatser avseende en garanti för tidiga stödin-satser i förskoleklassen, grundskolan, specialskolan och sameskolan (U2018/02959/S) får Specialpedagogiska skolmyndigheten belasta anslagsposten med 10 000 tkr. Utbetalat: 7 003 tkr.

För utgifter med anledning av uppdraget att svara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik för lärare i grundskolan, motsvarande utbildning vid särskilda ungdomshem och sameskolan (U2018/03106/S) får Specialpedagogiska skolmyndigheten belasta anslagsposten med 3 000 tkr. Utbetalat: 2 268 tkr.

Anslag 16:1:6 ap 1 Omvårdnadsinsatser

Anslagsposten får belastas med utgifter för omvårdnadsinsatser vid gymnasieskolor med utbildning som är speciellt anpassad för svårt rörelsehindrade ungdomar (Rh-anpassad utbildning).

Anslag 16:1:11 ap 1 Bidrag till vissa studier

Anslagsposten får belastas med utgifter för bidrag enligt förordningen (2007:1345) om statsbidrag vid vissa studier för personer med funktionsnedsättning.

Anslag 16:1:20 ap 1 Särskilda insatser inom skolområdet

Anslagsposten får belastas med utgifter för statsbidrag enligt förordningen (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet. Myndigheten får belasta anslagsposten med högst 2 300 tkr för stöd till utbildning för ungdomar med svår synskada vilka efter grundskolan behöver ett så kallat mellanår före starten av gymnasial utbildning.

Utbetalat: 675 tkr.

Medel får användas för utvecklingsprojekt och analyser som syftar till att öka måluppfyllelsen eller öka kunskapen om olika pedagogiska arbetssätt för barn och elever med funktionsnedsättning. Utbetalat 87 145 tkr.

Anslag 17:14:4 ap.1 Särskilt utbildningsstöd

Anslagsposten får belastas med utgifter för bidrag enligt förordningen (2011:1163) om statsbidrag för särskilt utbildningsstöd. Enligt förordningen får statsbidrag lämnas till folkhögskolor samt till universitet och högskolor. Statsbidrag till universitet och högskolor får uppgå till högst 5 580 tkr. Utbetalat: 5 580 tkr

Av anslagsbeloppet får högst 5 070 tkr användas för analyser av och utveckling av folkhögskolornas lärmiljöer. Specialpedagogiska skolmyndigheten ska i årsredovisningen särskilt redovisa en uppföljning av dessa analyser och de insatser som vidtagits. Utbetalat: 1 399 tkr.

Av anslaget får högst 4 260 tkr betalas ut som bidrag till Synskadades riksförbund (SRF) för teknisk anpassning av studiematerial. Utbetalat: 3 060 tkr. Minst 90 procent av beviljade bidrag ska avse produktionskostnader för sådan teknisk anpassning. Statsbidrag betalas ut av myndigheten efter ansökan från SRF med 50 procent under mars 2019, med 40 procent under augusti 2019 och med 10 procent när SRF lämnar slutredovisning av kostnaderna.

Övriga upplysningar

Inom anslag 16:01:6 ap.1 har ersättning för elev-hem och omvårdnad i boende respektive habilitering inbetalats av hemkommuner respektive hemregioner om totalt 35 150 tkr (34 715 tkr).

Beloppet ingår i resultaträkningens post Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag.

Ersättning har samtidigt utbetalats till skolhuvudmän med 35 677 tkr (36 114 tkr). Detta belopp ingår i resultaträkningens post Lämnade bidrag. Netto har ersättningen belastat avsnittet Transferringar 527 tkr (1 399tkr).

Redovisning mot inkomsttitel, tkr

Inkomsttitel	Inkomster
2811 Övriga inkomster	2 139

Återbetalningar av statsbidrag som avser beslut från tidigare år redovisas mot inkomsttitel 2811 Övriga inkomster. Se not 7 för fördelning av poster.

Bemyndiganden, SPSM, tkr

Anslag/Anslagsbenämning	Tilldelat bemyndigande 2019	Ingående åtaganden 2019-01-01	Utestående åtaganden 2019-12-31	Utestående åtagandens fördelning per år
				2020
16:01:6 ap.1 Omvårdnadsinsatser	35 000	33 851	34 484	34 484
Summa	35 000	33 851	34 484	34 484

Tilläggsupplysningar och noter

Bokslutskommentarer

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med 1 kap 3§ förordningen (2000:605) om myndigheters årsredovisning och budgetunderlag. SPSM:s redovisning följer god redovisningssed såsom den kommer till uttryck i ESV:s allmänna råd till 6§ bokföringsförordningen (2000:606).

Värderingsprinciper

Tillgångar/skulder och kundfordringar har tagits upp till det belopp varmed de beräknas inflyta. Skulder har tagits upp till det nominella värdet.

Värdering av omsättningstillgångar

Omsättningstillgångarna består av läromedelslager, som har värderats till hälften av försäljningsvärdet exklusive i försäljningspriset ingående distributionskostnader.

Avskrivningar

Som anläggningstillgång redovisas immateriella tillgångar, datorer, fordon, inventarier m.m. vars anskaffningsvärde är 20 tkr och däröver samt har en ekonomisk livslängd på 3 år eller längre. Förbättringsutgifter på annans fastighet redovisas som anläggningstillgång om anskaffningsvärdet 40 tkr och däröver om den förväntade nyttjandeperioden och den ekonomiska livslängden uppgår till lägst 10 år.

SPSM har fastställt följande princip avseende anläggningstillgångars ekonomiska livslängd:

Immateriella tillgångar	5 år
Servrar och nätverksutrustning	3 år
Maskiner och andra tekniska anläggningar	3 år
Övriga inventarier	5 år
Bilar och andra transportmedel	5 år
Förbättringsutgift på annans fastighet	10 år

Övriga upplysningar

Myndigheten fick under 2018 regeringsbeslut på att ett elevboende med felaktigt kontrakt måste avslutas senast augusti 2019. Detta har skett i enlighet med regeringsbeslutet och redovisas i not.

Myndigheten tillämpar 50 tkr och däröver som beloppsgräns för periodiseringar.

3 januari 2020 har varit brytdag i redovisningen. Arvode för uppdrag i insynsrådet avseende 2019 har betalats ut i januari 2020.

Principer för fördelning av myndighetsövergripande kostnader har förändrats. Se avsnitt Kostnader, intäkter och avgiftsbelagd verksamhet.

Myndighetens insynsråd

SPSM är ett enrådgivningsverk och har ett insynsråd med ledamöter utsedda av regeringen samt generaldirektören som är ordförande. Insynsrådets sammansättning har förändrats under året på grund av olika långa förordnanden. Insynsrådet har under 2019 haft tre möten, där huvudämnena varit information om myndighetens verksamhetsplanering, budget, årsredovisning, aktuella utvecklingsarbeten, rapporter och remisser samt samarbete med Skolverket och Skolinspektionen.

Ersättning till insynsrådets ledamöter har under 2019 utgått enligt följande

Mona Holmqvist	9 000 kr (ersättning avsåg ej deltagande i insynsrådet, utan annat uppdrag)
Betty Malmberg	0 kr
Gunilla Svantorp	0 kr
Per-Arne Andersson	0 kr
Sven Bölte	0 kr
Jacob Clarin	0 kr
Maria Ronsten	0 kr
Anders Runnquist	0 kr
Lottie Corrias-Näslund	0 kr

Insynsrådets ledamöter har under 2019 haft andra styrelse- och rådsuppdrag enligt följande

Betty Malmberg:

Ledamot i Riksbankens jubileumsfond, ledamot för Svenska Unescorådet samt ledamot i Insynsrådet vid länsstyrelsen i Östergötland

Gunilla Svantorp:

Ledamot i Skolverkets Insynsråd samt ledamot i Länsstyrelsen Värmlands Insynsråd

Per-Arne Andersson:

Ordförande i Ifous (Innovation forskning och utveckling i skolan) samt i styrelsen för Brf Laxöringen 15

Sven Bölte:

Ledamot i Vetenskapsrådet, SiS, Prima Psychiatri, Autism och Aspergerförbundet samt Attention. Ledamot i SB Education, ISBEA, Roche, EUNET-HYDIS, Min Stora Dag, Autism Europé, Meeting of Minds samt Psykiatrifonden.

Jacob Clarin:

Vice ordförande Sveriges Elevkårer, styrelseledamot i Sveriges Elevkårer Holding AB, styrelseledamot i Kårprofil AB, styrelse- ledamot i Sveriges Elevkårers Förlag AB, ordförande i Teatersmedjan i Blekinge samt medlem i styrgruppen för EMQ

Mona Holmqvist:

Ledamot i Vetenskapsrådet (VR) i beredningsgrupp UV-2 Lärande och kommunikation

Anders Runnquist:

Styrelseledamot i (eget) bolag Growing Places AB

Ersättning till myndighetens ledning

Ersättning till generaldirektören har under 2019 utgått med 1 272 489 kr, varav 12 870 kr skattepliktiga förmåner.

Generaldirektören är ledamot i Diskrimineringsombudsmannens råd.

	Utfall tkr 2019-01-01 2019-12-31	Utfall tkr 2018-01-01 2018-12-31
Not 1 Intäkter av anslag	713 107	726 501
Anslagsintäkterna i verksamhetsavsnittet härrör från följande anslag:		
16:1:3 ap1 Specialpedagogiska skolmyndigheten	703 836	724 902
16:1:5 ap. 2 Utveckling av skolväsendet o annan pedagogisk verksamhet	9 271	1 599
<i>Summa intäkter av anslag i RR</i>	<i>713 107</i>	<i>726 501</i>
Utgifter enligt anslagsredovisningen		
16:1:3 ap1 Specialpedagogiska skolmyndigheten	-721 709	-743 282
16:1:5 ap. 2 Utveckling av skolväsendet o annan pedagogisk verksamhet	-9 271	-1 599
<i>Summa utgifter som belastat anslagen</i>	<i>-730 980</i>	<i>-744 881</i>
Differens intäkter av anslag verksamhet resp. utgifter mot anslag	-17 873	-18 380
Intäkter av anslag i transfereringsavsnittet 16:1:3 ap 1 Specialpedagogiska skolmyndigheten		
Produktionsstöd för läromedelsframställning	17 753	18 046
Övriga bidrag	-30	60
Förändring semesterlöneskuld ack 2008	150	274
Summa förklaring differens	17 873	18 380
Saldo	0	0
Enligt de finansiella villkoren för anslag 16:1:3 ap.1 får anslaget belastas med utgifter för produktionsstöd för läromedelsframställning		

	Utfall tkr 2019-01-01 2019-12-31	Utfall tkr 2018-01-01 2018-12-31
Not 2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar	349 125	312 921
Kommunala elevavgifter	216 545	201 879
– elever i specialskolan	216 000	201 879
– korrigeringar tidigare års elevavgifter	545	0
Förskoleklass och fritidsverksamhet	58 059	50 139
– varav elevavgifter	52 423	45 811
– varav av vårdnadshavare inbetalt till hemkommuner	899	1 010
Ersättning för assistans enl avtal med kommuner	65 734	51 482
Läromedel, egen framställning	2 819	3 022
Kost och inkvartering i samband med kurser och besök	31	198
Avgift från Folkbildningsrådet för administration av förstärkningsbidrag till folkhögskolor	150	150
Intäkter av avgifter enligt 4 § avgiftsförordningen*	5 402	5 796
Intäkter av andra ersättningar	385	255

* Summeringsnivå ändrad jämfört med föregående år.

Kommunala avgifter för elever i specialskolan

Vårterminen

Värdkommun (2019: 124 390 kr per termin / elev, 318 st)

(2018: 121 210 kr per termin / elev, 300 st)

Övriga kommuner (2019: 186 580 kr per termin / elev, 356 st)

(2018: 181 820 kr per termin / elev, 358 st)

Höstterminen

Värdkommun (2019: 124 390 kr per termin / elev, 322 st)

(2018: 121 210 kr per termin / elev, 314 st)

Övriga kommuner (2019: 186 580 kr per termin / elev, 378 st)

(2018: 181 820 kr per termin / elev, 343 st)

Förskoleklass

Vårterminen

Alla kommuner (2019: 125 970 kr per termin / elev, 36 st)

(2018: 122 750 kr per termin / elev, 27 st)

Höstterminen

Alla kommuner (2019: 125 970 kr per termin / elev, 50 st)

(2018: 122 750 kr per termin / elev, 33 st)

Fritidshemsverksamhet

Vårterminen

Alla kommuner (2019: 82 030 kr per termin / elev, 236 st)

(2018: 79 930 kr per termin / elev, 232 st)

Höstterminen

Alla kommuner (2019: 82 030 kr per termin / elev, 271 st)

(2018: 79 930 kr per termin / elev, 249 st)

	Utfall tkr 2019-01-01 2019-12-31	Utfall tkr 2018-01-01 2018-12-31
Not 3 Finansiella intäkter	1 218	424
Ränteintäkter avseende lån i Riksgäldskontoret	85	199
Orealiserad värdeförändring finansiella instrument	924	0
Utdelning Kammarkollegiets konsortier	193	218
Övriga finansiella intäkter	16	7
Not 4 Kostnader för personal	-766 030	-723 806
Varav lönekostnader exkl. arbetsgivaravgifter m.m.	-502 500	-480 008
Varav arvoden till styrelse, kommittéer eller ej anställd personal	-694	-869
<i>Det främsta skälet till ökade lönekostnader är att antalet anställda har ökat</i>		
Not 5 Övriga driftskostnader	-187 321	-203 973
Resor, representation, information etc	-89 057	-88 813
Köp av varor	-20 119	-21 704
Köp av tjänster	-77 131	-89 831
Övrigt	-1 014	-3 625
<i>Under 2018 hade myndigheten vissa extra kostnader kopplat till organisationsförändringen 2019. samt genomförde ett par större informationskampanjer inom kärnverksamheten.</i>		
Not 6 Finansiella kostnader	-389	-1 731
Räntekostnader avseende räntekonto i Riksgäldskontoret	-177	-436
Övriga inomstatliga räntekostnader	-21	-31
Räntekostnader finansiell leasing*	-160	-881
Orealiserad värdeförändring finansiella instrument	0	-332
Övriga utomstatliga räntekostnader	-17	-29
Övriga finansiella kostnader	-14	-22

* Räntekostnader finansiell leasing avser nyttjanderätten till en bostadsrätt (elevboende) som tidigt 2019 omvandlades till hyreskontrakt. Se Övriga upplysningar.

	Utfall tkr 2019-01-01 2019-12-31	Utfall tkr 2018-01-01 2018-12-31
Not 7 Uppbördsverksamhet	0	-301
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras		
Återkrav anslag 16:1:15 ap.1 Särskilt utbildningsstöd	2 016	861
Återkrav anslag 16:1:6 ap.3 Särskilda insatser inom skolområdet	108	784
Återkrav övriga anslag	15	113
Summa intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	2 139	1 758
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet		
Återkrav anslag 16:1:15 ap.1 Särskilt utbildningsstöd	-2 016	-1 162
Återkrav anslag 16:1:6 ap.3 Särskilda insatser inom skolområdet	-108	-784
Återkrav övriga anslag	-15	-113
Summa medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet	-2 139	-2 059
Saldo uppbördsverksamhet (ej inbetalda återkrav)	0	-301
Not 8 Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	35 158	34 722
Från kommuner	22 429	22 590
Från regioner	12 721	12 125
Från övriga	8	7
Medlen har i huvudsak finansierat boende, omvårdnad i boendet och habilitering för elever vid RH-gymnasier. Se även Övriga upplysningar under anslagsredovisningen.		
Not 9 Lämnade bidrag	-502 556	-493 164
Statliga myndigheter exkl. statl. affärsverk	-5 433	-6 049
Kommuner och regioner	-267 456	-258 819
Övriga organisationer och ideella föreningar	-192 406	-187 700
Privata företag och privatägda ek. föreningar	-22 820	-24 178
Enskilda personer	-14 441	-16 418
Not 10 Saldo transfereringar	1 966	44
Fakturerat återkrav år 1, betalt år 2	1 966	0
Ej verkställd utbetalning 2017, TUFF	0	44

	Utfall tkr 2019-01-01 2019-12-31	Utfall tkr 2018-01-01 2018-12-31
Not 11 Årets kapitalförändring	3 877	-2 143
AVGIFTSFINANSIERAD VERKSAMHET	1 006	-1 662
Förskoleklass och fritidshemsverksamhet	1 006	-1 662
BIDRAGSFINANSIERAD VERKSAMHET	905	-224
Värdereglering donationsmedel	1 100	-127
Övriga driftskostnader finansierade med donationsmedel	-195	-100
Anläggningar finansierade med donationsmedlens avk	0	3
Verksamhetsavsnittet	905	-224
Lämnade bidrag finansierade med donationsmedel	0	0
Transfereringsavsnittet	0	0
ÅTERKRAV LÄMNADE BIDRAG (fakturerat, ej inbetalt)		
Ej avräkning inkomsttitel (avräknas kassamässigt)	0	-301
Uppbördsavsnittet	0	-301
Ej anslagsavräknat återkrav (avräknas kassamässigt)	1 966	0
Ej anslagsavräknad transferering 2017 (avräknas kassamässigt)	0	44
Transfereringsavsnittet	1 966	44

	Utg balans tkr 2019-12-31	Utg balans tkr 2018-12-31
Not 12 Balanserade utgifter för utveckling	846	1 505
IB anskaffningsvärde	3 297	3 297
Årets anskaffningar	0	0
Avgår anskaffningsvärde för sålda och utrangerade tillgångar	0	0
Anskaffningsvärde UB	3 297	3 297
IB Ackumulerade avskrivningar	1 792	1 132
Årets avskrivningar	659	660
Avgår avskrivningar på sålda och utrangerade tillgångar	0	0
Ackumulerade avskrivningar UB	2 451	1 792
Bokfört värde	846	1 505
Not 13 Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	628	1 172
IB anskaffningsvärde	2 873	2 313
Årets anskaffningar	0	560
Avgår anskaffningsvärde för sålda och utrangerade tillgångar	0	0
Anskaffningsvärde UB	2 873	2 873
IB Ackumulerade avskrivningar	1 701	1 131
Årets avskrivningar	544	570
Avgår avskrivningar på sålda och utrangerade tillgångar	0	0
Ackumulerade avskrivningar UB	2 245	1 701
Bokfört värde	628	1 172

	Utg balans tkr 2019-12-31	Utg balans tkr 2018-12-31
Not 14 Förbättringsutgifter på annans fastighet	14 818	17 144
IB anskaffningsvärde	44 216	44 544
Årets anskaffningar	893	1 261
Avgår anskaffningsvärde för sålda och utrangerade tillgångar	0	-1 589
Anskaffningsvärde UB	45 109	44 216
IB Ackumulerade avskrivningar	27 072	25 181
Årets avskrivningar	3 219	3 379
Avgår avskrivningar på sålda och utrangerade tillgångar	0	-1 488
Ackumulerade avskrivningar UB	30 291	27 072
Bokfört värde	14 818	17 144
Not 15 Maskiner, inventarier, installationer m.m.	14 767	16 510
IB anskaffningsvärde	81 780	83 514
Årets anskaffningar	5 299	4 770
Avgår anskaffningsvärde för sålda och utrangerade tillgångar	-976	-6 504
Anskaffningsvärde UB	86 103	81 780
IB Ackumulerade avskrivningar	65 270	63 376
Årets avskrivningar	7 042	8 152
Avgår avskrivningar på sålda och utrangerade tillgångar	-976	-6 258
Ackumulerade avskrivningar UB	71 336	65 270
Bokfört värde	14 767	16 510

	Utg balans tkr 2019-12-31	Utg balans tkr 2018-12-31
Not 16 Andra långfristiga värdepappersinnehav	8 644	13 990
Andelar Kammarkollegiets räntekonsortium		
Anskaffningsvärde	4 552	4 552
Ackumulerad orealiserad värdeförändring	-553	-504
Årets uppskrivning	-14	-49
Summa bokfört värde räntekonsortium	3 985	3 999
Andelar Kammarkollegiets aktiekonsortium		
Anskaffningsvärde	1 859	1 859
Ackumulerad orealiserad värdeförändring	1 862	2 145
Årets nedskrivning	938	-283
Summa bokfört värde aktiekonsortium	4 659	3 721
Övriga långfristiga värdepappersinnehav (BR)*		
Anskaffningsvärde	0	6 270
Summa bokfört värde övriga långfristiga värdepappersinnehav	0	6 270
Utgående bokfört värde tillika marknadsvärde	8 644	13 990
* Avser nyttjanderätt till en bostadsrätt som tidigt 2019 skrevs om till regelrätt hyreskontrakt. Se Övriga upplysningar.		
Not 17 Varulager	1 596	1 685
Ingående lagervärde läromedel	1 685	1 826
In- och utleveranser	-95	-67
Utrangerade produkter	-7	-67
Egna uttag	-5	0
Svinn	18	-7
Utgående lagervärde läromedel	1 596	1 685
Not 18 Kundfordringar	9 412	7 084
Kundfordringar, inhemska kunder – utomstatlig	11 454	7 083
Kundfordringar, justeringskonto	-1 966	0
Kundfordringar, utländska kunder	4	1
Fordringar, kommunal ersättning elevplats	-80	0
<i>Ökningen av kundfordringar beror främst på sen fakturering av assistansersättning</i>		
Not 19 Övriga kortfristiga fordringar	1 992	41
Kontantkassor och inköpskort	26	21
Fordringar anställda	0	20
Övriga fordringar	1 966	0

Övriga fordringar avser fakturerade återkrav av transfereringar som ej inbetalats under 2019

	Utg balans tkr 2019-12-31	Utg balans tkr 2018-12-31
Not 20 Periodavgränsningsposter	31 122	31 143
Förutbetalda kostnader	30 591	30 385
Förutbetalda hyror	23 508	23 442
Övriga förutbetalda kostnader	7 083	6 943
Upplupna intäkter	531	758
Upplupna bidragsintäkter	419	758
Upplupna assistansintäkter	45	0
Övriga upplupna intäkter	67	0
Not 21 Avräkning statsverket	19 619	31 025
Uppbörd		
Ingående balans	0	-698
Redovisat mot inkomsttitel	-2 139	-2 059
Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde (+)	2 139	2 757
Fordringar (+)/Skulder (-) avseende uppbörd	0	0
Anslag i icke räntebärande flöde		
Ingående balans	896	3
Redovisat mot anslag	460 912	441 978
Medel hänförliga till transfereringar m.m. som betalats till icke räntebärande flöde	-461 136	-441 085
Skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde	672	896
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	17 460	-7 348
Redovisat mot anslag	721 709	743 282
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-733 350	-718 474
Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	5 819	17 460
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
Ingående balans	12 669	12 943
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-150	-274
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	12 519	12 669
Övriga fordringar på statens centralkonto i Riksbanken		
Ingående balans	0	4 332
Inbetalningar i icke räntebärande flöde	43 835	45 352
Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-502 223	-483 680
Övriga fordringar	0	-4 332
Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar	458 997	438 328
Övriga fordringar på statens centralkonto i Riksbanken	609	0
Saldo	19 619	31 025

	Utg balans tkr 2019-12-31	Utg balans tkr 2018-12-31
Not 22 Behållning på räntekonto i Riksgäldskontoret	78 956	66 016
Kreditram på räntekontot enligt regleringsbrevet	73 200	72 800

Not 23 Förändring av myndighetskapitalet						
	Statskapital	Donations- kapital	Balanserad kapitalför- ändring, av- giftsbelagd verksamhet	Transfere- ringsverk- samhet	Kapitalför- ändring en- ligt resultat- räkningen	Summa
Utgående balans 2018	233	5 521	-1 627	257	-2 143	2 241
Ingående balans 2019	233	5 521	-1 627	257	-2 143	2 241
Föreg. års kapitalförändring	0	-224	-1 662	-257	2 143	0
Årets kapitalförändring	0	0	0	0	3 877	3 877
Summa årets förändring	0	-224	-1 662	-257	6 020	3 877
Utgående balans 2019	233	5 297	-3 289	0	3 877	6 118

	Utg balans tkr 2019-12-31	Utg balans tkr 2018-12-31
Not 24 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	15 503	13 464
Ingående balans avsättning för pensioner	13 464	10 961
Årets kostnader för pensioner	0	-4
Årets kostnader för delpensioner	8 478	7 821
Årets pensionsutbetalningar	0	-124
Årets delpensionsutbetalningar	-6 438	-5 190
Utgående avsättning	15 503	13 464

Not 25 Övriga avsättningar	15 536	13 368
Ingående balans avsättning för lokalt omställningsarbete	6 983	9 620
Årets kostnader för lokalt omställningsarbete	1 514	363
Överfört till konto upplupna kostnader avseende åtgärder följande år	2 838	-3 000
Årets förändring för lokalt omställningsarbete	4 352	-2 637
Utgående balans avsättning Lokalt omställningsarbete	11 335	6 983
Ingående balans avsättning för omstruktureringsåtgärder mm	6 385	579
Återbokning avsättning omstruktureringsåtgärder	-2 251	-1 238
Nya avsättningar omstruktureringsåtgärder	67	7 044
Årets förändring avsättning för omstruktureringsåtgärder	-2 184	5 806
Utgående balans avsättning för omstruktureringsåtgärder	4 201	6 385

Avsättning och syfte	Årets förändring	Utgående balans	Regleras 2020
Avsättning för lokalt omställningsarbete	4 352	11 335	0
Omstrukturering Åsbackaskolan	-2 184	4 201	2 965
SUMMA	2 168	15 536	2 965

	Utg balans tkr 2019-12-31	Utg balans tkr 2018-12-31
Not 26 Lån i Riksgäldskontoret	29 984	35 005
Ingående balans	35 005	41 525
Nyupptagna lån	6 299	6 683
Amorteringar	-11 320	-13 203
Låneram	50 000	50 000
Utnyttjad låneram	29 984	41 793
Not 27 Övriga kortfristiga skulder	11 434	17 093
Personalens källskatt	11 455	10 835
Skulder, finansiell leasing, utomstatliga*	0	6 270
Övriga kortfristiga skulder	-21	-12
<i>* Avser nyttjanderätt till en bostadsrätt som tidigt 2019 skrevs om till regelrätt hyreskontrakt. Se Övriga upplysningar.</i>		
Not 28 Periodavgränsningsposter	67 834	72 291
Upplupna kostnader	61 568	65 618
Upplupen semesterlöneskuld inkl. sociala avg.	48 633	51 256
Upplupna övriga lönekostnader inkl. sociala avg.	9 615	8 855
Upplupna kostnader lokalt omställningsarbete*	0	3 000
Övriga upplupna kostnader	3 320	2 507
Oförbrukade bidrag	6 266	6 273
Oförbrukade bidrag - inomstatliga	0	124
Oförbrukade bidrag - utomstatliga	448	417
Oförbrukade bidrag förvaltade stiftelser	2 207	2 121
Oförbrukade bidrag donationer	3 611	3 611
Övriga förutbetalda intäkter	0	400

**Under 2019 fattades inget beslut om planerad förbrukning av lokala omställningsmedel.*

Sammanställning över väsentliga uppgifter

	2019-12-31	2018-12-31	2017-12-31	2016-12-31	2015-12-31
Låneram RGK					
Beviljad låneram	50 000	50 000	46 000	45 000	42 000
Utnyttjad låneram	29 984	35 005	41 525	41 883	39 350
Kontokredit hos RGK					
Räntekontokredit	73 200	72 800	68 300	69 500	68 500
Max utnyttjad under året	27 406	4 659	0	0	0
Räntor avseende räntekontot RGK					
Ränteintäkter	0	0	33	0	0
Räntekostnader	177	436	558	526	240
Avgiftsintäkter					
Beräknade i regleringsbrevet	319 000	310 000	0	0	0
Avgiftsintäkter som disponeras	349 125	312 921	299 037	268 290	231 366
Avgiftsintäkter som inte disponeras	2 139	1 758	2 389	1 522	1 750
Anslagskredit					
Beviljad anslagskredit	28 459	22 433	29 438	33 502	33 012
Utnyttjad anslagskredit	6 370	17 461	32	333	420
Anslag					
Anslagssparande	9 990	21 880	16 889	39 936	27 835
Bemyndiganden					
Tilldelat	35 000	34 000	34 000	34 000	34 000
Utestående åtaganden	34 484	33 851	33 864	31 953	31 107
Årsarbetare					
Antal årsarbetskrafter	1 045	917	926	891	917
Medeltal anställda	1 203	1 184	1 154	1 115	1 120
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 013	1 131	1 074	1 048	978
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	3 877	-2 143	-1 711	-581	215
Balanserad kapitalförändring	2 008	4 151	5 862	6 443	6 228

Jag bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten har varit betryggande under den period som årsredovisningen avser.

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Solna den 17 februari 2020

Fredrik Malmberg
Generaldirektör

Sammanställning av återrappor- teringskrav från instruktion, regleringsbrev och regerings- uppdrag med hänvisningar

Återrapporteringskrav	Sida eller avsnitt
Instruktion	
Specialpedagogiskt stöd	
2 § Myndigheten ska i specialpedagogiska frågor som rör barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning ge råd och stöd till huvudmän med ansvar för 1. utbildning inom skolväsendet, 2. internationella skolor enligt 24 kap. skollagen (2010:800), 3. utbildning vid särskilda ungdomshem enligt 24 kap. skollagen, och 4. annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap. skollagen	s. 22–32
3 § Myndigheten ska när det gäller sådana verksamheter som avses i 2 § 1. anordna och medverka i kompetensutveckling, 2. bedriva och medverka i specialpedagogisk utvecklingsverksamhet, och 3. sammanställa och sprida kunskap om resultat av forskning som är relevant för det specialpedagogiska området.	s. 31–32 s. 70–73 s. 70–73
4 § Myndigheten ska bistå de huvudmän som svarar för verksamheten med särskilda omvårdnadsinsatser för elever som går en sådan Rh-anpassad utbildning som avses i 15 kap. skollagen (2010:800) med administrativa tjänster i samband med att hemkommuner och hemlandsting betalar ersättning för vissa kostnader för eleverna till dessa huvudmän enligt 15 kap. 40 § skollagen.	s. 40
5 § Myndigheten ska erbjuda specialpedagogisk utredning inom resurscenter för barn och ungdomar som 1. är dövblinda, 2. i annat fall än som avses i 1 är synskadade, 3. i annat fall än som avses i 1 är synskadade och har ytterligare funktionsnedsättning, 4. i annat fall än som avses i 1 är döva eller hörselskadade och som även har en utvecklingsstörning, och 5. har en grav språkstörning I verksamheten vid ett resurscenter ska det ingå att informera och utbilda lärare, annan personal samt vårdnadshavare.	s. 29–30 s. 29–32
Läromedel	
6 § Myndigheten ska när det gäller sådana verksamheter som avses i 2 § främja och informera om tillgången till läromedel för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Myndigheten får utveckla, anpassa, framställa och distribuera sådana läromedel i den utsträckning behoven inte kan tillgodoses på den kommersiella läromedelsmarknaden.	s. 35–38

Återrapporteringskrav	Sida eller avsnitt
Instruktion	
Specialskolan	
7 § Myndigheten ska särskilt verka för en ökad måluppfyllelse i specialskolan och i övrigt utveckla utbildningens kvalitet. Myndigheten ska erbjuda eleverna i specialskolan ett elevhemsboende med hög kvalitet och goda förutsättningar för en aktiv fritid.	s.49–69 s. 62–63
8 § Specialskolan ska ha skolenheter för elever från hela landet (riksskolor) och skolenheter med regionala upptagningsområden (regionskolor).	s. 48–69
9 § Riksskolor ska finnas för elever som 1. är dövblinda, 2. i annat fall än som avses i 1 är synskadade och har ytterligare funktionsnedsättning, 3. i annat fall än som avses i 1 är döva eller hörselskadade och som på grund av utvecklingsstörning inte kan få sin utbildning i en regionskola, och 4. har en grav språkstörning	s. 48–69
10 § Regionskolorna är avsedda för döva eller hörselskadade elever som inte behöver utbildning med särskilda insatser vid riksskolorna. Regionskolor ska finnas i Örebro, Härnösands, Stockholms, Vänersborgs och Lunds kommuner. Myndigheten får meddela föreskrifter om regionskolornas upptagningsområden	s. 48–69
11 § Myndigheten ska bedriva utbildning för barn och ungdomar som avses i 11 § lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).	s. 48–69
Hantering av statliga stöd och bidrag	
12 § Myndigheten ska administrera statliga stöd och bidrag enligt särskilda bestämmelser eller särskilda beslut. Myndigheten ska också följa upp och utvärdera de insatser för vilka statliga stöd och bidrag har lämnats.	s. 39–42
Andra uppgifter	
13 § Myndigheten ska erbjuda teckenspråksutbildning för syskon till döva eller hörselskadade barn och barn till döva eller hörselskadade föräldrar.	s. 61–62
14 § Myndigheten ska sprida information till och aktivt arbeta för att göra sin verksamhet känd för sådana huvudmän som avses i 2 §, deras personal, elever, andra studerande och vårdnadshavare.	s. 70–72
15 § Myndigheten ska bedriva verksamhet inom Europeiska byrån för utveckling av undervisning för elever med behov av särskilt stöd, European Agency for Development in Special Needs Education.	s. 73
Arbetets bedrivande	
16 § Myndigheten ska integrera ett jämställdhetsperspektiv och perspektivet mänskliga rättigheter i sin verksamhet. All individbaserad information som myndigheten redovisar ska vara uppdelad på kön, om det inte finns särskilda skäl som talar emot detta. Myndigheten ska också i sin verksamhet analysera konsekvenserna för barn och då ta särskild hänsyn till barnets bästa enligt Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Myndigheten ska i sin verksamhet samråda med de organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning. Förordning (2016:251).	s.76–78 s. 76–78 s. 74–75
Beslutande organ	
20 § Inom myndigheten finns det ett särskilt beslutsorgan som benämns Nämnden för mottagande i specialskolan och för Rh-anpassad utbildning. Nämnden ska pröva frågor om 1. mottagande i specialskolan enligt 7 kap. 6 § skollagen (2010:800), och 2. antagning till Rh-anpassad utbildning vid vissa gymnasieskolor och andra frågor om rätt till sådan utbildning enligt 15 kap. 36 § skollagen.	s. 53

Återrapporteringskrav		Sida eller avsnitt
Regleringsbrev		
Redovisning av kostnader och resultat		
Av myndighetens årsredovisning ska framgå verksamheter och kostnader uppdelade på verksamhets- och skolformer. All individbaserad statistik ska redovisas med en analys och bedömning av utvecklingen om det inte finns särskilda skäl som talar emot detta.		s. 20-69 och s. 86-88
redovisa och analysera behovet av specialpedagogisk kompetens hos förskollärare och lärare utifrån myndighetens arbete med råd och stöd till huvudmän,		s. 45
redovisa resultatet av myndighetens arbete när det gäller att fler elever, såväl flickor som pojkar, ska nå kunskapskraven i specialskolan		s. 53-58
redovisa och analysera kostnadsutvecklingen för specialskolan samt kostnadsutvecklingen per elev.		s. 68-69
Jämställdhetsintegrering		
Myndigheten ska redovisa resultat av de åtgärder avseende jämställdhetsintegrering som vidtagits för att myndighetens verksamhet ska bidra till att uppnå målen för jämställdhetspolitiken.		s. 78
Moderna beredskapsjobb i staten		
Specialpedagogiska skolmyndigheten ska senast den 5 april 2019 redovisa till Statskontoret hur myndigheten under 2018 har bidragit till att anställa personer vid myndigheten som står långt från arbetsmarknaden, inklusive nyanlända (moderna beredskapsjobb). Uppdraget har redovisats i särskild ordning till Statskontoret.		s. 84
Kunskapslyft för barns rättigheter		
Specialpedagogiska skolmyndigheten ska analysera om det finns behov av att utveckla den praktiska tillämpningen av barnkonventionen inom sitt verksamhetsområde. I uppdraget ingår att redovisa hur de utvecklingsområden som identifierats har tagits tillvara i myndighetens verksamhet och de resultat som uppnåtts. Myndigheten ska, vid behov, erbjudas stöd från Barnombudsmanen i enlighet med Barnombudsmannens uppdrag att stödja statliga myndigheter i arbetet med att tillämpa barnets rättigheter i verksamheten. Uppdraget har redovisats i särskild ordning till Socialdepartementet.		s. 77
6.4 Villkor för avgiftsbelagd verksamhet Ersättning från hemkommunen för elevs undervisning i specialskolan lämnas enligt förordningen (SKOLFS 1997:1) om ersättning för elever i specialskolan. Intäkterna disponeras av myndigheten. Intäkterna ska särredovisas i årsredovisningen och av redovisningen ska det dessutom framgå hur många elever som kommer från en värdkommun respektive en annan kommun.		s. 97

Återrapporteringskrav		Sida eller avsnitt
Annans regleringsbrev		
Regleringsbrev för budgetåret 2019 avseende anslagen 14:1, 14:2, 14:3 och 14:4 inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid		
14:4 Särskilt utbildningsstöd (Ramanslag) Villkor för anslag 14:4 <i>ap. 1 Särskilt utbildningsstöd</i> 1. Anslagsposten får belastas med utgifter för bidrag enligt förordningen (2011:1163) om statsbidrag för särskilt utbildningsstöd. 2. Statsbidrag till universitet och högskolor får uppgå till högst 5 580 000 kronor. 3. Högst 5 070 000 kronor får användas för analyser och utveckling av folkhögskolornas lärmiljöer. Specialpedagogiska skolmyndigheten ska i årsredovisningen särskilt redovisa en uppföljning av dessa analyser och de insatser som vidtagits. Uppföljning av analyser och insatser för att utveckla folkhögskolornas lärmiljöer		s. 46
Regeringsuppdrag		
Uppdrag att genomföra kompetensutvecklings- och implementeringsinsatser avseende en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen, grundskolan, specialskolan och sameskolan		s. 44–45
Uppdrag att svara för genomförandet av fortbildning i specialpedagogik för lärare i grundskolan, motsvarande utbildning vid särskilda ungdomshem och sameskolan		s. 43

En likvärdig utbildning för alla

Hos Specialpedagogiska skolmyndigheten får du stöd när du skapar lärmiljöer som är utvecklande och tillgängliga för alla. Vi erbjuder specialpedagogiskt stöd till skolor och förskolor i hela landet, svarar på frågor och erbjuder kurser och konferenser. Vi driver också flera specialskolor, fördelar statsbidrag och utvecklar läromedel. Välkommen till Sveriges största kunskapsbank inom specialpedagogik.

Välkommen att följa oss digitalt!

Specialpedagogiska skolmyndigheten syns, hörs och engagerar i en rad olika sociala medieplattformar.

Besök oss på webbplatsen spsm.se

På Facebook, Instagram och Twitter heter vi **@SPSMsverige**

Vi finns också på LinkedIn.

Våra frukostseminarier och andra seminarier från konferenser finns på vår YouTube-kanal, där vi heter Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Vill du ha tidningen Lika värde för att läsa om specialpedagogik och funktionsnedsättningar kan du prenumerera på den tryckta versionen eller på tidningens digitala nyhetsbrev.

Vi har även podden Lika värde som förklarar, fördjupar och diskuterar specialpedagogik och ger goda råd till dig som arbetar i eller har barn som går i förskolan och skolan.

På **spsm.se/foljoss** kan du välja hur du vill följa oss.

Sju av våra tio skolor kan du besöka på Facebook:

@ManillaskolanSPSM

@Birgittaskolan

@Vanerskolan

@Kristinaskolan

@Ostervangsskolan

@Ekeskolan

@Asbackaskolan